

PROLETAREC

ŠTEV.—NO. 1076

CHICAGO, ILL., 26. APRILA (APRIL 26), 1928.

LETO—VOL. XXIII.

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Published by Jugoslavanska Delavska Tiskovna Družba (Jugoslav Workmen's Publishing Co.) Izhaja vsak četrtek. Published every Thursday. Naročnina (Subscriptions Rates: United States and Canada) za vse leto (per year) \$3.00, pol leta (half year), \$1.75; Foreign Countries, za leto (per year), \$3.50; pol leta (half year), \$2.00.

Address: PROLETAREC, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.—Telephone: ROCKWELL 2964.

Cena prvomajski
številki 25c

Staro domovino

bo letos posetilo obilo rojakov. Pripravlja se več izletov, in ako ste namenjeni iti na obisk v Jugoslavijo, napravite dobro sami sebi, če se tudi vi pridružite enemu.

Izletnike vodi skušena oseba, ki bo skozi vso pot skrbela za vašo prtljago. To vam nudi sigurno in udobno potovanje. Pišite za pojasnila.

Pošiljamo denar v Jugoslavijo po najugodnejši ceni, in je dostavljen v najkrajšem času.

**Kaspar American
State Bank**

1900 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO, ILL.

Zastopamo vse parobrodne družbe

PROLETAREC

Prvomajska številka.

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze.

ŠTEV.—NO. 1076.

CHICAGO, ILL., 26. APRILA, (APRIL 26,) 1928.

LETO—VOL. XXIII.

V ČEM JE MOČ LJUDSTVA

KAKO je mogoče, da je še toliko dežel, npr. Kitajska in Indija, ki se ne morejo otresti tuje nadvlade? Kako je mogoče, da je ljudstvo, ki šteje 400,000,000 duš, podložno peščici tujih imperialistov in da trpi pod oblastjo male skupine domačih krvososov?

Kako to, da 30,000,000 ameriških delavcev nima toliko moči kot jo ima petero vodilnih finančnih dinastij v tej deželi?

Kako je mogoče, da morejo tisti, ki napovedujejo vojne, a ne gredo na fronto, razun ako je varno, spreminiti dežele, države in nad polovico sveta, tako rekoč ves svet, v eno samo ogromno vojašnico — in ljudstvo se kolje na povelje ter ruši na povelje?

Kako to, da sedem sto tisoč ameriških premogarjev nima toliko odločujočega vpliva kakor ga ima par vodilnih premogovniških kompanij?

Milijarde troši svet za militarizem, kljub bridkim izkušnjam, ki jih ima iz "zadnje" vojne. Stotisočero ran je še nezaceljenih, ogromni vojni dolgovi so še neplačani — pa se pripravljajo na nova pokolja.

Kdo je bil, ki se je boril na povelje proti oznanjevalcem svobode, proti borcem za pravico in resnico? Bilo je ljudstvo, ki je ubijalo na povelje, sežigalo in mučilo oznanjevalce vede, v veri, da dela dobro, Bogu dopadljivo delo.

Kdo je glavna zapreka delavstvu v stavkah, ako ne delavci — tisti, ki omahujejo že prvo minuto! Gospodarji poznajo njihovo hibo — vedo, da bodo zlomili odpor onih delavcev, ki se branijo biti hlapci, s tistimi, ki ne znajo biti ničesar nego hlapci.

Pol leta in dlje je l. 1923-24 poročalo časo-

pisje o brezprimerni korupciji, o gnilobi, ki je zašla v najvišje vladne kroge te dežele, o barantanju z zastopniki denarnih hiš, katerim so prodali svojo čast, svoj ponos in ljudske interese, in to ljudstvo, ki je vse to neštetokrat čitalo, je šlo ter poverilo sebe in vse kar ima in tisto kar bi mu moralo pripadati — stranki, ki je vsa utonjena v korupciji. Zgodilo se je tako, ker

bi drugače tudi biti ne moglo, in drugače ne bo — dokler ljudstvo ne postane DRUGAČNO. To kar počne sedaj, dela po navodilu. Ono ne MISLI, zato sledi tistim, ki se trudijo, da ga

Ljudske množice ne odločujejo v gnječah, kajti gnječja je neorganizirana MASA. Odločuje lahko samo RAZUM in moč ORGANIZIRANIH ljudskih množic.

obdrže vsled svojih koristi v stanju uspavanja.

Nad štiriindvajset milijonov ljudi je l. 1924 glasovalo za kandidate in stranki korupcije in niti pet milijonov jih ni bilo, ki so glasovali proti. Mar so jima dali tako večino zato ker hočejo, da korupcija ostane, da se ohrani vse kakor je? Ne, ampak glasovali so proti sebi vsled svoje NEVEDNOSTI.

Italijanski diktator je nedavno dejal, da ljudstvo ni sposobno vladati, ker kot ljudstvo nima razuma, ne kolektivne volje. On smatra, da je demokracija farsa. Po njegovem mnenju potrebuje ljudstvo vodnika s palico, kakor živina, ali kakor neboglivi otroci.

Vodilni predstavnik Pittsburgh Coal kompanije je pred senatno komisijo v Washingtonu dejal, da smatra premogarje za blago, za orodje pri obratovanju rovov, s katerim sme poljubno razpolagati. Sme ga naganjati pri delu, sme ga zavreči kadar hoče — ako zahteva tako interes, to je, profit kompanije.

Dve diktaturi, ena v malem, druga v velikem, ki sta v bistvu enaki. In so druge, ki isto tako smatrajo ljudstvu za MASO, ki rabi palico,

navodila in ukaze. Priznavajo mu samo dolžnosti. Vzlic temu — ljudstvo NAPREDUJE. Ne skokoma, ampak polagoma. Včasih napravi par korakov v hipu, potem leze naprej desetletja, da se zdi, kot da je vedno na enem mestu. Zavedno delavstvo veruje in gradi svoje upe na napredek človeka. Veruje, in VE, da je najvaž-

nejši preobrat tisti, ki se dogodi v glavi človeka, preobrat, ki ga dvigne, da postane misleče socialno bitje. In Prvi maj, naš dan, je praznik misleče, organizirane ljudske sile, ki se mukoma vzpenja navzgor višje in višje, da doseže cilj — socializem, in potem naprej, lažlje kot sedaj, k novim ciljem.

TONE SELIŠKAR:

BIRIČI.

I.

PESEM lahkokrillko bi rad zapel vam:
Nežno ko deklica o zlatih zarjah,
o ptičicah drobnih, letečih skozi meglene preproge v nebo.

Himno radosti bi vrgel pod solnce rad vam:
Veselo ko pesem zorečega polja,
čisto in srčno ko spev ljubezni tajnih noči.

Himno radosti! V Žaromet črnih dni bi zagorel rad,
mogočno, ko edinih resnic plamenica —
Pa ne morem! . . . Izza temé biriči v mojo dušo gredo.

II.

Rdeči so dimniki in pokrajina je žalostna,
črna ko misel temnega greha,
težka, ko užaljena srca, bdeča v dolini gorja.

Lica vseh bratov v dolini so sajasta:
Črne stopinje, sloki od teže podzemlja
so divji od hrepenenja po pesmi še speči v daljavi nevidnih vrhov.

PESEM BODOČIH RODOV!

Ni solnca v dolino in pesem je mrtva še.
Zamanj človek-klicar vabi duše v zbore:
Ni obraza k obrazu, ne srca k srcu, ne svetijo
zvezde iz črnih oči.

Biriči, biriči!
Noži že sekajo do samih kosti.

V VOLILNEM LETU

LETOS ima ameriško ljudstvo zopet priliko, da se izreče za Teapotdome ali proti, za nadaljevanje sistema ki povzroča brezposelnost, bedo, stavke, kratenje civilnih svobodščin in izkoriščanje, ali proti.

Ljudstvo sicer noče brezposelnosti, noče izkoriščanja, noče da se bi mu kratile pravice, toda če nekaj noče, mora tudi VEDETI, kaj HOČE, ker v nasprotnem slučaju bo imelo navsezadnje vendarle to, česar noče.

Ves volilni boj usmerjata generalna štaba republikanske in demokratske stranke v toke,

klonil, ker je bila "izvolitev" preveč očitno kupljena.

Oljni magnat Sinclair je prispeval l. 1920 v kampanjski fond republikanske stranke \$160,000. To je prišlo na dan radi preiskave oljnega škandala. Če bi je ne bilo, se ne bi izvedelo, kakor se ne izve, kdo je prispeval po petdeset, sto tisoč in več v agitacijske fonde republikanske in demokratske stranke v njunih volilnih kampanjah l. 1924 in 1926 ter v vsaki kampanji poprej.

Boj med demokrati in republikanci je sa-

Predno bo ameriško delavstvo moglo napredovati, se mora osvoboditi uspavajoče pajčevine, s katero ga prepre-gata republikanska in demokratska stranka.

ki bi ljudstvo zopet zainteresirali v vprašanje: "Kdo bo zmagal: republikanec ali demokrat?"

Danes je tudi tistemu, ki čita samo kapitalistične liste, lahko jasno, da sta republikanska in demokratska stranka eno, da ju kontrolirajo eni in isti interesi, in da sta obe podpirani od kapitalizma. Velebankirji ter drugi kapitalisti prispevajo v agitacijske fonde obeh strank. Vsakdo, ki je hotel, je to lahko čital iz poročil o senatni preiskavi volilne korupcije v Illinoisu in Pennsylvaniji, in iz poročil o preiskavi ter obravnavah o oljnem škandalu.

Za senatorskega kandidata Vareja v Pennsylvaniji so kapitalisti potrošili okrog milijon dolarjev. Bil je izvoljen.

Za senatorskega kandidata Smitha v Illinoisu so kapitalisti potrošili nad četrt milijona dolarjev. Bil je izvoljen. Senat je sicer oba od-

mo navidezen. Čestokrat se dogaja, da si mandate med seboj razdelita, a na glasovnici ima vendarle vsaka svojo listo za slepilo volilcem. Izvoljeni so naravno le oni, ki sta si jih izbrali v skupnem dogovoru. Tako se mešetari v Chicagu, v Clevelandu in povsod.

Obstoj dveh kapitalističnih strank torej nima smisla. V kolikor je v eni ali drugi takomenovanih progresivcev, liberalcev ali kakor jih že hočemo imenovati, ne odločujejo. Kadar se glasuje o predlogi, ki bi imela kapitalističnim interesom škodovati, glasujejo proti nji "demokratski" in "republikanski" člani zbornice — zanjo pa le skupinica progresivcev iz obeh strank. Včasi je sprejeta kaka navidezno radikalna predloga in časopisje piše veliko o nji — za slepilo. Dokazi so jasni, in če ne bi bilo drugih, se je treba ozreti samo na sedanjo stavko

premogarjev, na sodne prepovedi, na takozvane preiskave, ki ne skrivajo lasu nobenemu velikemu krivcu, pač pa zmrevarijo tu in tam le kakšno marijoneto.

Zedinjene države so edina moderna industrialna dežela, v kateri kapitalistični red, ali bolje, nered, nima stranke ljudske opozicije. Izgledalo je že, da bo ta čudni pojav odpravila socialistična stranka, ki je nagloma rasla ter širila svoj vpliv, a medvojni džingoizem, preganjanja, zatrtje socialističnega časopisja in po-

NOSILCA SOCIALISTIČNE LISTE
Norman Thomas (desno) predsedniški kandidat socialistične stranke, in James H. Maurer, kandidat za podpredsednika.

vojni kaos, ki je prišel v vrste zavednega delavstva po zaslugi raznih Zinovjevov, najetih agentov provokatorjev od strani kapitalističnih interesov, in vsled napak na tej strani, jo je oslabil — ni pa je uničil. Nastale so druge, da nadomestijo socialistično: Delavska, farmerska delavska, progresivna, liberalna, federativna farmerska-delavska, farmerska nestrankarska liga itd., in nobena ni prišla toliko daleč, da bi nadomestila socialistično. Razun farmerske-delavske v Minnesoti so druge propadle, ali pa eksistirajo samo po imenu. Nekateri ambiciozni pustolovci v delavskih vrstah jih hočejo v tej volilni kampanji oživeti — kar se tu in tam dogodi — rezultat pa bo enak kakor dozdaj.

Socialistična stranka je torej ostala, pokazala je, da je tukaj radi nujnosti, ostala je tukaj zato, ker je ljudstvu potrebna.

Izkazalo pa se je v vseh teh letih, da rabi socialistična stranka v svojem organizacijskem sistemu mnoge spremembe — treba jo je pri-

bližati ameriškemu ljudstvu. S tem dejstvom je računala predzadnja konvencija l. 1926 v Pittsburghu in posebno še letošnja konvencija, ki se je pričela dne 13. aprila v New Yorku. Zborovala je pet dni.

Število onih, ki spoznavajo, da je politično stališče Ameriške delavske federacije zgrešeno, se množi. Pridružujejo se bolj in bolj mnenju, da je treba zgraditi močno AMERIŠKO delavsko stranko, ki bo v stanju odpraviti farso, da sta demokratska in republikanska DVE stranki.

Socialistična stranka je jedro nove grupacije. Poskušala jo je ustanoviti v volilni kampanji l. 1924, izposlovala je, da se je tekom dveh let poprej organizirala "Konferenca za progresivno politično akcijo", h kateri so pripadale poleg nje razne unije ter druge delavske ter liberalne skupine, in izvojevala je, da se je l. 1925 vršila konvencija vseh delavskih organizacij, katere so bile l. 1924 v ospredju kampanje za izvolitev njihovega predsedniškega kandidata LaFolletta. Socialistična stranka v teh prizadevanjih ni še uspela, dosegla pa je, da je teren za združitev delavstva na političnem polju ugodnejši kakor je bil.

Socialistična konvencija aprila to leto v New Yorku se je vršila v znamenju navdušenja kot še nobena od l. 1916 dalje. To je dokaz, da je glavni del krize prestala. Njen predsedniški kandidat je Norman Thomas in podpredsedniški James H. Maurer. Oba sta izkušena, oba sta razumna, poštenjaka in borca! Morris Hillquit je v svojem govoru na konvenciji dejal:

"Boljših nosilcev socialistične liste naša stranka ne bi mogla dobiti, kakor sta Thomas in Maurer." Mi z njim popolnoma soglašamo, soglašamo s konvencijo ki ju je nominirala soglasno, in soglašamo z izjavo, da ne bo imela nobena kapitalistična stranka kandidatov, ki bi se mogli v čemurkoli primerjati Thomasu in Maurerju, kajti Thomasov in Maurerjev v strankah korupcije ni.

Vsak delavec, ki se zaveda da je delavec, ki noče biti marijoneta, ki noče korupcije, ki je proti izkoriščanju, ki je za temeljite socialne reforme in za nov ekonomski red, bo v tej kampanji na strani socialistične stranke.

ALBIN ČEBULAR:

IZPOD SMRTNEGA PLAŠČA.

*Zveržene so naše sence,
zverženo telo je v jami,
so jetični postali obrazi,
oči zalile se s solzami.*

*O, vsaj en dan, gospodje vi
se potopite v našo kri; —
o, vsaj en dan naj vam rudar
odstopi kladiva udar!*

*da čutite, kako hudo
trpimo tukaj pod zemljo!*

MODERNI PROMETEJ

Narisal Prof. Alois Kolb.

IVAN MOLEK:

KONTRAREVOLUCIJA

BIL je spet sobotni večer. In v gostilni "Pri zlati ribi" je bila spet revolucija.

Revolucija je bil — kot običajno — Dako Sinfon. Njegovi tovariši so kar strmeli. Z eno potezo — in z enim požirkom — je Dako mobiliziral proletarce vse Evrope, Amerike, Azije in Afrike v eno samo mogočno armado. Pri drugem požirku je armada že naskočila Madrid, Rim, Pariz, London, Dunaj, Bagdad, Peking, Tokio, Johannesburg, Buenos Aires in New York, in pri tretjem so že padle vse buržoazne vlade v nič. Nato pa je Sinfon udaril s šapo po mizi, da je visoko odskočila prazna steklenica kakor jesenski list:

— Živela diktatura! Miha, brž še eno steklenico! —

— Zakaj diktatura, ko je mednarodna proletarska armada osvojila ves svet? Komu pa bomo diktirali? Sami sebi?

Sinfon se namrdnjeno ozre. Vprašanje je prišlo iz kota, kjer je sedela trojica moških.

— Aha, desničarji, socialpatrijoti, socialpoliticisti, izdajalci!

— Nič ne izdajamo, nič ne policiramo. Zakaj diktatura, če je sovrag uničen?

— Zaradi vas, osli!

— Oho!

Sinfon ježno potegne štiri požirke in inspiriran nadaljuje:

— Nič oho! Diktatura mora biti, mora biti zaradi kontrarevolucije — in to ste vi. Mi pa zdrobimo kontrarevolucijo kakor kači glavo...

Trojica v kotu se spogleda in plašno se ozira k mizi, kjer sedi revolucija. Strah je bil votel. Akcije ni bilo.

— Prmajduš — tako je! — jekne Sinfonov prijatelj in stisne bridko pest. Kontrarevoluciji zdrobimo glavo!

— Diktatura mora biti torej zaradi delavcev.

— Nič zaradi delavcev! Zaradi kontrarevolucije, bedaki!

— Saj si rekel, Dako, da smo mi kontrarevolucija, in mi smo delavci.

— Zakaj niste z nami, če ste delavci? Zakaj nas izdajate?

— Kje, kako in s čim smo te izdali?

— Izdali ste nas, ker nočete iti z nami za diktaturo!

— Kam z vami? V Pariz, Rio de Janeiro, Chicago?

Sinfon je zdaj ogorčen. Vstane in iz temnih oči mu švigajo bajoneti.

— Evo! Vaše besede so dokaz, da ste izdajalci in socialpatrijoti —

— Kakšen dokaz? Tebi se blede.

Tedaj se usuje kakor bombe iz aeroplana:

— Vi nočete, vi nočete! Vi strahopetci, vi

zajci, vi skrhani, zarjaveli pipci, vi — — — nočete revolucije, nočete diktature! Prestrahopetni ste! Vsak ščurek ima več poguma, več korajže ko vi... Mi pa imamo korajžo, mi se ne bojimo nikogar! Vse tirane sveta pomandramo v prah — vse tirane z vami vred, haha! O, ne bojimo se ne! Ne bojimo se umreti — ali predno umremo mi, predno pademo mi, vas pade — jih pade — sto, tisoč, milijon...

Vse molči in strmi v Sinfona. Še Miha, flegmatičen in hladen kot čikaška velika noč, se ogreje in poguncava.

Eden izmed trojice v kotu se slučajno ozre proti oknu. Namuzne se in dregne soseda:

— Ali vidiš? Revolucija gre h koncu...

— Kaj pa je?

— Poglej! Kontrarevolucija gre...

— Saj res — ubogi Dako!

— Milijon, pet milijonov, sto, tristo milijonov jih pade, kadar udarimo mi — nadaljuje Sinfon gromsko. Naša armada se že zbira; naše čete se že pomičejo čez hribe in doline... In tedaj: gorje vam, izdajalci, socialpatrijoti! Poklonete se diktaturi, če hočete ali nočete, za kaznen pa pojdete v katorge! — O, le počakajte! Vi ste slabši kot kapitalisti in imperijalisti; kapitalisti so gospodje, vi pa niste nič! Vi ste — vi ste — kaj pa ste? Povejte na glas, kaj ste? Povem vam jaz: strahopetci ste! Testenina ste, gliste, suho listje, perje, ki ga odnese veter —

Sinfon preneha in potegne sapo. Zazdi se mu, da nekaj ni v redu. Njegovi tovariši, ki so pridno zijali vanj, so obrnili obraze drugam. Tudi Miha strmi v drugo smer, stoji kot prikovan k podu in v levem kotu njegovih ust je zaigrala silno smeškana potezica. Skratka: vsi zijajo v vrata. Kaj se kuha?

Revolucija se s težko slutnjo okrene in — zazija kakor drugi. Taka je psihologija množice. Težka slutnja se je uresničila...

Na pragu sobe stoji Sinfonovka. Gologlava je, lasje — neostriženi: znak konservativnosti — razkuštrani; krilo je bolj buržuazne mode in bluza še bolj. Roke drži v boku, stoji pokonci kot general Prohaska — velika, mogočna, debela, mesnata, stoodstotno se zavedajoča svoje moči in veličanstva — na širokem, bradavičastem obrazu se kaže burja in iz njenih sivih oči blisne strela iz jasnega naravnost v revolucijo pri mizi.

— Kje je denar?

— Kakšen denar, Nežka? — vpraša revolucija zelo, zelo krotko in nerevolucionarno ter skriva oči.

— Denar! Plača, ki si jo dobil danes! Kje je plača? Daj!

— Počakaj, Nežka, saj dobiš... Ne tukaj —

— Tukaj, tukaj, baraba! Koliko si že zapil?
 — Doma ti dam, Nežka, vse ti dam...
 — Marš domov! — Jaz ti že pokažem rogoviliti revolucijo po krčmah in zapravljeni denar, ki spada meni. Marš!

Zastor začne padati.

Še par trenutkov — in v sobi je bilo vse tiho in mirno kakor po končanem masakru. Zijajoči gledalci se oddahnejo in pogledajo skozi okno.

Spredaj opleta nogo ob nogo revolucija prihuljeno in z nizko potlačenim klobukom, za njo pa koraka čuječa kontrarevolucija široko in oblastno kakor Mussolini...

Miha se zave prvi.

— Saj ni bilo prvič. Mož! Niti ene babe ne more ugnati, pa bo — —

Gostje prasnejo v smeh. Zdaj imajo mir. A ne trajno. Prihodnjo soboto bo spet revolucija in kontrarevolucija...

ANTON SLABE:

VEČNE IZPREMEMBE

ČLOVEK je preiskal skrivne koticke zemlje, ukrotil divje zveri, preprečil nalezljive bolezni in usušil močvirja. Premagal je naravne sile in jih pretvoril v pokorne slugе; vpregel je paro, elektriko in eksplozivne pline, da mu gonijo stroje in grejejo stanovanje.

Kakšna znanstvena čudesa, kakšne izpremembe so še pred nami?

Milijone ljudi se spominja znanstvenih odkritij in iznajdb zadnjih petdeset let. Eno stoletje je prineslo popolno izpremembo v občevarstvu, potovanju in v družabnem življenju. Kontinenti so se zblížali; prišla je železnica, parniki, avtomobili.

Iznajden je bil telefon — *premagal je daljavo*.

Iznajden je bil brezžični brzojav in telefon, radio, telefotó in telekino — *premagali so daljavo in čas*.

Zrakoplovi so dvignili človeka v sinje višave — *človek je premagal zakon gravitacije*.

Avtomobil je izpodrinil konje s ceste in s kmetije.

Elektrika je olajšala mučna dela ženskam; elektrika jim goni stroje — šiva, pometa, greje in hladi.

Človeku, rojenemu z desetimi prsti, so stroji podvrgli na tisoče jeklenih prstov; da delajo zanj in mu služijo. In konca ni.

Prošlo pol stoletje je bilo priča ogromnih stvari, zgrajenih z močjo množic, delujoč skupno. Ampak čudno. Posameznik ni veliko večji, boljši in srečnejši, kot je bil pred sto leti. Tihi ocean je ogromen, toda ena kaplja iz njegove globočine ni nič večja in silnejša kot kaplja vode v jutranji rosi. Posameznik je še vedno neznatno bitje, kaplja v morju, ki se imenuje človeštvo. Ocean človeštva stalno raste, se dviga, postaja večji in silnejši, toda kaplje, posamezniki, v njem se niso veliko izpremenili.

Kako naj pride izprememba? Kako naj postane posameznik silnejši, njegova sreča popolnejša, vredna življenja? To sta vprašanja,

na katera nam prošla stoletja niso dala zadovoljivega odgovora.

Človek je odkril radij v zemlji, nove elemente v naravi, nove kovine, nove sile. Mehanka je silno napredovala, toda človek intelektualno ni še napredoval v tisti meri, ki bi jo bilo pričakovati v sedanji dobi. Še vedno veruje v vraže in supersticije, obožava malike in se jim klanja. Na milijone denarja zmeče za stvari, katerim se bodo bodoče generacije smejale, kot se smeje današnja divjakom v kamniti dobi, ki si niso znali razlagati naravnih pojavov bliska, povodnji, bolezni in nebesnih prikazni, pred katerimi so trepetali v grozi in strahu v podzemeljskih luknjah. Morda je resnica, kot se večkrat trdi, da povprečna inteligenca med sodobnimi civiliziranimi narodi ni nič večja, če ne manjša, kot je bila pred dva tisoč petsto leti med svobodnimi državljani v starodavnih Atenah.

V mehničnem smislu je človeštvo napredovalo. Toda pri posamezniku kot razumnemu bitju, je napredek — neznaten.

Kaj vse pride v tekočem in drugih stoletjih, lahko ugibamo.

Najpomembnejši preobrat pride takrat, kadar se bo delavstvo zavedlo svoje moči in bo začelo misliti s svojimi možgani. Ta čas bo enkrat prišel, o tem ni dvoma. Kdaj pride ta čas — danes, jutri, čez deset, dvajset ali sto let — nihče ne more tega napovedati. Ali eno je gotovo: Pride takrat, in nič prej, ko bo delavstvo spoznalo, da je njegova rešitev samo v znanju, ko se bo streznilo in zavrglo malike, pred katerimi se danes še klanja; ko bo uvidelo, da je za osvoboditev potrebna organizacija in solidarnost. Pot v svobodo ne vodi skozi krvave revolucije, kot trdijo delavski provokatorji in demagogi. Revolucija se mora izvršiti v glavi in razumu, da pride do tiste izpremembe, ki prinese svobodo delavstvu in vsemu človeštvu. Le v znanju je svoboda in rešitev. To naj bi bilo naše geslo, naš simbol in majniški pozdrav.

HISTORICUS:

O POLITIČNEM POLOŽAJU V JUGOSLAVIJI

DESET let bo letos minilo, odkar se je iz svetovne vojne porodila državna tvorba SHS — država Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki se pa sicer povsod na kratko označuje: **Jugoslavija**.

S prejšnjo kraljevino Srbijo, ki se je leta 1912 po vojni s Turki in Bolgari zelo razširila in razmahnila, so se združile prejšnja kraljevina Črna gora in vse pokrajine bivše Avstro-Ogrske monarhije, koder so stanovali Srbi in Hrvatje (Vojvodina, Bosna, Hercegovina, Sandžak, Hrvaška in Slavonija ter Dalmacija) in Slovenci (Spodnji Štajer, en del Koroške in Kranjske ter Prekmurje) izvzemši Kras, Primorsko in Istro, ki jih je okupirala Italija ter dela Koroške, ki se je po glasovanju odločil za avstrijsko republiko.

Nova država je tedaj prevzela vase bistveno prav različne kraje in ljudi. Res je, da govorimo Slovenci, Hrvatje in Srbi precej podobne jezike, vendar smo danes v mnogočem zelo med seboj oddaljeni in si tuji.

Slovenci smo v glavnem živeli pod germansko kulturo. Nemški vpliv nam je dal precej svojega: štedljivost, skromnost, marljivost, ubogljivost, strah pred višjimi, spoštovanje postav in naredb, respekt pred oblastmi; "Bogu kar je božjega", "cesarju kar je cesarjevega". Nas prav dobro označuje geslo, ki so ga prvaki ob časih slovenskih taborov proglasili: "vse za vero, dom, cesarja", zasé pa — drobtinice z bogatih miz Od tod: Slovenci smo po večini mali kmetje, delavci, mali trgovci in obrtniki ter mali uradniki. Do vojne so bili vsega skupaj trije Slovenci — dvorni svetniki, trije pa so postali vitezi, oziroma plemeniti (Šuklje, Poklukar, Graselli) . . . Tovarne, veleposestva, graščine, veletrgovine so bile v rokah Nemcev. Židje pa se med pridnim našim ljudstvom niso mogli zasidrati.

Hrvatje so na Hrvaškem, v Slavoniji in Medjimurju živeli pod vplivom Budimpešte in Madjarov; na dalmatinske Hrvate je vplivala najprej Benečija, potem Italija; Bosna in Hercegovina pa je živela pod "turškim jarmom". Do leta 1878 so v nji neomejeno vladali turški begi in paše, ki so izkoriščali krščansko rajo (Hrvatje in Srbe neturške vere) kot tlačane.

Pod vplivom Madjarov in Budimpešte je hrvatska gospoda (plemiči, veleposestniki in uradniki) posnemala madžarsko gospodo; veseljačila je in zapravljala imetje. Ideal izobraženih, šolanih Hrvatov je bil zato uradnik. Kmeta je izročila židu, ki mu je pil kri in ga držal v materijalni odvisnosti. Hrvatski bani pa so bili verni sluge svoje gospode, od Jelačića-bana do zloglasnega Khuen Hedervarya.

Pod vplivom južnega solnca je hrvatska gospoda Dubrovnik, Šibenik, Splita in Zadra prerada posnemala "sinjorijo" v Italiji. Odtod ekonomska propast Dalmacije.

V Bosni pa je na kmete lastno robovanje na eni strani, lenoba turške gospode na drugi strani izvršila poguben vpliv, in že površen pogled v bosansko-hercegovske vasi kaže, da tu ni preveč pridnih rok, kajti pri veliko marljivejšem obdelovanju bi ta polja dala mnogo boljše pogoje za življenje.

Srbi iz Vojvodine so prav tako vsled vpliva Madžarov mnogo svojega izgubili, vendar so vsled svoje pravoslavne vere, ki jim je omogočala vsaj v cerkveni organizaciji autonomijo, obdržali precej svoje bitnosti. Potem pa je paraliziral Budimpešto močan vpliv iz svobodnega in bližnjega Beograda.

Srbi iz Srbije so živeli že skoro sto let v lastni državi. Vsak inteligentnejši Srb je mogel razviti svoje sposobnosti. Vsi pa so se nekako čutili "svobodne" v svobodni državi, čeprav so njih knezi in kralji posnemali preradi manire zapadne in srednje Evrope. Vendar so za vse pomenili boji za državno svobodo tudi boje za osebno svobodo in za mogočnost boljše lastne, osebne eksistence. Vendar vodili in krmarili so sami svoj brod.

Prav tako **Srbi** iz Črne gore.

Leta 1918 meseca novembra pa je usoda združila te narode in plemena v — eno državo ter jim dala priložnost, da pokažejo: kaj znajo. Prvi parlament, ki naj bi dal smernice novi državni tvorbi, se je imenoval "Začasno Narodno predstavništvo", ki je bilo sestavljeno po dogovoru vseh strank — izvzemši hrvatske Radičeve, ki je proti novi skupni državi zavzela stališče "samostojne hrvatske države", ki je že bila in imela pred tisoč leti že svoje — kralje Tomislave in pod Madžari svoje bane.

Prva vlada je bila sestavljena iz vseh strank izvzemši Radičevih Hrvatov, ki so seveda imeli upe na — svojo posebno državo!

V Beogradu in povsod so mogli zato sprva i Hrvatje i Slovenci pokazati, kaj znajo. Na vsa odločujoča in odločilna mesta so imeli dostop. Srbijanci so se postavili v pozo "širokogrudnih" in so čakali in opazovali, **kdo so ti Hrvatje in Slovenci**. Dosedaj jih pravzaprav niso poznali. Niso se zanje brigali, ker so imeli pred vojno v svoji državi lastne brige in lastne plane.

Ko so mogli konstatirati, da so Slovenci skromni in da jih je germanski vpliv vzgojil v strahu božjem in ko so videli, da so Hrvatje "to, kar so" — so se polagoma pokazali kot državniki, ki so temeljito preštudirali Machiavelijevo politiko.

Neopaženo so okupirali popolnoma zase: ministrstvo **financ**, ministrstvo **vojske**, ministrstvo **notranjih** in **zunanjih zadev** — tako, da so zase obdržali **denar**, **armado**, **žendarmerijo** in **policijo** ter **predstavništvo po tujih državah**.

Potem pa so se postavili in pokazali, da so — državniki, in da se morajo Hrvatje in Slovenci še veliko učiti, če hočejo vladati državo.

Danes so Srbijanci, dasi po številu 1/3, dejanski gospodarji države SHS. Če hočejo pritisniti Slovence, pokličejo Radiča in Hrvate; če hočejo Hrvatom pokazati svojo moč, so jim na razpolago katoliški Slovenci, in turški Bosanci.

Položaj je dandanes tak, kakršen mora biti. Prebrisani srbski profesionalni politiki so ugnali v kozji rog domišljave Hrvate in ubogljive Slovence. In okupirali so državo ter jo izkoriščajo v osebne in plemenske namene.

Šola svobodne Srbije je potolkla "ponižne in pohlevne podanike" iz Avstro-Ogrske...

Politični, gospodarski in socialni položaj v državi SHS je s tem označen: **Srbi vladajo, drugi pa delamo tlako**.

Politične stranke so: **v Srbiji** radikalna, demokratska in zemljo-radniška, republikanska in več delavskih; **na Hrvatskem**, Radičevska, federalistovska, frankovska in več delavskih; **v Sloveniji**: klerikalna, samostojno-demokratska, kmetijska in več delavskih; **v Bosni in Hercegovini** muslimanska kot lokalna stranka.

Po celi državi se raztezajo: iz Srbije: radikalna in demokratska, potem samostojno-demokratska (gosp. Prebičevića) in radičevska.

Po vsej državi skušajo delovati tedaj: radikalna, demokratska, samostojno-demokratska, radičevska in delavske stranke.

Lokalne so — to se pravi, le na gotove kraje omejene: klerikalna (katoliško-slovenska) in muslimanska (Bosanci in Turki), zemljoradniška v Srbiji, ter hrvatski federalisti in frankovci.

Je še nemška stranka, ki je precej močna v Vojvodini.

Republikanska v Srbiji sploh ne pride veliko v poštev, ker je le mala peščica ljudi okrog nje. Izvan Srbije pa ni niti poskusila.

Za državno vodstvo tekmuje med seboj: **radikalna** in **demokratska** obe srbski stranki, ki pritegneta po potrebi enkrat eno, enkrat drugo manjših strank k sovladi. Sedaj n. pr. sta obe s pomočjo Muslimanov (bosanskih Turkov) in klerikalnih Slovencev na vladi — v opoziciji so: samostojni demokratje in Radičevci, ki tvorijo skupno tzv. kmečko demokracijo, zemljoradniki iz Srbije, Nemci z federalisti in en socialist, skupaj nekaj nad sto poslancev, dočim jih ima vlada nad 200...

Radikalna, demokratska, samostojno-demokratska in radičevska stranka so po programu

v bistvu lahko ena stranka; njih obilježje je: **težnja za vlado**. Vse so: monarhične, gosposke, buržoazne, nazadnjaške, protidelavske, antisocialne stranke in **brez načel**.

Klerikalna stranka na Slovenskem in muslimanska iz Bosne bi se jim lahko pridružile; le malo manj bi začasno smeli povdarjati svojo konfesionalno plat; za prvo stoje katoliški duhovni z vsem aparatom, za drugo turški muftije s svojimi organi. Drugače sta obe stranki za vse in tudi — brez načel.

V Jugoslaviji tedaj ni še politična situacija ustvarila pravih političnih strank z zdravimi načeli. Te se še le pričakujejo. In pojavile se bodo!

Delavstvo v Jugoslaviji je v enakem položaju. Med njimi se nahajajo komunisti, socialisti več vrst, krščanski socialisti in radičevci.

Političen razvoj v Jugoslaviji je tedaj v prvih fazah; — za mlado kapitalistično Jugoslavijo se bo morala formirati še-le stranka s krepkim kapitalističnim obilježjem konzervativnih načel, potem podobna kapitalistična naprednejših načel, potem razredno kmečka in za delavce socialno-demokratična, oziroma socialistična. Še-le potem bodo prišla načela in politična izobrazba do veljave. Sedaj je pa obilježje le težnja za "vladno močjo".

Dokler pa tega ne bo, bo politični položaj "Jugoslavije" ostal — **balkanski**, to je pod vplivom krone, kamarile, vojske in cincarske čaršije —, protiljudski in protidelavski.

Prvi korak ustvaritev političnega položaja pa more in mora napraviti proletarijat s tem, da nastopi **enoten** in **edin**, vsaj v eni točki in to z zahtevo: **"SEM Z OSEBNO SVOBODO IN PRAVNO SIGURNOSTJO."** To dvojje je temelj za pošteno politično delo.

V ta namen naj napravi poštena delavska javnost čimprej svoje prve korake. Najbolj revolucionarno delo je: ujedinevati delavske množice; kontrarevolucionarno pa je: cepiti delavske moči.

Političen položaj v Jugoslaviji bodo še-le ustvarile načelne politične stranke... Pa tako je bilo vedno v zgodovini, in tudi pri nas ne more biti drugače.

V Ljubljani 20. marca 1928.

ALBIN ČEBULAR:

OB KRIŽU.

*Pomagaj nam, o, Kriste!
pomagaj iz črnih dni,
pomagaj iz trpljenja,
da nam ne odteče kri!*

*A Kriste ob beli cesti
se rahlo nam smeji:
"Sem moral jaz trpeti,
trpite pa še vi!" —*

JOŽE ZAVERTNIK:

BODOČNOST GRE DELAVSTVU

KO SO pred več ko tričetrtninkami stoletja gradili južno železnico ob času onih viharjih marčnih dni, ko so ljudstva vstajala proti kronanemu absolutizmu, so se na Ljubljanskem barju pojavile izredne potežkoče proti gradnji proge. Dozdevno je barje kljubovalo inženirski vedi. Najslabše mesto je bilo tam, kjer je most čez Ljubljaničico med se-

veš, še gospod brezovski župnik pravijo, da je močvirje brez dna in da ne zgrade železnice."

Nekega dne je pa močvirje prenehalo požirati kamenje in gramoz. Pričelo se je prikazovati iz močvirja, postalo je trdno in polagati so pričeli železniško tračnice in železnica je stekla v Trst. "Pametni" in stari ljudje so majali z glavami in se čudili, toda neumni niso

Cesare, New York:

Prizadevanje človeštva, da se izkoplje iz močvirja neznanja na poti v civilizacijo.

danjima postajama Vič-Glince in Borovnica. Prihajali so železniški vlaki in vozili gramoz in kamenje, med katerim so bile pravcate skale. Ta gramoz in kamenje so pogrezali v močvirje. Prišli so stari in "pametni" možje skupaj in rekli: Nikdar ne bodo zgradili železnice do Trsta. Močvirje nima dna."

Govorili so na podlagi dejstev, ki so jih njim kazale njih oči. O inženirski vedi niso vedeli ničesar. Videli so, kako so vlaki dovažali gramoz in kamenje in kako ju je pogoltnilo močvirje. Sodili so na podlagi tega, kar so videli in delali napačne zaključke, ne da bi globlje razmišljali o besedah "močvirje nima dna", ki so jih sami izgovarjali na podlagi svojih opazovanj. In če je kdo tem "pametnim" ljudem ugovarjal, so mu rekli: "Tiho bodi, saj nič ne

hoteli ostati, pa so rekli, da morajo biti "žolnirji", tako so takrat rekli inženirjem, v zvezi s samim peklenščekom. To je povzročilo, da se je med preprostim ljudstvom na deželi obdržala dolgo časa govorica, da je železnica hudičeva iznajdba in da jo goni sam peklenšček.

Ako danes zaveden delavec prigovorja nezavednemu, da naj se pridruži delavski strokovni, politični ali gospodarski organizaciji, da se izboljša delavski položaj, tedaj mu nezavednež odgovori: "Saj ne bo nič pomagalo. Na svetu so bili vedno bogatini in reveži in tudi ostanejo."

Kako brezmiselno je tako govorjenje! Opazovanja teh nezavednežev o razmerah v človeški družbi so površna, kot so bila opazovanja onih starih in "pametnih" mož, ki so govorili,

da močvirje nima dna. Videli so izginjati gramoz in kamenje v močvirju, opazili pa niso, da se dno dviga in voda nad njim, da ima močvirje torej dno in sicer tam, kjer se ustavlja kameenje, da ga močvirsko blato zopet zakrije.

Delavci se sploh neorganizirajo zaradi tega, da delavci postanejo bogatini, bogatini pa reveži. Ako bi bil to cilj delavske razredne organizacije, tedaj bi bil njen cilj zgrešen. Ako bi se delavska organizacija bojevala za tak cilj, tedaj bi ne izvršila drugega, kadar bi bil njen cilj dosežen, kakor da bi reveži postali bogatini, bogatini pa reveži, nakar bi se ti organizirali da postanejo delavci-bogatini zopet delavci reveži. Taka igra bi se lahko ponavljala v večnost in na svetu bi res bili vedno bogatini in reveži.

Nihče pa vendar ne more trditi, da so milijoni razredno zavednih delavcev res tako brezpametni, da bi se bojevali za take brezmišelnosti.

Delavska organizacija ima velike in vzvišene cilje. Deli se v strokovno, politično in gospodarsko, in vsaka ima svoje odkazano polje za svoje delovanje. Cilj razrednih delavskih organizacij je vedno enak: Odprava mezdne sužnosti — sistema blagovne produkcije in distribucije za osebni dobiček, ali odprava gospodarskega sistema, ki omogočuje, da se človeška družba deli v bogatine in reveže.

Da se organizacija med delavstvom ne razvija tako hitro, kot je potrebno v interesu delavstva samega, da se razvija, so krivi oni "pametni" ljudje, ki delavstvu pripovedujejo, da

so bili bogatini in reveži na svetu in da tudi ostanejo vedno.

Ti ljudje razdirajo kar zavedni delavci grade z velikim trdom. Nekateri to delajo nevedoma, drugi pa vedoma. Tisti, ki to delajo vedoma izrabljajo nevednost ljudske množice za oviranje in preprečenje delavske organizacije. To povzročajo in delajo, da uče versko, narodno in politno sovraštvo. Ščuvajo spol proti spolu, ali pa svoje nauke proglašajo za edino zveličavne za delavstvo s političnim papeštvom na čelu v prid politične hierarhije, ki je v viharjih dneih človeške družbe ko se je zvijala v krčih, ki so bili plod železnega zakona, učinkujočega v kapitalističnem gospodarskem sistemu, splezala na hrbtih nezavednega delavskega in kmečkega ljudstva kviško. Drugi delajo to vedoma in če so to delavci, tedaj to delajo zaradi hipne osebne koristi ne le sebi v škodo, ampak tudi svojim hčeram, sinovom, vnukom in pravnukom.

Tudi število zavednih škodljivcev v delavski organizaciji se znižuje, ker se nerazsodnost v masi umika razsodnosti, nezavednost zavednosti, nesloga pa slogi.

Bodočnost gre delavstvu! Dani se. Dan v delavskih možganih postaja vedno večji, ki obeta biti izredno in divno krasan in lep, ko delavska večina spozna, da delavstvo doseže vse, ako loči pleve od zrna in je složno ter ga vodijo v boju za osvoboditev iz mezdne sužnosti le skupni zvišeni cilji.

In kadar napoči dan tega spoznanja, tedaj bo tukaj prvi majnik za vse človeštvo . . .

ČULKOVSKI:

MRAČNI SO DNEVI.

*Mračni so dnevi
in besen vihar.
Jaz po sem bilka slabotna
ki v puštnji stoji
in jo vihre udar
pritiska ob tla nedobrotna.
In ji ne pusti,
da njen cvet vzbrsti
in njen sad dozori.
Moja duša je gladen pes,
ki zateglo zavija
v burje ples,
ki obupno laja
proti hladni luni,
ki izza oblaka vzhaja,
brezbrižno pomežika
in speč zahaja.
(Pa se pasji gospodar
hudo razjezi,
z rokama zakrili,
krepelce zavihti,
ga v psa zaluč
da milo zacvili.)
Mogoče bo kdaj
v bodočnosti nedogledni,
takrat ko bo solnčni maj,*

*kak pozni potomec
našega rodu,
zašel v davno pozabljeno
staro knjižnico.
S pajčevino opredene
police bo vzel
zapršen zvezek
orumenelih listov.
Prebiral bo
iz blagorodnega dolgočasja
te skromne liste,
popisane z mojo srčno krvjo.
Takrat bom jaz
zopet oživel
k trenutnemu življenju
in mu bom pogledal v obraz.
On bo pa zmajal z glavo.
se pomilovalno nasmešnil
v plemenitem spleenu
in spregovoril s poudarkom:
— Ubogi fantast! —
Potem pa se bo zamislil
in po dolgem odmoru vzdihnil:
— In vendar!
Kako čudovit vek!
Kako čudoviti ljudje! —*

NAŠE IN TUJE PODPORNE ORGANIZACIJE

Ali je prav, če obožujemo ameriške bratske organizacije, na svoje pa gledamo z viška?

VINCENC CAINKAR, predsednik S. N. P. J.

BRATSKE podporne organizacije igrajo važno vlogo v javnem življenju, posebno pri nas Slovencih, zato je naravno, da o njih večkrat razpravljamo. Prav umestno je torej, da o tem problemu pišemo tudi v majniški izdaji Proletarca. Pravzaprav so naše slovenske podporne organizacije že precej časa naš največji narodni problem, zato bi bilo dobro in koristno, če bi to važno vprašanje dali večkrat na javno rešeto ter o njem razpravljali bolj temeljito in resno.

VINCENC CAINKAR

Amerika je dežela, kjer je veliko prilike, pravijo, in kjer se vse hitro razvija. To velja tudi za podporne organizacije. Dasi je to gibanje še mlado in dasi nobena teh organizacij še ni stara niti sto let, jih je danes stotine, in med temi jih je mnogo, ki so zelo bogate na premoženju in močne v članstvu. Da imamo torej veliko prilike do pristopa in do zavarovanja v podpornih organizacijah, to vemo vsi, toda da je med temi organizacijami veliko razlike, tega še ne ve mnogo naših rojakov. In ker nam je ravno nevednost in napačno pojmovanje tega vprašanja zelo škodljivo — škodljivo naši celokopni dobri stvari in mnogemu posameznemu rojaku, ki je bil zvaljen v tujo organizacijo pod napačno pretvezo — sem se namenil, da opišem na tem mestu postoj in delo naših in tujih podpornih organizacij ter pokažem saj večjo razliko v ugodnostih in koristih za člane.

Najstarše podporne organizacije v tej deželi so takozvana ameriška bratska društva ali "Fraternal Societies". To je seveda naravno. Ko so se pa začeli priseljevati različni narodi v večjem številu, so si mnogi organizirali svoje narodne podporne organizacije. Tudi Slovenci smo si ustvarili svoje in imamo jih v primeri in številki z drugimi narodi v Ameriki zelo veliko.

Dasi so vse podporne organizacije v Ameriki formirane skoraj dosledno po vzorcu prvih ali takozvanih ameriških bratskih društev, in dasi vse te organizacije poslujejo po enih in istih zakonih, vendar njih razvoj ni bil enak. Medtem ko so ameriške organizacije ostale večjidel samo pri zavarovanju za posmrtnine in pri raznih obredih, uniformah in ceremonijah, so priseljenci razvijali svoje tako, da so vedno bolj odgovarjale njih praktičnim zahtevam in potrebam. In mi Slovenci smo v tem oziru posebno karakteristični. Naše podporne jednote smo razvili tako, da se menda najbolj razlikujejo od ameriških bratskih organizacij. In razlikujejo se najbolj zato, ker je njih dobrodelnost veliko obširnejša in skrb za članstvo veliko večja. Ker so se nam naše podporne organizacije izkazale kot zelo koristne, — pomagale so nam v boleznih in nezgo-

dah, v štrajkih in brezposelnosti, v različnih nesrečah in potrebah — smo jih tako vzljubili, dobili vanje toliko zaupanja in spoštovanja, da smo počasi koncentrirali okoli njih vse naše gospodarsko, kulturno, politično in versko življenje.

Naše podporne organizacije igrajo torej zelo važno in koristno vlogo v našem javnem življenju, kakor sem že omenil, in to bi si moral zapomniti in vpoštevati vsak rojak in rojkinja. Naše podporne organizacije so tako važne, tako dobre, tako koristne in potrebne, da bi morali gojiti do njih naše največje spoštovanje.

Na žalost pa često ni tako. — Najdejo se še zmeraj rojaki, ki ne znajo spoštovati sebe in ceniti delo svojega naroda. Mnogi mislijo da so "smart", kadar zabavljajo čez svoj narod in naše narodne ustanove. Imamo jih, ki odgovarjajo rojake od slovenskih podpornih organizacij in jih zvaljajo v tuje. *Nekteri celo organizirajo slovenske podružnice ameriških bratskih društev v času, ko imamo vsepolno — če že ne preveč — slovenskih in BOLJŠIH društev, in ko se mi borimo za obstanek in bodočnost.* In imamo seveda tudi take rojake, ki gledajo z nekakim posebnim spoštovanjem na ameriške podporne organizacije ter jih hvalijo na vse mogoče načine in pretege, na naše pa gledajo nekako z viška navzdol ter jih grajajo, kadar imajo priliko. V resnici pa le taki ljudje zaslužijo grajanje in največje obsojanje, in ne naše zaslužne in prekristne podporne zadrage!

In da je naziranje in delo takih ljudi napačno in zgrešeno, se prav lahko in kmalu prepričamo. Samo je treba nekoliko preiskati in analizirati praktično delo naših in ameriških podpornih organizacij, pa smo kmalu na jasnem. In kdor je imel že kaj izkušnje z pristno ameriškim društvi ter opazoval njih delovanje z odprtimi očmi in brez predsodkov, je mogel priti do prepričanja, da jih večina sploh ni bila organizirana toliko radi potrebe in bratske pomoči, kakor pa radi stikov in izrabljanja v osebne namene in politične in druge svrhe. Njih organizacije vobče niso namenjene v pomoč delavcem, pač pa bolj v zabavo "biznismanov" in za družbo takozvane "boljše klase". Najboljši dokaz za to je, da zavarujejo običajno samo za posmrtnine in to največini za visoke, za delavca nedosegljive svote. Za bolniške podpore, za operacije, za odškodnine in razne druge potrebe, ki jih imamo delavci, se splošno ne brigajo. Najde se sicer tuptam kako ameriško društvo, ki je nekakšna izjema in daje nekaj podpore, toda te podpore so navadno pičle in za kratko dobo kljub dejstvu, da so vplačila prilično ista ali pa večja kot pri nas, ki plačujemo podpore navadno tako dolgo, kakor dolgo traja bolezen, če ne iz bolniškega, pa iz kaknega drugega sklada, in ki pomagamo članom v različnih in številnih potrebah, o katerih se še voditeljem ameriških društev niti ne sanja.

Tisto, kar imajo ameriške podporne organizacije, in se nekaterim dopade in česar mi nimamo, so uni-

ferme in kostumi ter od starih narodov importirane ceremonije. Nekateri gledajo z občudovanjem na te stvari; v starodavne lakajske kostume našemljeni ljudje se jim zde visoki in spoštovani; tajnostna znamenja, izgovarjanje nenavadnih in biblijskih besed ter proizvajanje čudnih zvokov se jim zdi nekaj mističnega, vzvišenega. V resnici pa pri tem ni nič mističnega, nič vzvišenega in spoštovanja vrednega. Cela ceremonija je komedija servilnosti, vse je prazno in tako

neumno otročje, da človek, ki kaj nase drži, ne mara posegati njih sej in prisostvovati njih obredom.

Držimo se torej naših lastnih inštitucij! Spoštujmo in negujmo naše slovenske podporne organizacije, ki so naše svetinje in predstavljajo naše gospodarsko in kulturno delo! Bodimo praktični, ostanimo našim organizacijam trdni in zvesti, a one bodo skrbele za nas po materinsko in dajale v potrebi resnično pomoč in podporo, in ne praznih ceremonij!

PRAKTIČNA IN NEPRAKTIČNA RAZPODELBA ASESMENTOV

JOHN LENKO, tajnik J. P. Z. Sloga

V RAZNIH listih čitamo leto za letom dopise in članke, v katerih hvali dopisnik ali člankar svojo jednoto ali zvezo za najboljšo. Eden slavi svojo, ker je katoliška, drugi, ker je svobodomiselna, tretji, ker je napredna, četrti, ker je nepristranska itd.

Večina teh oglaševalcev pozablja v svojih reklamnih spisih na temeljni zakon podporne organizacije. Ne poznajo ga, ali pa ga nočejo videti.

Pred leti ni imela nobena slovenskih podpornih organizacij vpeljane plačilne lestvice, ki bi bazirala na starosti pristopa članov. Plačevali so vsi enako, recimo dolar, morda celo nekaj manj, morda več. Toda vsi enako. Bili smo namreč "enakopravni". Tedaj se jim ta kardinalna hiba ni še tako poznala, kajti člani so bili pretežno mladi in krepki. Toda so se starali, smrtni slučajji vsled bolezni in ponesrečb so se množili. Marsikakšna slovenska podporna organizacija je prišla na rob propada. Težko, ako bi se vse same izvlekle iz krize, da jim ni prišel na pomoč zakon. Razne države so jih prisilile uvesti plačevalni sistem, ki je bil veliko "enakopravnejši" od prejšnjega. Zahtevale so finančna poročila in jih silila na solventnost. Danes velja skoro v vseh državah pravilo, da ako podporna organizacija nima upeljane članarinske lestvice ter določene rezerve v posmrtninskem skladu, ne sme poslovati. Odrekajo jim licence in od leta do leta zahtevajo o njih točna finančna poročila. Razni agitatorji naših podpornih organizacij so države vsled tega velikokrat kritizirali, češ, da jim ovirajo napredek v prilog zavarovalniških družb. Je res, da je bil in je marsikakšen poslanec v legislaturah bolj naklonjen privatnim *insurance* kompanijam kot bratskim podpornim organizacijam, toda dejstvo je, da bi bilo mnogo podpornih jednot in zvez, posebno one katere tvorimo tujerodci, že davno bankrotiralo, če jih ne bi protektiral zakon. Prisilil jih je uvesti zdrav vplačevalni sistem v posmrtninske sklade.

Država se je torej pobrigala za varnost posmrtninskih skladov, oziroma za varnost podpornih organizacij, ni pa se pobrigala za njihove sisteme bolniških podpor. Vzrok morda je, da jih je le malo, ki imajo centralizirane bolniške sklade. Slovenske jih imajo menda vse, in ima ga tudi Hrvatska Bratska Zajednica, ki je največja jugoslovanska podporna organizacija. V skoro vseh vidimo, da so bolniški skladi večinoma izčrpani in da so izredni asesmenti običajen pojav.

Kdor pristopi v podporno organizacijo v starosti 20 let, plačuje isto vsoto v bolniški sklad za vsak

dolar bolniške podpore kot oni, ki je star 40 ali 50 let. Statistike dokazujejo, da se bolezní članov večajo s starostjo. Med člani v starosti od 20. do 30., ali od 30. do 40. leta je veliko manj bolezní kot med člani od 40. do 50. leta. Član, ki pristopi z 20. letom starosti, morda ne bo dobil 20 let nobene podpore, medtem ko je marsikdo izmed onih, ki pristopijo v poznejši dobi življenja, dobil v teku nekaj let tisoč, dva in tudi več. Računi in poročila odbornikov to dokazujejo. To ne navajam iz kakih sebičnih motivov, ali da morda povišujem mladost in zaničujem starost. Gre mi za varnost, za stabiliziranje bolniških skladov in odpravo kroničnih izrednih asesmentov.

Slovenske podporne organizacije, kakor tudi druge s centralizacijskim sistemom bolniških skladov bodo morale ali uvesti vplačevanje asesmenta v bolniške sklade po starostni lestvici, ali pa bodo zagalile tako daleč, da bodo bolniško podporo odpravile ter jo prepustile v področje društvom. Izredni asesmenti namreč ne bodo trajno zdravilo.

Med jugoslovanskimi podpornimi organizacijami je Jugoslovanska podporna zveza "Sloga", s sedežem v Milwaukeeju, edina, katere članstvo plačuje asesment v bolniški sklad po starostni lestvici. V teku dvajsetletnega poslovanja ni prejela niti centa v obliki izrednih asesmentov, dasi plačuje iste podpore kot druge organizacije.

Moje mnenje je, da je glavni problem jugoslovanskih podpornih jednot in zvez, stabilizirati asesmente in pa, dobiti dotok novega članstva. Dejal sem, da je bolniške sklade mogoče ozdraviti kroničnih primankljajev ter odpraviti izredne asesmente le tedaj, ako se preuredi plačevanje v bolniške sklade na podlagi starostne lestvice. Vodilna slovenska podporna organizacija je uvedla v svoj sistem bolniških podpor gotove reforme l. 1927, ki se ji bodo mogoče izkazale za praktične, toda plačujejo asesment v bolniške sklade še vedno vsi enako, le da je nekoliko v gotovih razredih zvišan in bolniška podpora omejena.

Naš sistem plačevanja po starosti v bolniški sklad, se je izkazal, kot ugotovljeno prej, v prid povprečnega člana, in s tem v prid organizacije v celoti. Ko bodo vse organizacije uvedle enako metodo vplačevanja in se rešile izrednih asesmentov, postane problem združevanja mnogo lažji. Izginila bo bojazen pred negotovostjo, kajti sigurnost je tisto, kar navdaja človeka z zaupanjem. Združenje naših podpornih organizacij torej pride s splošnim zaupanjem v ZDRUŽENJE.

FRANK S. TAUCHAR:

MAJ—REŠITELJ...

STRAŠNA in okrutna je bila zimska doba za človeštvo... Trpelo je ljudstvo kot celota, kot narodi, kot družine — in kot posamezniki.

Najhujše pa je bila boleost osredotočena, vsaj dozdnevno, na nadarjeno agitatorico Jeleno. Ne le fizično kruta, pač pa tudi duševno grozna je bila zimska sezona za našo genijalno junakinjo. Kadar te narava biča s svojimi neštetimi neprijetnostmi, in ti ne dovoli niti žarka razvedrilnega krepčila, še bolj občutiš duševne bridkosti.

Jelena, agilna agitatorica za preureditev sedanjega reda človeške družbe, je občutila obstoječe krivice tembolj, ker je v svoji nadarjenosti poznala težnje ljudi. Velika večina jih gre skozi življenje, vedoč, da prenašajo nekaj hudega, krutega; in ker ne vedo kaj je tisto hudo, ne morejo niti pojmiti, kaj čutijo oni, ki vidijo vzroke v vsej svoji nagoti.

Tak čuteči stroj je bila Jelena. Videla in živela je v mukah delavskega ljudstva.

... In trpelo je ljudstvo, narodi, družine, posamezniki...

Ko ji je on odkril, ki je bil poosebljenost duševne zime, da bo odstranil ves led in mraz s seboj vred ob prvem maju, je njeno srce vstrepetal v nepričakovani radosti. Ali je mogoče?! Preobrat je bil tako nenaden, da ni mogla takoj zapopasti njegove važnosti in veličine.

Presenetljivo, nerazumljivo, neverjetno!...

Fizične olajšave ni niti opazila pri tej blaženosti sladkobnih in očarujočih upov za v bodočnost, ki so sloneli na rajskih spominih dražestnih uric v trepetajočesanjavi pretekli dobi tihih tajnih tatvin v mesečini — in ob solčnih žarkih...

Prosta! Zopet prosta, da se reši temne, mrzle ječe, ter razigrano vstopi v rajsko razsvetljeno dvorano živih preprog orientalskega šejka, kjer se bodo sužnji valjali pred njenimi očarujoče-umetniško izklesanimi nogami. Šejk sam bo sluga slikovite kraljice. Čudi se sama sebi v tem burnem razpoloženju, kako je mogla toliko časa prestajati pri staremu godrnjaču, ki je bil tako betežen in nadležen, da je samo njegova navzočnost pomenjala popolno ugonobljenje vsega zdravega in lepega...

Stvor nesrečni niti slutil ni, da povzroča toliko gorja... misleč, da je družabni red — da so vsi sedanjí redovi in obredi sveta resnica, ki se ne sme nikdar spremeniti. Končno se mu je vendar posvetilo v glavi.

Ona se zdrzne, obotavlja, premišljuje. Zdaj ko se je izkazal za človeka s tako obširnim duševnim obzorjem, postaja tudi zanj več vreden. Čimbolj razmišlja o tem, tembolj postaja neodločna. Prične se ji vsiljevati misel, da nazadnje ni niti z daleč nova pridobitev tako sijajna, kot se ji je zdelo v prvem trenutku. Bila je med dvema ognjema: Najli pograbi za svobodo — ali pa obdrži obstoječo sužnjost...

Prečudežna je človeška narava! Zdaj ko so se ji vrata v svobodo na stežaj odprla, se ji ne zdi več ta prostost tisto kot si je prej predstavljala. Nič ni mikavnega in dozdevno privlačnega, kot ji je doslej tako slikovito in učinkovito predstavljala njena bujna domišljija. Do tedaj je pač videla samo lahke in saj navidezno osrečujoče reči, prezrla pa je vse trde odgovornosti

resničnega položaja. Resnost življenja je pač taka, s kakršnimi očmi jo gledaš. Zaljubljen, ali pa drugače sanjav človek vidi v vrvenju življenja vse drugačne slike kot pa jih gleda realist. Veliko vlogo pa igra tudi brezkarakteristična nestanovitnost: Danes hočeš to, pa šele jutri sprevidiš, da je zanič, in zahtevaš ono. Tako je s šibkimi karakterji v vseh zadevah skozi zgodovino človeštva. Prepričanja se menjajo z največjo lahkoto — brez sramu, in v dosti slučajih tudi brez zavesti.

Jelena je še vedno stala ob plotu svojega vrta; v srcu neizmerno hrepenenje, v glavi strašna zmeda in neodločnost. Takojšnja odločnost je bila nujna za njeno bodočnost, toda ona ni in ni mogla ugoditi niti svojim iskrenim željam.

Nahajala se je na razpotju... Na robu preobratov...

Prvomajska manifestacija s stoteroglavo godbo mladih deklet in fantov, ki so korakali mimo v lahkih snežnobelih oblekah, je razširjala ubrane akorde sladke melodije.

Zvoki melodije so utihnili v daljavi, in se spremenili v zoparno ropotanje budilke. Jelena se predrami, in njena roka zaspano sega po vražjem instrumentu, ki jo je iz sladkih sanj priklical v resnost trdega vsakdanjega življenja.

Kakor je bilo Jeleni v njenih sanjskih razmerah, tako se je počutila tudi masa, ko je delavska stranka prišla na krmilo. Resnega položaja in dosledne odgovornosti so se zavedali le dolgoletni in politično izobraženi sodruzi, ki vselej vedo, da je s preuredbo sistema tudi veliko dela, ter da socializacija produktivnih in distributivnih sredstev ne pomeni disorganizacije, niti ne prizna postopaštva in ne svobodnega plenjenja narodnih zakladnic. Ko prevzame delavska stranka vlado, smatrajo sanjači, da je nastopil konec vsakega dela. Veliko "dobrih" ljudi ne more razumeti, zakaj naj bi še delali, ko je vendar socializem tukaj. In taki, ki socializma sploh ne poznajo, ter ga sovražijo edinole zato, ker imajo s kakšnim socialistom osebne nesporazume, kar direktno izjavijo, da "če je treba vseeno delati, naj ga (socializem) hudič vzame."

Nacionalizacija zakladov, produkcije in distribucije, prometnih in drugih javnih naprav pomeni, da se bo vse to potom medsebojne kooperativne izmenjave rabilo za ljudsko udobnost in uporabo. Vsi takozvani profiti korporacij in posameznikov bodo odpadli, in navijanje cen ter zaklepanje življenjskih komoditet z namenom da se pozneje podraže, bo odstranjeno za vselej. Produciralo se bo za potrebo, tako da ne bo pomanjkanja, ne brezposelnosti; ne bodo na eni strani poljski pridelki gnili v shrambah, na drugi pa ljudstvo stradalo v mnogih krajih. Prosjačenje za delo, ki ni plačano niti polovico svoje vrednosti, ter kljub temu prošnje odklonjene od strani samopašnih industrijskih mogotcev, ki nočejo začasno producirati zato da se dvignejo cene že izdelanim produktom, bodo umazane točke v zgodovini propadlega kapitalističnega sistema. Ker bo privatni profit odpravljen, ne bo tendenc za izkoriščanje, in konsequentno bo odpadla zelena nevoščljivost, češ, sosedu se je posrečilo nagromaditi premoženje, meni pa ne. Vsak zdrav človek bo imel delo in bo preskrbljen z vsem kar potrebuje. Kdor bo bolan, bo imel isto zdrav-

niško pomoč in postrežbo na stroške družbe, kot vsak drug državljani svetovne federativne republike. Za ostarele in onemogle ne bo beračenja od hiše do hiše, ne okrajnih zavodov za revne, in ne malenkostnih ter za pošteno življenje nezadostnih takozvanih pokojnin; ampak vsak, ki bo dosegel določeno starost, ali pa drugače postal fizično ali duševno nezmožen za delo, bo preskrbljen z vsemi živlenskimi komoditetami, kot jih je deležna ostala aktivna družba.

Ko človek vse to preudari, mora priznati, da je stranka, ki dela z vsemi svojimi močmi za doseg tega družabnega reda, vredna podpore slehernega delavca širom sveta. Pomislite, če odpravimo temeljne vzroke nevošljivosti, tatvine, ropanja, ubijanja itd., se bodo tudi ostale nerednosti zmanjšale, in vsa družba bo na poti v resnično civilizacijo. S kakoršnegakoli vidika naj gledamo sedanji sestav, in pripravljajoči se bodoči družabni red, moramo priznati, da je dolžnost vsakega delavca delati na to, da postanejo razmere čimprej ugodne za ta prepotrebni preobrat. In to zamoremo vršiti edinole, če smo solidno združeni vsi v eni organizaciji. Vsak razkol in cepljenje je pogubno za vse delavstvo, in podaljšuje čas ki nas loči od resničnega Prvega majnika — emancipacije vsega človeštva!

To je pomen Prvega maja! Prvi maj, ali pa kak drug dan, ne dela razlike. Glavno je simbolični namen delavskih manifestacij. Kadar bo dosežen cilj, bomo smeli ta dan vzeti tudi za praznik. Do tedaj pa naj pomeni ta dan navdušenih manifestacij, živih demonstracij, ter podvojenega agitatoričnega dela in organiziranja postojank socialistične stranke.

Maj — rešitelj . . .

Toda maj sam ne bo prav nič odrešil. V tem oziru ni prav nič boljši, kot so bogovi vseh ver sveta . . . Je samo določen dan za poživljenje agitatoričnih sil, ter za pridobivanje novih tovarišev v na-

še vrste. Rešitev je torej edinole v naših rokah. In čimbolj vršimo svoje dolžnosti v tem oziru, tembolj se bližči ime prvega maja — po naših zaslugah.

Kar je Jeleni stari godrnjač, to je družbi sedanji kapitalistični sistem. Razne skušnje v zgodovini so nekatere kapitaliste izučile, da skušajo tu in tam malo popuščati in se takorekoč prilagoditi, saj navidezno, nekaterim modernim zahtevam delavske industrijske organizacije. Pri nezavednem ljudstvu bodo s tem dosegli svoje navadne uspehe lojalnosti, ne pa pri zavednih in politično organiziranih delavcih.

Kadar se ponudi zgodovinsko važna prilika za preobrat, je delavstvo prav tako neodločno, kot je bila naša Jelena v svojih prečudnih sanjah. Neplodno cinca semintja, da nazadnje ogromna večina voli za stari bič, ki se menda tako lepo prileže okoli pleč. Godrnjanje, jeza, stokanje in obžalovanje prične ko je že prepozno.

V sedanji družbi je garanje in stradanje ljudstva na eni strani, ter izžemanje delavstva in razuzdano življenje mogotcev na drugi strani. In ta sistem bo obstajal, dokler ga bo ljudstvo hotelo pokorno vzdržavati za čast in slavo gospodarske klase. Ovrže pa ga lahko v doglednem času, če se hoče organizirati v bojevni politični organizaciji, ki je na stežaj odprta vsem delavcem sveta — v socialistični stranki.

Da, "maj — rešitelj"; toda ta maj je živ princip v nas samih, ki ga lahko zanemarjamo in s tem toleriramo sedanje obupne razmere; ali pa ga razvijemo v silnega orjaka, ki bo objel zemljo in vse brate sveta združil v idealni človeški družbi bodočnosti!

In to zadnje, smatram, se bo prej izvršilo, kot pa je vpričo sedanjih razmer umestno prerokovati na tem mestu . . .

Proč z neodločnostjo! Naj živi duh Prvega maja!

Tone Seliškar:

POJOČI RUDARJI.

LUČKE gorijo po holmih, same svetle sestrice,
kakor da bi se zvezde spustile v ta črni kraj;
temne hiše spe in tovarne dremljejo
pod valovito odejo črnih in težkih saj.

Včasih pesmi rudarjev v nočeh zadrhte,
pesmi pijane — in vse, vesele in žalostne, so si enake —
ter so naenkrat povsod, na oknih, pod stropi —
končno se z majhnimi krempeljci zasidrajo v oblake,

kjer brne še drugo in potem tretjo noč,
med vzdihni okostenelih sirot in krvavečih porodnic,
med trepeti obupajočih vdov in počrnelih deklet
kakor pogubljenih mornarjev prežalostni klic.

Kolikokrat sem zahrepenel: Če je to pesem, o, pojoči rudarji,
da bi vsaj žalostna bila! To pa še pesem ni!!!
To je samo šumenje, rahlo šumenje,
okoli vaših src napeljanih TRANSMISIJ.

TRIJE IZHODI NAŠIH PODPORNIH ORGANIZACIJ

FRANK SOMRAK, predsednik S. S. P. Z.

Naš najvažnejši problem.

VAŽEN problem, s katerim moramo računati, je, kako vzdržati naše podporne organizacije. Če hočemo biti odkritosrčni, moramo priznati, da po sedanjosti pota ne moremo dalje. — Kakšen je naseljeniški zakon, to vemo vsi, zato ni potrebno, da bi to še posebej navajal. Pojavi se torej vprašanje: kje dobiti za naše organizacije nove člane, da se zamaše vrzeli? Imamo troje poti: da dobimo našo mladino, da se organizacije internacionalizirajo, z drugo besedo, da postanejo mednarodne, ali pa, da se — združijo.

Vprašanje je, bomo-li mogli zanje dovolj zainteresirati našo mladino? Če hočemo biti odkriti, moramo priznati, da se nam ne bo posrečilo izpolniti vseh vrzeli v naših organizacijah, ki že danes obstojajo. Ako premočimo razmere, v katerih se nahajajo naši otroci, ter razmere, v katerih smo se nahajali mi, vidimo, da je med prvimi in drugimi velika razlika.

Mi in naša mladina.

Mi smo prišli v to deželo kot tujci, s trebihom za kruhom. Ne znajoč jezika in ne poznavajoč razmer, poleg tega še dejstvo, da smo bili v pretežni večini sami kmečki sinovi z nizko izobrazbo in znanjem, smo si pač morali pomagati, kakor smo vedeli in znali. Velika večina nas je prišla v to deželo z namenom, da si prislužimo nekaj sto ali tisoč dolarjev ter da spet odidem, odkoder smo prišli. S tem ciljem pred očmi se nismo mnogo brigali, kaj se godi v Ameriki okoli nas.

Ko smo enkrat spoznali, da ni vse zlato, kar se sveti, in da naši upi ne bodo izpolnjeni, smo se pričeli šele nekoliko zanimati, kaj se godi okrog nas. Prvi korak, ki smo ga takrat naredili, je bil ta, da smo se pridružili tej ali oni podporni organizaciji. — Po svojih skromnih nazorih smo smatrali, da smo kdovekaj storili s tem činom. Šele pozneje smo izprevideli, da je bila to pravzaprav malenkost. Ustanovili smo več podpornih organizacij, h katerim smo pristopili. Takrat nam seveda niti na misel ni prišlo, da se bomo morali po petnajstih ali dvajsetih letih baviti z vprašanjem, kako jih vzdržati. Čas je naglo potekal; postarali smo se. Naši otroci so med tem že dorastli, drugi doraščajo. Vsa ta leta, ko je naša mladina rastla in se razvijala, se nismo skoraj nikoli vprašali, kako in kam? Posebno pa smo zanemarili dolžnosti, zainteresirati našo mladino za naše podporne organizacije. To je dejstvo! S tem smo grešili vsi. Kaj sedaj? Druge poti ni, kot da poizkušamo nadomestiti zamujeno. Toda, vprašanje nastane: kako? Ali bomo imeli še dovolj moči in vpliva, ba domo mogli našo mladino poučiti ter nanjo vplivati, da se bo zanimala za naše organizacije?

Treba je pogledati resnici v oči.

Premočimo položaj! Kakor so bile za nas, ko smo se priselili v to deželo, razmere neugodne, tako je z našo mladino uprav nasprotno. Mladini ni njen dom samo ena država ali mesto, temveč vsa dežela. Ona je

zrastla v boljših razmerah, kakor mi; starši so skrbeli in še skrbijo, naravno, za njeno boljše bodočnost; skušajo jo izšolati, da bo imela boljše življenje kot oni sami. Ona ni navezana na ozek delokrog, kot smo bili mi. Vzrastla pa je v tukajšnjih razmerah in običajih ter se nam odtujila. Čim je pričela naša mladina pohajati šolo, smo mi izgubili kontrolo nad njo! Ker živi torej v ugodnejših razmerah, je naravno, da se ne bo zavarovala pri treh ali štirih podpornih organizacijah, kakor so se zavarovali njeni roditelji. To je neizpodbitna resnica, ki je dobro, da jo imamo pred očmi. Naloga vseh funkcionarjev naših podpornih organizacij je, da to vprašanje temeljito prouče ter podajo članstvu jasno sliko. Če bomo samo slepili ljudi ter hvalili vsak svojo organizacijo, ne da bi povedali, na čem bolehamo, bomo storili s tem neopusten greh, ki se bo nad nami grenko maščeval. Za zgled so nam bolniški in poškodninski skladi pri naših organizacijah.

Združenje naših podpornih organizacij.

Zdaj, ko vemo, da posamezne organizacije ne bodo mogle dovolj zainteresirati naše mladine, da bi izpolnila vrzeli, ki bodo nastale, je vprašanje, kaj nam je storiti, da se zavarujemo pred popolnim razpadom tekom časa? Kakor omenjeno, imamo brez preje omenjenega zadnjega sredstva, še dve poti. Ali pridobiti našo mladino, ali pa se internacionalizirati. Za prvo vprašanje smo že dobili odgovor. Kaj pa tretje vprašanje? Poglejmo! Mislim, da bi izmed naših članov nikogar ne veselilo, da bi sprejemale naše organizacije splošno vse narodnosti. Zakaj, čim se to izvrši, niso več to, kar so zdaj. Mi, kot Slovenci, se še poprej izgubimo v morju tujih narodnosti. Če se v dogledni dobi to izvrši, izgubimo mi, prvotni naseljenci, pravzaprav — vse!

Naše podporne organizacije so edina večja vez, ki nas medsebojno veže. Kaj torej storiti? Odgovor: Če hočemo podaljšati življenje naših podpornih organizacij, moramo delati na to, da se — združijo.

O problemu združenja se je že mnogo pisalo ter deloma že tudi izvršilo, a delo še ni končano. Res je, da je prišlo v zadnjih letih to vprašanje bolj v ozadje. Vendar pa ni zato nič manj važno, kot je bilo! Nasprotno: ono postaja z vsakim dnem važnejše, čeprav ga skušajo nekateri naši časopisi omalovaževati ali pa celo zanikati, kot potrebno stvar.

Ali bomo kos nalogi?

Vprašanje je važno zaradi obstoja naših organizacij. Kar pa je važno, je tudi težavno. Težavno zato, ker kot celota še nismo dovolj sposobni, da bi tako vprašanje kot za celoto reševali. Mnogo lažje je, slediti raznim demagogom in "štreberjem", kakor pa trezno misliti ter zasledovati dogodke in delati zaključke, ki bi bili v korist — celoti!

Kakor vedno, tako je tudi v tem slučaju na mestu rek, da je nevednost najdražja stvar na svetu!

IVAN VUK:

KAKO SEM PRAZNOVAL PRVI MAJ V TURKESTANU

(Iz mojih spominov na Sovjetsko Rusijo.)

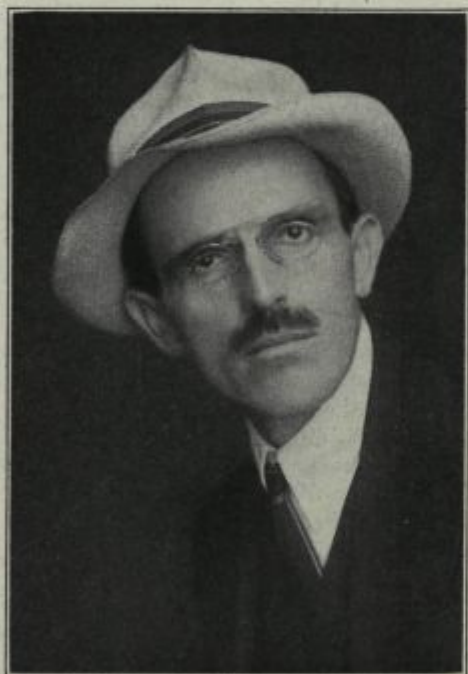
LETO 1920.

To je bilo tisto leto, ko je po vsej obširni sovjetski Rusiji napočil nov trenutek ustvarjanja proletarske domovine.

Na obrazih vseh se je zrcalila nekakšna notranja veselost, kakor samozavest človeka, ki je v besnečem viharju trdno stal in zmagal.

Državljska vojna je prenehala.

Sicer se je še iz Črnega morja pojavil Črnomor, kot da je potrebno, da se do konca uresniči pravljica

IVAN VUK,
slovenski pisatelj, sotrudnik "Proletarca".

o Ruslanu in Ljudmili, na kar še le, po zmagi Ruslana nad Črnomorom, ki je ugrabil Ljudmilo, zaživi z njo srečno, svobodno življenje.

Ruslan je zmagal. Črnomor s svojo čarovniško tolpo je bil pobit.

Natanko tako pripoveduje pravljica. Natanko tako se je zgodilo v resnici.

Poslednji lik "četrtovalno oddeljenjstva jevo Veličanstva kancelariji" je planil, da v poslednjem, agoničnem naporu uniči pridobitve socialne revolucije — in poginil. "Ohranka" in nje stebri in stebriči so poplavalili Evropo.

Jasno je torej bilo, da je državljanska vojna pojevala. Proletariat, gospodar sovjetske Rusije se je pripravljal, da začne drugo vojno na drugi fronti in da zmagata tudi tam.

Ta fronta je bila ureditev in obnovitev gospodarstva.

V znamenju gospodarske fronte se je bližal Prvi maj tistega leta. Zamajalo se je vse v sveti navdušenosti in iz src mas je planilo na dan geslo:

"Delo je vstalo — aleluja! Praznik njegovega poveljanja proslavimo z delom."

Ali je bil to delavec iz tovarne, ki je vzkliknil prvi te besede, ali je bil to vojak iz rdeče armade, ki je kriknil, ali je bil kmet pri plugu, ki je zaklical to svetu? Ali so bili vsi, ki so zaklicali:

"Delo je vstalo!"

Kako dognati to, ko so pa bili vsi ti: delavec, vojak in kmet eno in eden vse.

Po celem svetu je Prvi maj svetla zvezda, ki blišči in kaže trpečim in izkoriščanim, kam njih pot in kje cilj. Ona je znak medsebojne, mednarodne solidarnosti, pregled armade, ki stoji v boju, da z zmago sname s križa zasmeha Delo in ga povelja. V Rusiji pa, tja do sten kitajskih in večnih ledov je Delo že poveljano in sije kot toplo solnce vsem, ki so bili dosedaj brez svetlobe in ogreva vse, ki jih je mučil mraz, kliče iz src petje vsem, ki so dosedaj vedeli le za solze in tožbe. Tisti mračni časi, ko je kapitalizem sesal, kot pijavke, sok iz milijonov so splahneli v nepovrat. Človek, ki ga je zanikaval parazit, se je razodel v veliki pesmi:

"Vstanite sužnji iz prokletstva,
zatirani od vseh gospod . . . " —

Solnce je sijalo onega Prvega maja v svoji pomladanski, majniški lepoti. Po ulicah Taškenta je pa bučala godba, ena, petero . . . desetero godb:

"Zdaj stara pravda, pravda sveta
nas kliče v boj od vsepovsod . . . "

Cele tolpe veselih ljudi, mladine in odraslih, manualcev in intelektualcev, moških in žensk so korakale z rdečimi prapori po ulicah z mogočnimi koraki, kakor ne koraka nobena dresirana vojska. To je bil korak bratske moči, samozavesti, korak proletarskega "mi".

Gruče so se zbirale, zbirale se v čete, v polke, v zборе nepreglednih vrst. Rdeči prapori so šumeli v zraku, kakor krila orla. Godbe so pa bučale neprestano:

"Vstanite sužnji iz prokletstva
zatirani od vseh gospod . . . "

Prideli so me v grupo — 900 nas je bilo — ki se ima odpeljati v 60 vrst oddaljeno postajo "Kaufmansk" in tam, po polurnem hodu pri električni centrali razkopati holm, ki ovira razširjanje centrale.

Vlak je stal pripravljen.

Splezali smo v vozove — kajpada v vsakojake, kakoršni so pač bili na razpolago — in čakali nestrpno, da zašope lokomotiva.

In ko je besno vrgla iz sebe dim, "puh . . . puh", so se zganili vagoni. Godba, ki je zasedla odprt vagon, lar imenovan, je zaigrala:

"In to je poslednji
odločilni naš boj
za internacionalo
sleherni zvesto stoj . . ."

In vsi, kar nas je bilo, smo peli na vse grlo. Naj sliši ves svet našo pesem. Prvi maj je . . .

Ko smo izstopili — bilo je ob šestih zjutraj, — so nam reditelji razdelili lopate, krampe, motike, nosila in samokolnice.

Armada Dela je bila oborožena.

Holm, ki nam ga je bilo treba razmetati, oziroma z njim napolniti ogromno jamo — prepad, je bil ogromen. Za posameznika neizmeren. Delavci, ki so bili pri tem delu zaposleni že več mesecev, so ga "odkrhnili" v razmerju z njegovo velikostjo, kakor miška izdolbe luknjico v velik hleb kruha, čeprav so izvozili že lepo število kubičnih metrov tega hriba v prepad.

Armada Dela je naskočila holm. Nihče se ni obotavljal, nikdo pomišljal. Organizirana sila skupnosti mora danes triumfirati.

Zapele so lopate, motike, krampi . . .

Na vrh holma je bil zasajen rdeči prapor. Okrog se je razvrstila godba. Instrumenti so svetlikali v majniškem solncu.

Spomnil sem se, ko sem to gledal, da tam, za mejo Rusije igrajo godbe bogatim ljudem na izletih, v cerkvah, pri dinejih . . . A tu, v sovjetski Rusiji, glej, igra godba Delu. In pri tej zabavi ni nikjer videti bledih, od razvrta izmozganih lic, ne izbranih lažnjivih poklonov in pretiranih fines. Lica vseh gorijo, kakor cvet breskve, zdrav humor se sliši, vesel smeh, nekakšno dosedaj nepojmljivo sodruštvo objema vse. In vendar so bili med nami — 900 nas je bilo — uradniki in uradnice, ravnatelji uradov, pesniki in pisatelji — a vsi proletarci in vse je vezal prisrčen in iskren:

"Ti sodrug! . . . Ti sodružica! . . ."

Solnce se je vpenjalo k poldnevu. Holm, ta ogromen kup zemlje se je vidno tajal. Kakor da je iz snega. Prapor in godba sta se morala umakniti.

Ali naj povem, kako smo vihteli lopate in krampe in motike? . . . Mi, kar nas je bilo intelektualcev? Bili smo, kakor rekruti s početka. Stari vojaki so govorili:

"Sodrug! Prehitro se utrušiš! — Žulj bo krvav, če boš lopato tako držal."

Pokazal je in razložil, kako naj držim lopato.

Bil sem nekoliko nejevoljen. Tisti, v duhu buržoazne družbe vzgojeni "ponos", da sem več, nego navaden delavec, se je nekje oglasil. Da se opravičim, sem odvrnil:

"Žulj, sodrug, je častna reč!"

Delavec je videl mojo misel in hoteč mi pomagati iz zadrege, se je dobrohotno nasmehnil:

"Častna reč je že, a ni vselej potreben. Nič zato, sicer . . . Prej se naučiš držati lopato, kakor jaz pero."

A kako so poučevali ženske — gospe in gospodične? . . .

"Dovolite, sodružica, da kopljem zraven vas."

Šalil se je, govoril anekdoto — pristne ruske anekdote, da je zdajpazdaj zabučal vesel ženski smeh. Pri tem pa kopal tako, da ona ni niti zapazila, da ji pomaga.

Po štirih urah dela, veselega, dasi ne ravno lahke-

ga — vsaj za nas intelektualce — je tromba naznanila odhod. Turkestansko solnce ne dopušča, da bi v času, ko ono stopa k zenitu, kdo kljuboval, ki ni z mladosti tega vajen, njegovim ognjenim poljubom.

Glavni reditelj je stopil na ostanek holma, na še neznamno grudo zemlje in njegov glas je grmel počasi, beseda za besedo:

"Sodrug! in sodružice! Štiri ure dela — tri milijone rubljev predvojne vrednosti . . .

"Hura . . ." Grmelo je iz 900 grl.

Reditelj pa je nadaljeval:

"Ko vas bodo vprašali tisti, ki nočejo z nami praznovati Prvi maj, nego so današnji dan porabili za načrte, kako vrniti stare čase, potopljene v zgodovino, čase —"

"Zaman vsi načrti," je kipejo iz 900 prs, "Evo jamstva za to."

" . . . ko vas bodo vprašali, zakaj vendar delate danes, ko ves proletarski svet praznuje ta dan, jim recite: Tri milijone rubljev v predvojni vrednosti smo danes poklonili naši domovini. "Sodrug," je ponovil in glas mu je trepetal: "Ne pozabite — tri milijone. Izračunali smo, da bi to delo, v štirih urah izvršeno, stalo našo proletarsko državo tri milijone rubljev. — Proletariat sveta praznuje danes Prvi maj. Danes je generalna obustava dela po vsem svetu, generalni protest proti izkoriščanju, smoter moči in edinstva proletarske armade, glasen demanti, da buržoazna država ni proletarcu domovina . . . Nam ni več potreben protest, ne demanti, ne obustava dela. Vse, kar delamo, delamo sebi, proletarski, naši domovini. Danes je pri nas, v sovjetski Rusiji prva orožna vaja Armade Dela. Zato smo delali danes. Mi smo praznik Dela praznovali s povečevanjem Dela. Proletarec za mejami naše proletarske domovine pa danes pregleduje svoje vrste, dela poskušno mobilizacijo . . .

Tako recite tistim, ki vas bodo spraševali, zakaj smo danes delali . . ."

Govorniku so neprestano vzklikali in končno oglušili njegove besede s klici:

"Naj živi solidarnost proletariata vsega sveta!"

Naj pride iz mobilizacije v orožno vajo!"

"Živel Prvi maj!"

S katerimi besedami je končal govornik, ni nikdo znal. Zakaj godba je med splošnimi vzkliki zaigrala poleg vihrajočega rdečega prapora:

"Vstanite sužnji iz prokletstva,
zatirani od vseh gospod . . ."

Z veselo koračnico

Dolgo v cepjeh nas deržali,
dolgo nas golod tomil,
čornije dni minovali
čas izkupljenja probil,

smo se pripeljali v Taškent. Drug drugemu smo kazali žulje in jih prešteli. Delavci pa, ki jim je bila cela roka en sam žulj, so se smejali in govorili:

Niste vajeni lopate, kakor mi ne peresa. Naša domovina potrebuje poleg žuljev na rokah tudi žulje na možganih, vsi skupaj pa zmoremo vse.

Tam nekje v parku je koncertirala godba . . .

Tako sem praznoval Prvi maj 1920. leta. In tako ga je praznovala vsa velika proletarska domovina od večnih ledov do kitajskih sten.

Delo je vstalo! — Slava!

**PORTRET
POMLADI**

Delo kiparja Coltona

PRAKTIČNO, VARNO IN OBRESTONOSNO VLAGANJE IMOVINE NAŠIH PODPORNH ORGANIZACIJ.

FRANK ALESH, član gospodarskega odbora S. N. P. J.

ČLANSTVO naših podpornih organizacij se vse premalo zanima za njih gospodarske probleme. Izmed teh je najvažnejši, kako se vlaga njihova imovina. Ta brezbržnost, oziroma nezanimanje, je razširjeno v vseh naših podpornih jednotah in zvezah. Naša sreča je, da ni vzlic tej brezbržnosti članstva še nobena zašla v kake katastrofalne izgube v nalaganju imovine. Ni sicer izključeno, da se kedaj kaj takega ne dogodi, a povečini so vse naše organizacije, razun par, izven večjih nevarnosti. Močnejše bi izgubo, če ne bi bila prevelika, še nekako prenesle, a manjše bi je ne mogle brez zlih posledic.

To dejstvo pa nam ne sme biti v tolažbo. Nevarno je zanje, če bi gojili brezbržnost naprej. Imeti je treba na vidiku, da je prvi pogoj za uspešen gospodarski razvoj organizacije ali podjetja dobro, premišljeno vodstvo. Sposoben in vesten gospodar nalaga svoj denar varno in obrestonosno. To pravilo mora veljati tudi za nas.

Slovenske podporne organizacije imajo skupaj okrog osem milijonov dolarjev imovine, kar je za naše razmere precejšnja vsota. Člani so večinoma delavci, in to taki delavci, ki se v nobenem oziru ne morejo prištevati takojimenovani "delavski aristokraciji" (dobro plačanim poklicnim delavcem, železničarjem itd.)

Na naših konvencijah bi se dalo o gospodarskih problemih mnogo govoriti. Vsak delegat se bi lahko poučil, kako se nalaga gotovino njegove organizacije, lahko bi razpravljali o nasvetih kako izboljšati to in ono, mesto tega pa se delegacija le prevečkrat ukvarja z oslovo senco ter pusti, da se prepri radi nje nadaljujejo cele ure. Na eni strani se prerekamo, kako bi prihranili dolar, na drugi mečemo proč tisočake. Prelistajte zapisnike naših konvencij, pa boste videli, koliko časa so posvetile za razprave o nalaganju premoženja. Na nekaterih se je o tem govorilo kaj malega, na drugih nič. Povprečen član se ne zanima kje je naložen denar organizacije, ne po čem se obrestuje, ne ali je naložen varno. Vseeno mu je, ali je vložen v municipalne, *public utilities* bonde, ali na prve uknjižbe (v *first mortgage* bonde). Nič ne vpraša, ali so bili bondi preplačani, ali so dobri, manj dobri ali slabi. Naše časopisje je v tem oziru enako povprečnemu članu. Koliko razprav smo imeli v listih, v katerih bi argumentirali ter dokazovali, kaj bi bilo potrebno za zboljšanje investicij? Le priznajmo, da take razprave v slovenskem časopisju še ni bilo. Zato je čisto naraven pojav list "Slovenski Gladiator", kateri je prišel v prošlem letu med nas z bombastičnim geslom "bum-bum-tralala!" In je naznanil: "Gladiator gre v boj za resnico in pravico. Njegov namen je razkrivati gnilobo v naših organizacijah."

Njegov namen je bil v resnici nepošten in zelo demagogičen. S svojim blatenjem je župnik James Černe dosegel edino to, da je zanesel med članstvo več nezaupanja, zdravega zanimanja za ta problem pa ni dvignil. Pojav kot je list "Slovenski Gladiator" in podobni je med našim ljudstvom mogoč zato, ker se še toliko članov pusti zavajati in voditi od oseb, ki imajo

nepoštene, sebične namene. Namesto da še toliko ljudi le sumi ter kritizira, naj bi rajše zahtevalo, da se o vprašanju stvarno razpravlja, in da se bi priobčevalo sezname kupljenih bondov z vsemi podrobnostmi. Vsakdo, ki se za stvar zanima in načine investiranja razume, bo imel točen pregled in s tem je zasigurana tudi javna kontrola.

Naše organizacije vlagajo svoj denar različno. Vsaki se zdi njen sistem vsaj zanjo najpraktičnejši. Potreben pa bi bil skupen sistem, ki bi zasigural večjo varnost vsem in večje dobičke. Ampak na to menda niti misliti nismo sposobni. Sedaj se peča, oziroma odločuje pri investiranju v nekaterih organizacijah izvrševalni odbor, v drugih poseben odsek, v katerem je nekaj izvrševalnih odbornikov, in ene so prišle že tako daleč, da imajo poseben gospodarski odbor, ki ima nalogo skrbeti, da je imovina organizacije čimboljše investirana.

Mnogo članov misli, da se s premoženjem podpornih organizacij svobodno razpolaga in da se zavarovalninski departmenti posameznih držav nič ne brigajo, kako ena ali druga vlaga svoj denar. Nekatere so prav stroge in točno predpisujejo, na kak način smejo podporne organizacije, ki imajo v njih svoj delokrog, investirati svojo imovino. Tozadeveni zakon države Illinois dovoljuje podpornim organizacijam kupovati vladne in municipalne bonde, *public utilities* bonde in *first mortgage* bonde, katerih posojilo ne presega 50%. Naše podporne organizacije imajo investirane največ svoje imovine v municipalnih bondih. Smatrajo jih za najbolj varne, in lahko se reče, da je to mnenje pravilno. Je pa med municipalnimi bondi tudi precej zelo riskiranih izdaj, katere v varnosti daleč zaostajajo za varnostjo, ki jo nudijo bondi *public utilities* korporacij in dobri bondi, ki so zavarovani s prvo uknjižbo. Pri investiranju je predvsem potrebna previdnost. Če kupujete municipalne bonde, je potrebno imeti v vidu, da so nekatera mesta in okraji posebno v južnih državah tako zadolženi, da sedanji generaciji sploh ne bo mogoče poravnati dolgov. *Public utilities* bonde (pod *public utilities* so smatrane elektrarne, plinarne itd.) se je do pred par leti smatralo za zelo riskirane, in podporne organizacije jih niso kupovale. Tekom let se je izkazalo, da jih je zelo malo izmed njih propadlo, konsolidacije družb pa dajejo te vrste bondom še večjo varnost. Razne države sprejemajo postavbo, ki narodnim in državnim bankam dovoljuje kupovati *public utilities* bonde, kar povzroča, da se jim cene zadnja leta dvigajo in obrestna mera sorazmerno znižuje. Ni več daleč čas, ko bo njihova obrestna mera prišla na isto stopnjo, kot je pri municipalnih bondih. Za naše organizacije je priporočljivo, da imajo vsaj eno tretjino svojega premoženja v *public utilities* bondih.

Mogoče bo kdo čitateljev radoveden, kaj je moja sodba o našem znancu *first mortgage* (prvi uknjižbi). Lahko se reče, da je največ investicij vloženih na prvo uknjižbo. In med njimi je tudi največ slabih, posebno zadnjih par let v posojilih na stavbe v mestih. Gradilo se je namreč zelo veliko, v nekaterih mestih toliko, da je lokalov na ostajanje. Če stavba ne more oddati svojih

prostorov v najem, nima dohodkov, ima pa izdatke. Denar, vložen vanje, se ne obrestuje. Naše organizacije naj se ne polakomnijo visoke obrestne mere, katere jim ponujajo te vrste bondi, kajti zavedati se je treba, da čimvišje so obresti pri takih naložbah, toliko višji je riziko. Vsak cent, ki bi ga izgubili v slabih bondih, bi članstvo vedno očitalo, in nič bi ne pomoglo pojasnjevanje, da ste razliko nadomestili z visokimi obrestmi drugih naložb.

Komišen se dobi! James Černe je s svojim vpitjem res prepričal mnogo ljudi, da dobivajo komišen vsi tisti, ki se pečajo z investiranjem imovine podpornih organizacij. Pisec tega članka je dobil svoječasno seznam bondov in pismo člana neke podporne organizacije, v katerem vprašuje za pojasnila, če so bili preplačani. Ker so mi bile cene, razun ene izdaje bondov, znane, sem stvar pregledal brez večje izgube časa in videl, da so bili kupljeni pošteno — to je, da jih je organizacija dobila po pravi ceni. Mnogi, ki so čitali Černetovega "Gladiatorja", res mislijo, da si je Jože Zavertnik nabral posebno veliko komišna, dasi nima z denarnimi transakcijami SNPJ. nobenega opravka in ni investiral zanjo ničesar. To znači, da župnik Černe s svojim listom ni imel poštenih namenov, ker je enostavno udaril po ljudeh katere sovraži. Zaletel se je v odbornike KSKJ., a to šele ko se je z njimi dodobra skregal. Če bi mu bilo res za izboljšanje sistema, po katerem vlaga njegova jednota svoj denar v razne bonde, naj bi v tem oziru kaj storil, in to že pred leti, ker pravi, da je že tedaj vedel kako slabo se gospodari. Taktika takih demagogov je olje na ogenj koristolovcem, ki so priliznjeni, sladki ko med, namigujejo to in ono ter si klešejo pot v urade, kjer bi imeli opravka s financami ter jih izrabljali v svojo korist.

Vsakdo lahko ve, da so investicijske družbe, kakor ljudje, dobre in slabe. Nekatere so pripravljene dati komišen v znatnih vsotah, posebno ako so bondi slabe vrste. Organizacije se proti temu najlaglje zavarujejo, če vprašajo za cene najmanj pet različnih tvrdk, ne pa, kot se je v premnogih slučajih dosedaj prakticiralo in se še prakticira, da dobi naročilo prodajalec tvrdke, kateri napravi na prizadete funkcionarje najboljši vtis in ki ima najbolj "namazan jezik". Vem, da bodo nekateri v protiargument rekli, da se radi varnosti upo-

števa tvrdko pred bandom. To frazo zelo radi naglašajo posebno agentje. Ampak če kupiš od slabe tvrdke dober bond, je varnejše, kot pa če kupiš od dobre firme slab bond. Kolikor mi je znano, je samo ena investicijska firma, ki garantira, da bo kupec dobil obresti in glavnico od vsakega bonda, ki ga mu proda. Vse druge jih prodajajo v dobri veri, da bo nanje izplačevan interes redno in da dobe tudi glavnico, kadar jim poteče rok. Sempatam take firme zamenjajo, ali pa tudi kupijo kakšen bond, če ima dvomljivo vrednost, toda to uslugo store le odjemalcem, od katerih pričakujejo še mnogo naročil. Svoj kapital ne riskirajo, ako se jim ne izplača. Dobiček jim je cilj, v konkurenci pa, če se jim zdi v interesu njihovega dobička, gredo do skrajnosti. Če more ena dobiti tudi majhen dobiček, ga bo vzela rajše, kot pa da bi prepustila naročilo kaki drugi firmi. Žal, da so mnogi funkcionarji naših podpornih organizacij, ki so se bavili ali se bavijo z investiranjem denarja, to dejstvo prezirali. Mnogo tvrdk in njihovih agentov ve, da so napravile vsled nesposobnosti, neprevidnosti in nevednosti prizadetih odbornikov jugoslovanskih podpornih organizacij velike dobičke, zato so se tudi zelo zanimale za naš trg.

Zelo priporočljivo ter koristno bi bilo, da si bi vse naše organizacije ustanovile centralo, katera se bi pečala s kupovanjem bondov za vse. Ako jih npr. kupiš za sto tisoč dolarjev, jih dobiš ne samo ceneje, ampak tudi boljše. Ta centrala bi lahko najela in tudi dobro plačala sposobne, poštene ljudi, kateri bi študirali bondni trg, pazili če bi kakšni bondi postajali nesigurni in zasledovali vse kar bi spadalo pod to področje. Izrabili bi vsako priložnost, da bi napravili za podporne organizacije čim več. Če imajo skupno samo slovenske okrog osem milijonov dolarjev imovine, in izmed tega večinoma v bondih ter podobnih naložbah, bi se jim te vrste urad izplačal ravno tako kakor se izplačujejo drugim milijonskim korporacijam, ki sodelujejo med seboj v svrhu gospodarstva, tudi če si drugače konkurirajo.

Ta nasvet se bo zdel nekaterim nepraktičen, ker bi tak centralni investicijski urad pomenil stroške. Pomeni pa jih le navidezno, kajti v resnici bi to bila ne samo veliko cenejša, ampak tudi mnogo boljša metoda od sedanjih,

Ivan Molek:

BRATSTVA ZNAK.

Brate sem iskal
po širokem svetu —
oh, kako jih bom spoznal?

Mar po znakih zlatih?
Mar mi brat je človek vsak,
ki na prsih nosi bratstva znak?

Ne po znakih zlatih!
Bratstva znak pravega
ne blešči na suknji se.
Bratstva znak pravega
v srcu, misli je!

Take našel jaz sem brate:
sto in sto in sto.
Bratje — misel ena;
bratje — težnja ena,
čista kot kristal;
bratje — cilj nas
vseh je en, svetel.

Pravi bratje ne klečijo,
pravi bratje ne ječijo.
Glavo brat pokonci nosi,
on zahteva — nič ne prosi.

Jeklo misli ene nezlomljivo
bratstva pravega je znak!

ANTON KRISTAN:

O SLOVENSKI KNJIŽEVNOSTI.

SLOVENSKA književnost ima že nekaj zgodovine za seboj, ki je zanimiva in značilna za male slovenske razmere. Razvija se vedno v duhu časa.

Obilježje so ji dajali in ji dajejo: izdajatelji, pisatelji in politične grupacije med slovenskim ljudstvom.

I. Izdajatelji slovenskih knjig so bili v razvojni dobi: najpoprej *bratovščina družba sv. Mohorja*, potem pa *kulturno društvo "Slovenska Matica"* (ki sta bila pravzaprav edina večja založnika in izdajatelja knjig do leta 1900), nato so se pojavili trgovci — posamezniki, poklicni knjigotržci, ki so se začeli pečati: *eni* zgolj s slovenskimi knjigami, *drugi*: tudi še s slovenskimi knjigami (glavni so bili: Kleinmayer & Bamberg, Lavoslav Schwentner, oba v Ljubljani, ter Andrej Gabršček v Gorici, to v razdobju od 1900 do 1914, do svetovne vojne) in nazadnje književne in založniške *zadrug*e (katoliška, pozneje Jugoslovenska bukvarna, Tiskovna zadruga, Nova založba, Zadruga založba v Ljubljani, Kmetška Matica itd.) Tedaj: Razvoj založništva je korakal od navadnih mestnih *udruženj* preko *knjigotržcev-posameznikov* do založniške *zadrug*e.

II. Pisatelji so bili v prvi dobi izvzemši velikana Prešerna, ki je predhajal svoji dobi, samo močje, ki jim je književnost služila zgolj v verske namene, semtertja še v kmetijski pouk in v pohlevno razvedrilo. Drastično je veliki France Prešern (rojen 1800, umrl 1849) opeval to dobo v dvospevu med pisarjem-učencem in mojstrom, ki je učil, da se mora narodu pripovedovati, kako naj se "prideluje krompir najbolji". Ko ga je učenec prav razumel, je sledil klic: "Vek zlati zdaj kranjskim muzam pride" . . . Doba pisateljev in pesnikov Levstika, Stritarja, Jurčiča in S. Gregorčiča je imela tudi sporedno dobo škofa Slomška in njegovih naslednikov. "Ljubljanski Zvon" (ustanovljen leta 1880) je zbiral okrog sebe svobodomiselnih književnikov; povzročil je s tem, da se je rodil kot antipod "Dom in Svet", ki so ga pisali ljudje konzervativnih, bojovno verskih in celo politično klerikalnih nazorov. "Rimski katolik" škofa Mahničja je bilo izrazito bojovno ultra-klerikalno glasilo nastajajoče klerikalne samozvesti. "Svobodni glasovi" socialista Roka Drogenika (l. 1897) so bili mal poskus izdajatelja Drogenika in urednika Etbina Kristana, če je slovenski delavec že sposoben za razumevanje in pospeševanje svoje delavske literature. Ni bil . . . "Svobodni glasovi" so po 10 mesecih zašli . . .

Doba Ivana Cankarja, Otona Zupančiča, Murna-Aleksandrova in Drag. Kette-ja, je bila višek zmagojoče, svobodne, prave kulturne slovenske knjige; — poleg nje je konzervativizem postavil pesnika Med-

veda, Opeko, Antona Hribarja, pisatelja Petra Bohinca, Jakliča, Detelo in podobne. Murn-Aleksandrov in Kette sta kmalu odšla; umrla sta mlada. Uveljavila sta se mogočno Ivan Cankar in Oton Zupančič, ki sta šla še dalje kot je hotela takratna doba. Ivan Cankar je šel med socialiste in je rad pisal svoje krasne povesti za slovenskega delavca. Tudi Oton Zupančič, ki se ni politično opredelil, je pokazal v svoji "Dumi" in v mnogih drugih klasičnih pesmih svoje globoko razumevanje delavskih problemov. *Socializem s celim nizom socialnih vprašanj* je vplival že hote ali nehote tudi na udejstvovanje prvih slovenskih književnikov.

Reprezentanti konzervativizma v literaturi sicer niso uspeli kot literatje, ali njih knjige so se usidrale v knjižnicah društev, ki jih je njih politična smer osnovala. Uspehi so torej na ta način.

Po prevratu prihajajo k veljavi *novi ljudje*: poleg oz. proti katoliški bukvarni ustanovijo župnik-pisatelj Finžgar, duhovnik dr. Izidor Cankar in drugi "Novo založbo", ki začne izdajati zbrane spise socialista Ivana Cankarja, čegar prvo knjigo poezij o "Dunajskih večerih" je še sedaj živeči ljubljanski škof Jeglič sežgal na grmadi na dvorišču šentklavške cerkve. — Poleg njih in proti njim nastopa krščansko-socialistična mladina, ki v svoji reviji "Ogenj" bruha žveplo in plamen na oficijelne kristjane Dr. Izidor Cankar, bivši glavni urednik "Slovenca", katoliški višji duhovnik vseučiliški profesor izstopa — iz katoliške cerkve, in škofija ga ne upa . . . prokleti! Katoliška Nova založba izdaja še vedno njegova dela in katoliški študentje ga hodijo poslušat

Tiskovna zadruga se razmahne. Izda leto za letom skladovnico vsakovrstnih knjig. Razda jih leto za letom skoro za milijon dinarjev. . . . Prenovi tudi, žal le na zunaj, "Ljub-

ljanski Zvon", kar povzroči pri "Dom in Svetu" isto. "Dom in Svet" porojen kot zmeren, strogo konzervativno katoliški mesečnik, postane moderna katoliška revija, sijajno opremljena, tako, da ji dosedanji čitatelji ne morejo slediti; in družba Sv. Mohorja, ki se je preselila iz Celovca, mesta, ki je sedaj v avstrijski republiki, — sprva na mejo v Prevalje in zadnje čase končno v Celje, začenja izdajati leposlovno poučen mesečnik "Mladika", ki ga spretno urejuje župnik Finžgar. — Iz napredne "Tiskovne zadrug" vzklije misel proti družbi sv. Mohorja, začeti z *Vodnikovo* družbo — ; proti svetniku Mohorju, postavljajo prvega pevca slovenskega meniha Valentina Vodnika! Dobra misel, ki rodi že obilo, žal le, da ne tako kvalitativno, kot se je pričakovalo.

Socialistični zadrugarji so uverjeni, da je treba

ANTON KRISTAN.

slovenskemu delavstvu lastne, v boju in delu zgrajene kulture, ustanovili "Zadružno založbo", ki je začela s sistematičnim delom: z leposlovno knjižnico, s socialno-politično in z zadružno ter z izdajanjem mesečnika "Pod Lipo". V leposlovni knjižnici je izdala najpoprej povesti delavca-rudarja *Lovro Kuharja*, da ž njim dokumentuje svoje poslanstvo, potem je šla v svetovno literaturo in izdala po eno delo *Dickensa in Jak Londona* ter *Golgoto od Hrvata Krleža*. V socialno politični so izšle studije: o pionirskih socializmu, o Karlu Marxu in zgodovina socialističnega gibanja na Slovenskem. Zadružna knjižnica pa razpravlja v svojih izdanih zadružne probleme.

Danes so sledeči centri v slovenski književnosti: staro-klerikalna "Katoliška knjigarna", novo-klerikalna "Nova založba", demokratsko-napredna "Tiskovna zadruga" z Vodnikovo družbo, Kmetijska Matica (za slovenske Radičevce) in — socialistična Zadružna založba, okrog katere se zbirajo delavski literatje: *Lovro Kuhar*, *Ivan Vuk*, *Čulkovski*, *Mile Klopčič*, *Bratko Kreft* itd. *Dickensovo* "Božično pesem" je za Zadružno založbo prevel n. pr. mlad idealen duhovnik...

III. Politično obeleževanje je seve vplivalo na našo književnost. Ne toliko čisto strankarsko pripadništvo, kolikor načelno opredeljenje!

1.) Klerikalci so si izgradili sistematično svojo tendenčno klerikalno književnost. Za otroke v nežni dobi: "Angelček", za mladino v ljudski šoli in v prvih razredih srednje šole "Vrtec", za srednješolsko mladino "Mentor", za dekleta "Vigred", za višješolce več listov, za inteligenco v splošnem "Dom in Svet", za družine "Mladiko", za duhovne "Vzajemnost", za svoje znanstvo "Čas", itd. itd. V svojih založbah izdajajo spise v katoliškem duhu od povesti za mladino, do resnih katoliško tendenčnih del.

Vsa njihova književnost služi točno namenu katoliško-klerikalnega gibanja.

2.) Svobodomiselni in napredni krogi, ki niso tako kompaktni in načelni kot rimski klerikalci, so deloma prednjačili, deloma sledili klerikalcem. Za otroke izdaja Učiteljska tiskarna mesečnik "Zvonček", za mlade Sokole izhaja list "Sokolč", za srednješolce je tu "Vidovdan", ki služi tudi za vseučilišnike in odraslejšo mladino. Tiskovna zadruga izdaja "Ljubljanski Zvon", založniki "Jutra" pa tedensko revijo "Življenje in Svet", Zveza kulturnih društev izdaja "Prosvetni Glasnik" v Mariboru (urednik prof. Sternišek) itd.

Nezadovoljna, po napredovanju stremeča mladina izdaja "Svobodno Mladino" za visokošolske študente.

3.) Slovenska Matica je nekaj let "počivala" na starih lavorikah. Komunistično navdahnjeni tajnik je pred letom svečano pri seji konstatiral, da — nima nobenega člana več! Sedaj je prevzel tajništvo sodni uradnik v pok. Špende, agilen udeleženec, in upanje je, da začne ta važna kulturna institucija zopet delati.

4.) Socialisti in komunisti so občutili oboji potrebo kulturnega udejstvovanja. Komunisti so izdajali mesečnik "Kmečko delavska Matica", ki jo je vodil inž. Štebi. Ker pa vsled poveljnega komunističnega zastonskega dajanja časnikov med delavstvo in kmečko ljudstvo, nikdo ni plačal naročnine, je ta revija nehala. — Socialisti (SPJ.) oficijelno niso doslej z ničemer pokazali svojega kulturnega udejstvovanja. — Socialistični zadrugarji so si nadeli svoj kulturni pro-

gram in so kot omenjeno ustanovili mesečnik "Pod Lipo", mesečnik "Domači Prijatelj", Zadružno založbo in "Delavsko-kmečko prosvetno in podporno jednoto", ki razdeljuje na leto po 4 knjige svojim članom v sporazumu z Zadružno založbo.

Kulturna organizacija "Svoboda" je napravila več poskusov, da bi kaj trajnega započela, ali vsled nejasnosti glede svojega namena in cilja, ni nobena akcija uspela.

In slovensko delavstvo nujno potrebuje jasne orientacije prvič: z ozirom na vzgojo v ljudski šoli se nahajajoče mladine. Za to bi bil potreben socialistični Mladinski list za delavsko mladino, potem z ozirom na vajence, mlade delavce in delavsko študirajočo mladino ter tudi za odrasle, da jih vodi v smislu socialističnih načel!

Posamezniki-socialisti so v slovensko književnost zanesli precej socialističnega čuta. Ivan Cankar, Etbin Kristan, Albin Prepeluh, dr. Dr. Lončar in drugi so delovali v tem pravcu. Veliko je storila za socializem založba "Napreja" v Idriji (1903—1908), potem "Delavska tiskovna družba" v Ljubljani (od l. 1908 do 1912), seveda vse premalo, da bi se ustvarili vsi predpogoji za slovensko socialistično književnost.

Knjige vrše v vsakem narodu ogromen vpliv. Govornik s shoda in predavanja odide, knjiga ostane in gre lahko tja, kamor govornik ne more priti.

Zato potrebujemo v slovenski književnosti socialistične knjige in proletarskih čitateljev. V ta namen sem zagrešil to staro-krajsko razmišljanje o slovenski književnosti za rojake-delavce v Ameriki, da se malo bolj seznanijo z našimi stremenji pri Zadružni založbi v Ljubljani in okrog revije "Pod lipo" in da nas bodo razumeli ter — podpirali. Kar delajo in kar podpirajo klerikalci: svojo književnost radi svojih ciljev in svojega namena — kar delajo svobodomislci in naprednjaki radi svojih idej — je izgled, da bi moral za svojo književnost delati tudi delavci — in socialisti.

Zato: zgradimo svojo književnost, ki bo glasnik naše proletarske kulture.

AKO, ČE IN AKO—

Prvomajska številka "Proletarca", ki jo imate v rokah, je list, kateri nima primere v jugoslovanski delavski literaturi. Tudi med drugimi narodi izide le malo delavskih listov, ki bi se ji mogli primerjati.

Toda, bila bi še obsežnejša, nudila vam bi še več gradiva, če bi tisti, katerim je namenjena, delali vsaj napol s tako vnemo kot delajo v našem uradu, naši sotrudniki in agitatorji. Samo delo v tem slučaju ne zadostuje, kajti treba je dohodkov, da pokrijemo izdatke za tisk, razpošiljanje, poštnino in klišeje, ki znašajo skupno okrog \$1,500. Če bi bilo dva tisoč posameznikov, ki bi naročili vsaki po dva izvoda — enega zase, enega za v stari kraj ali bi ga dali kakemu prijatelju tukaj, bi to pomenilo okrog tisoč dolarjev dohodkov več, kar bi zaeno z drugimi dohodki naročnine in oglasov pripomoglo, da bi dobili še boljši list kot je ta.

DR. F. J. KERN:

ZDRAVNIŠKA PRAKSA V RAZNIH DEŽELAH

Zdravstvo je problem, ki ga bo treba rešiti sporedno z drugimi socialnimi vprašanji.

LANSKO leto sem se na potovanju po severnih evropskih državah, to je po Angleškem, Norveškem, Švedskem, Danskem in po Nemčiji ter Jugoslaviji zanimal poleg znanstvenega zdravništva tudi za socialno in humanitarno stran tega vprašanja. Veliko je pritožb v Ameriki zoper sedanjí sistem zdravniške prakse, češ da je predraga, da so bolnišnice na razpolago le bogatinom, ki lahko plačajo visoke stroške zdravljenja in pa najrevnejšim ljudem, katere mora mesto ali država sprejemati v javne bolnišnice brezplačno.

DR. F. J. KERN

Mnogoštevilni srednji stan komaj zmora plačevati po deset dolarjev in več na dan za postrežbo v bolnišnicah zlasti pri dolgotrajnih boleznih. Druga pritožba je, da je v mestih preveč zdravnikov, po deželi premalo. Mlajši zdravniki bi bili radi specialisti, ker imajo krajše ure in več časa za zabavo, ter je poklic specialista bolj časten kot praktikusa ali zdravnika za splošne bolezni (general practitioner).

V Ameriki je razen mestnih, državnih in zveznih bolnišnic in sanatorijev zdravniška praksa v privatnih rokah. Zadnja leta šele so večje tovarne začele nastavljati redne zdravnike in postrežnike, ki skrbijo za zdravje svojih uslužbencev. Po rudokopih in premogorovih so že odnekaj imeli manjše bolnišnice za ranjence in po nekaterih krajih za družine uslužbencev. Na Angleškem in v splošnem po Evropi so vse večje bolnišnice last in pod upravo mest ali države. Privatnih je prav malo in so namenjene za najbogatejše ljudi. V Angliji imajo takozvan "panel sistem". Večina zdravnikov je plačanih od države. Delodajalci, delavci in država prispevajo proporcionalno za vzdrževanje zdravniškega fonda. Bolnišnice so javna lastnina. Delavec si lahko izbere svojega okrožnega zdravnika. Navidez in v teoriji je angleški sistem izvrsten. Govoril sem z zdravniki v Londonu, ki so mi rekli, da zdravniki zaslužijo zdaj na leto več kot so po starem sistemu. Dočim je bil povprečni dohodek zdravnikov v Londonu izpod tisoč dolarjev letno, zdaj zaslužijo po tri do pet tisoč dolarjev. Čim več bolnikov in čim več obiskov imajo, tem več zaslužijo. Neskrupulozni in goljufivi zdravniki imajo najboljše prakse. Čim manj strogi so, tem več simulantov in lenuhov imajo pod svojo oskrbo poleg pravih bolnikov. Država in navsezadnje davkoplačevalec in pošten delavec pa plača, iste kot se godi v mnogih slučajih pri naših enotah in zvezah. Če ima zdravnik prijatelja lekarnarja, na-

piše veliko nepotrebnih receptov, za katere zopet plača država oziroma ljudstvo-davkoplačevalci.

Isti sistem imajo na Škotskem, kjer sem obiskal staro mesto Edinburgh.

Na Norveškem in Švedskem imajo zdravništvo dobro urejeno. Nikjer nisem videl lepših in bolj urejenih bolnišnic kot v Oslo in v Stokholmu. Zlasti na Norveškem so videti zdravniki demokratični ter uljudni z bolniki. V glavnem mestu Oslo imajo dobro urejeno mestno ambulanco z zdravniki in strežnicami, ki deluje podnevi in ponoči in je na razpolago vsemu prebivalstvu. Kakšno zdravniško postrežbo dobijo prebivalci v oddaljenih vaseh in krajih ob strmih norveških fjordih mi ni znano.

Mesto Stockholm na Švedskem se mi je zdelo najlepše in v splošnem najbogatejše mesto, kar sem jih še videl. Švedska ima seve bogate naravne zaklade železne rude in obilo lesa ter jako podjetno in pametno ljudstvo. Tam ni ne velikega bogastva, ne velike revščine. Vlada je pod kontrolo liberalnih demokratičnih ljudi zato je tudi zdravništvo demokratizirano.

V Nemčiji sem obiskal lani tri večja mesta: Hamburg, Leipzig in Monakovo. Bolnišnice imajo dobro urejene in profesorje veččake, da se učijo od njih celo zdravniki drugih dežel. Zdelo se mi je pa, da je nemškí zdravnikom več za znanost medicine kakor za bolnike. Celó napram ameriškim zdravnikom so se predavatelji obnašali oholo in po javnih klinikah sem zapazil, da so ravnali z bolniki kot z nekako živino ali z mrtvim materialom, katerega imajo za eksperimente. Od privatnih nemških zdravnikov in lajkov sem tudi slišal, da je velika korupcija pri bolniškem zavarovalniškem oddelku. Tudi tam imajo pri "Krankenkasi" takozvane "leve" (Loewen), to so zdravniki, ki podpisujejo bolniške nakaznice simulantom in bolnikom, ki si radi podaljšajo bolezen, da prejema podpora. Pošten nemški zdravnik ima navadno majhno prakso. Bolnik, ki zna govoriti in se upa vsiliti v boljše klinike dobi izvrstno zdravniško pomoč, bolj ponižni ljudje se pa zdravijo sami kakor vedo in znajo...

V Jugoslaviji je skrb za javno zdravje še na nizkem stališču. Zdravniki so dobro šolani — večinoma na Dunaju ali v avstrijskih univerzah. Premalo jih je z ozirom na število prebivalstva in se najrajši držijo po večjih mestih. Prebivalstvo veruje še v stare ženice in konjederce zlasti še južno od Slovenije ter da zdravnikom malo zaslužka. Država dozdaj tudi ni posvečala posebne pažnje bolnišnicam in zdravniškemu stanu. Lansko leto tekom mojega bivanja v Jugoslaviji so bili takozvani internisti po ljubljanskih bolnišnicah na stavki: mlade zdravnike so silili, da delajo tri do pet let brezplačno po bolnišnicah. Pred štirimi leti so vsaj zaslužili kakih pet dolarjev na mesec, lansko leto so jim hoteli odtegniti še to plačo, in zahtevali, da plačajo bolnišnicam hrano. Le sinovi najbogatej-

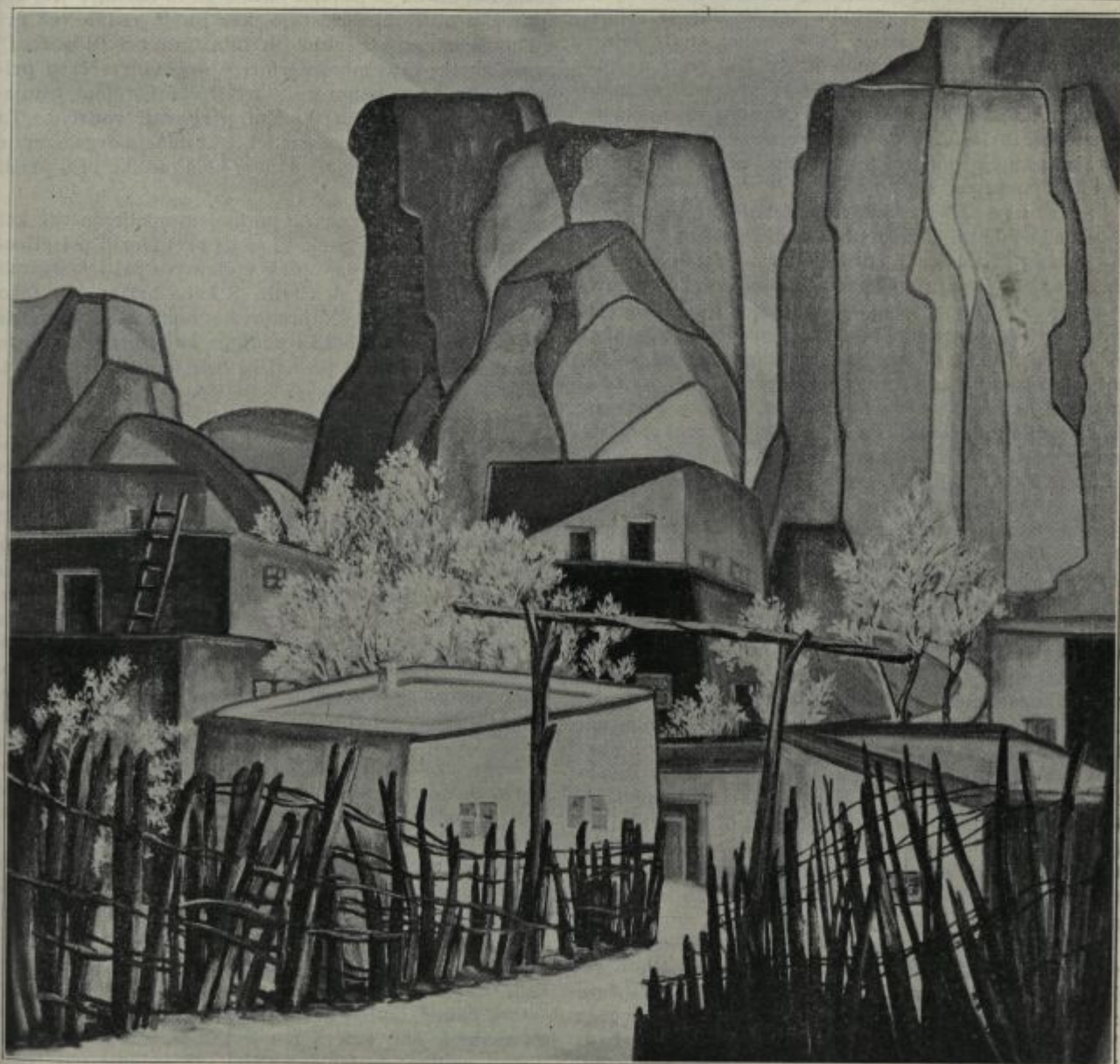
ših ljudi bi mogli eksistirati pod takimi okoliščinami. Ko bi taki zdravniki končno prišli do svoje prakse, je prav naravno, da bi bili prevzetni in da bi jim splošni blagor ne bil dosti mar.

Po starem avstrijskem sistemu so nastavljeni po deželi takozvani okrožni zdravniki. Nekateri so dobri, drugi slabi. Nekateri imajo srce za narod, drugi ne. Reven človek nima kaj izbirati, zato si velikokrat rajši izposodi denar, da obišče privatnega zdravnika v Ljubljani ali v Zagrebu.

Iz tega pregleda čitatelji lahko sklepajo, da ni v nobeni državi idealne zdravniške prakse; da se bo to vprašanje moralo še rešiti v zvezi z drugimi socialnimi vprašanji. Individualizem v zdravništvu kot

je recimo v Ameriki je slab za nekatere ljudi, za druge je pravtako škodljiv paternalizem kot je razvit po evropskih deželah. V Ameriki dobi človek primeroma dobro osebno postrežbo, če ima denar ali če pride v dobre javne klinike, v Evropi je pa navaden človek smatran vedno kot nekaka mašina ali bitje nižjega reda, kateremu se sicer v sili dobro pomaga, vendar je evropska praksa nekaj mehničnega, kar bi povprečen Amerikanec ne trpel. Krivo je veliko tudi ljudstvo, ker ne zna uporabiti ugodnosti, katere jim nudi socialno zavarovanje zoper bolezni in trpi vsled posledic simulanstva in delomrznosti gotovih ljudi, ki so vedno pripravljeni izrabiti dobrosrčnost davkeplačevalcev in poštenih delavcev.

INDIJANSKI PUEBLO, NEW MEXICO.

H. G. PRUSHECK, slovenski-ameriški umetnik. Fotografija po njegovi oljnati sliki.

ALI BI ZDUŽENJE RES POMENILO REŠITEV SLOVENSKIH PODPORNH ORGANIZACIJ?

Argumenti proti združenju.

WM. RUS, tajnik S. S. P. Z.

DAN za dnevno se čita o naših podpornih organizacijah. Pišemo, tarnamo in vzdihujemo: kaj bo žnjimi? Pozivamo in kličemo: Rešimo jih, združimo se!

To se že vrši zadnjih deset let. Čas poteka. S seboj prinaša nove ideje, nove potrebe. Pusti nam jih, on izginja v večnost. Mi se v te ideje in potrebe uživimo, jih osvojimo ali se jim prilagodimo, da niti najmanj ne občutimo težkoč, ki so združene z njimi in stopamo korak za korakom v novo dobo v katero nas tirajo razmere in življenski razvoj.

Pred 10. leti je prenehalo priseljevanje. Prej je prihajalo tisočev Slovencev in drugih Jugoslovancev, sedaj jih pride v to deželo le še nekaj stotin letno. Pred 10. leti je bil že zagnan krik: Kaj bo z našimi organizacijami? Par let bomo lahko vzdržali, pa bodo izginile. A niso! Nasprotno, po članstvu so močnejše kot so bile, in to ne samo ena, vse slovenske organizacije zaznamujejo pomnožitve v članstvu.: Kljub temu še vedno jamramo, kaj bo z nami!

Splošno se sliši govoriti: "Združiti se moramo, ali pa bomo propadli. Združenje je naša rešitev."

Kakšna rešitev je v združenju slovenskih podpornih organizacij? Po mojem umevanju je več razlogov, ki govore za njihovo samostojnost, kot pa za združitve. V prilogi združenja bi prišel v poštev le finančni del tega vprašanja. Z dobrim gospodarstvom pri "združenih organizacijah" se bi dalo nekaj prihraniti, oziroma zmanjšati prispevke v upravni sklad, recimo par centov mesečno na člana. Pa še za te prihranke se ne more jamčiti, ako vzamemo v upoštevanje, da sedaj plačuje članstvo pri "velikih" organizacijah višje prispevke v upravni sklad kot pa pri "majhnih". Da pa bi bilo finančno stanje ostalih skladov na boljšem po združitvi, je dvomljivo; če hočemo dajati visoko podporo, moramo imeti visoke dohodke. Pri tem ne pride v poštev število članstva, kajti par tisoč članov več ali manj ne spremeni dejstva; spremene ga lahko samo točke pravil, če potem njih omejimo podpore.

Nikakor ne morem verjeti, da bi bila združena organizacija močnejša v članstvu kot so bile prej samostojne, oziroma, da bi združena organizacija bolj napredovala kot pa recimo tri ali štiri posamezne skupine. Po mojem mišljenju bi se po združenju začelo razdruževanje nove vrste; članstvo, ki ga imamo sedaj pri posameznih organizacijah, bi po združenju polagamo odpadalo in ker bi ne imelo več prilike pristopiti v "drugo" slovensko organizacijo, bi pristopalo v tuje, ameriške družbe, in za naš narod bi bila le še mrtva telesa brez duše.

To ne trdim tjavendan. Do tega prepričanja pride lahko vsakdo, kdor zasleduje statistična poročila organizacij. Ozreti se je treba le v glasila, kjer so priobčeni črtani člani. Štejite imena. Našteli jih boste mogoče 30, 50 ali več vsaki mesec pri vsaki organizaciji. In ti ki so črtani, se do male izjeme ne povrnejo več k dotični organizaciji. Dozdaj, ko imajo priliko pristopiti

k drugi slovenski ustanovi, si eno izmed njih izberejo; kam bi pa pristopili, če "druge" ne bi bilo?

Nadaljno vprašanje je: Ali bi se ena sama "združena" organizacija lahko vzdržala SLOVENSKA dlje kot posamezne? Dvomim. Gotov odstotek prirastka vseh slovenskih organizacij je ameriški. Ta naraščaj, mladina, se čuti AMERIŠKA, govori ameriško, čeprav zna ali razume tudi slovensko, misli ameriško, in ima ameriške šege in navade. Nesmiselno bi bilo misliti, da bomo mi iz tega prirastka napravili zavedne Slovence ali Slovane, ki bi pričeli čitati slovenske knjige in časopise, ali da bi povzeli naše šege in običaje. Kaj še! In ker ti odstotki naraščajo, ker jih je vedno več pri vseh organizacijah in bi jih bilo tudi pri "združenih" organizaciji, zato moramo biti v doglednem času pripravljeni, da se bomo mi starejši člani, rojeni v tujemstvu, podali njim ter jim prepustili vodstvo. Ta čas zavlečemo lahko za par let, če ostanejo organizacije samostojne; če pa jih združimo, bomo toliko prej prišli do konca.

Mladina, tu rojena, bo po mojem mišljenju več kot pa nadomestila prirastek, ki so ga prej tvorili priseljenci. Poglejmo samo napredek v članstvu pri takozvanih angleško poslujočih društvih. S kako brzino eno tako društvo napreduje! Napredovala bodo ta društva še bolj, če se jim da boljša podlaga za napredek. In to rabijo, naša dolžnost pa naj bi bila nuditi jim prilike, da procvitajo.

Po vseh zakonih narave smo obsojeni v smrt. Kolikor starejši smo, toliko smo ji bližje. In ker se bližamo h koncu konca, čemu se toliko brigati za bodočnost naših SLOVENSKIH organizacij, pri katerih je "slovenščina" ravnotako zapisana smrti kot mi sami?

Mi, stari priseljenci, smo lahko ponosni na to kar smo ustvarili tekom let, predvsem na naše slovenske podporne ustanove. Niso sicer po številu članstva, v primeri z angleškimi ustanovami te vrste, velike, so pa zdrave. Zgrajene so na trdni podlagi. V finančnem oziru se sorazmerno lahko kosajo z vsako ameriško ustanovo, pa naj ima tudi milijon članov. Po duhu so demokratične, da jim ni para. Čemu jih torej uničevati? Če nimamo izročiti našim potomcem ničesar drugega, izročimo jim naše podporne ustanove. Namesto da bi oni iskali družbe, kam pristopiti, recimo jim: tu imate dobre organizacije, ki so demokratične, ki so res bratske in podporne, katere smo zgradili s trudom. Pristopajte v nje in vaše bodo. Delujte v njih, da vam bodo v čimvečjo korist. Delavnega polja imate med sto milijonskim narodom več kot smo ga imeli mi, mala peščica priseljenih Slovencev.

Zapustimo mladini vse naše ustanove, ne samo eno. Če imamo več podpornih organizacij, je za nas "stare člane" boljše, ker živimo v prepričanju, da spada vsaki k oni, katera mu je ljubša, mladina pa ima dovolj prilike, da lahko razširi vse sedanje naše podporne ustanove, ki jih itak ni veliko, vsaj ne preveč.

SEDMI REDNI ZBOR J. S. Z.

V SOBOTO 19. maja bo otvorjen v Chicagu, Ill. sedmi redni zbor Jugoslovanske socialistične zveze. Seje bodo trajale tri dni.

J. S. Z. ima dva dela: aktivne, to je, direktne člane, in pa Izobraževalno akcijo, v katero pripadajo podporna društva, samostojni prosvetni klubi in društva (pevski in dramski zbori, čitalnice i. t. d.) Direktni člani so v klubih J. S. Z. Članarina Zvezi je mesečno 40c. Od tega gre 10c mesečno od vsakega člana v njen konvenčni fond, ostalo pa Zvezi, socialistični stranki ter njenim okrajnim ter državnim organizacijam. Društva Izobraževalne akcije plačujejo od 50c do \$2.50 mesečno. Določene članarine ni; vsako plačuje kolikor more.

V Coloradu ima J. S. Z. en klub, v Illinoisu osem, v Indiani dva, v Kansasu dva, v Michiganu enega, v državi Ohio devet, v Pennsylvaniji sedemnajst, v Wisconsinu dva in Wyomingu enega. J. S. Z. ima tudi člane, ki pošiljajo članarino direktno (člani at large).

Letos je bilo iz imenika brisanih devet neaktivnih klubov — vsi v premogovniških okrajih. Glavni vzrok je, da so se člani izselili, največ v mesta, kjer so prestopili v ondotne klube, tako da J. S. Z. v članstvu ni nazadovala. Beležila pa bi prirastek v članstvu in v številu klubov, če je ne bi ovirala pri organizatoričnem delu industrialna depresija, ki je povzročila veliko brezposelnost med našim delavstvom, in stavka premogarjev.

Zastopniki klubov bodo na bodočem zboru v glavnem razpravljali o problemih svoje organizacije, o našem tisku (glasilu "Proletarcu" itd.), o prosvetnih aktivnostih klubov in Zveze, o letošnji volilni kampanji, o predlogih in sklepih socialistične konvencije ki se je vršila 13.—17. aprila v New Yorku, ter o načrtih za pojačanje J. S. Z., njenega glasila in njenih aktivnosti.

Pravico do delegatov imajo na zboru tudi vsa društva ter klubi, ki pripadajo Izobraževalni akciji J. S. Z.

Vsak klub J. S. Z. naj se potruži, da bo imel na zboru SVOJEGA delegata. Vršni se radi njih, in njihova naloga je skrbeti za čimvečjo delegacijo.

Želimo, da pošlje delegata tudi vsako društvo Izobraževalne akcije, kjer le mogoče. Stroške jim povrnejo društva, ako jih delegat ne plača sam.

Sodrug, somišljeniki, sedmi redni zbor J. S. Z. je VAŠ zbor. Njegove naloge so vaše naloge.

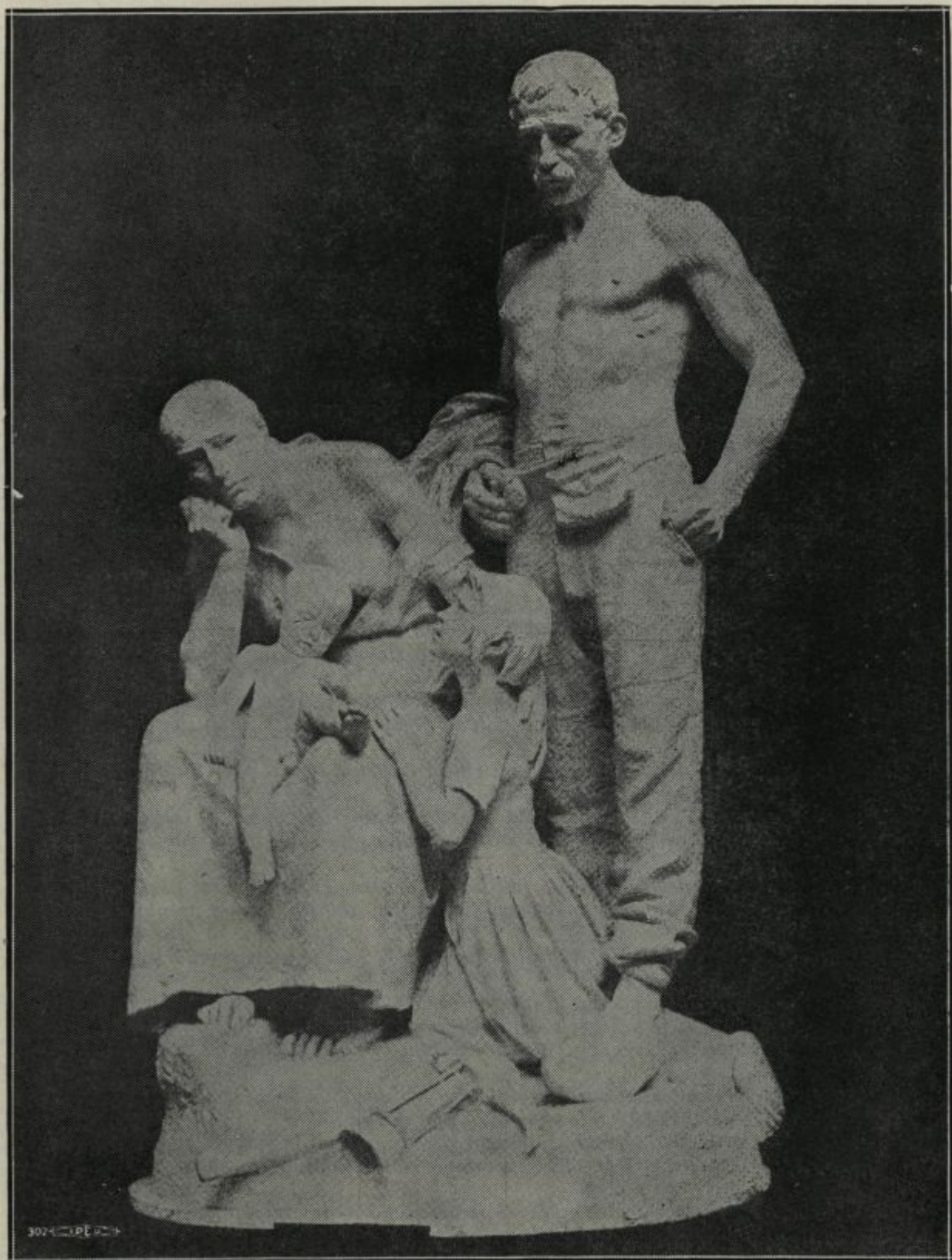
J. S. Z. je organizacija, ki ima na vseh poljih svojih aktivnosti velike zasluge. Bila je ves čas v ospredju borbe proti neznanju, proti staremu klerikalizmu, reakciji in proti vsemu kar je škodljivega našemu ljudstvu.

Taka organizacija zasluži, da ste v nji aktivni, da ji jačate njene postojanke, da ji ustanovite nove tam kjer jih še ni.

Za nami je veliko izvršenega dela. Pred nami ga je mnogo, ki ga bo treba šele izvršiti. Delo je neprestano. Naše aktivnosti ne poznajo presledkov!

Sodrug, somišljeniki, na svidenje na sedmem rednem zboru J. S. Z. in društev Izobraževalne akcije! — CHARLES POGORELEC, tajnik J. S. Z.

STAVKAR

Družina stavkarja, ki trpi, a ne klone.

Premogarska kempa, kakršnih je vsepolno povsod kjer se koplje premog.

ANTON GARDEN:

PREMOGARJI, NJIHOVA UNIJA IN NJIHOV POLOŽAJ

POLOŽAJ v premogokopni industriji in med premogarji je eno največjih spornih vprašanj današnjega dneva in težak problem za vse prizadete. Vprašanje je važno ne samo za stotisoče prebivalcev v premogarskih okrožjih, ampak tudi za ljudstvo Zedinjenih držav v splošnem. Še najbolj se za te probleme interesirajo lastniki rovov, toda samo s stališča profita.

Res je, da konzumenti ne občutijo nikakega pomanjkanja premoga, ker ga je pač dovolj na trgu. Dasi gre stavka že v drugo leto, oglašajo trgovci s premogom svoje zaloge povsod — v časopisju, v karah cestnih železnic, letakih itd. "Buy our clean coal, best quality, at reasonable prices", je jedro vseh oglasov te vrste. In res, premoga ni samo dovolj, marveč tudi ceno ima približno isto kot pred stavko. In to je tisti ključ, ki pojasnjuje, čemu se dežela ne razburja radi stavke premogarjev kot bi se v nasprotnem slučaju. Ako je začela publika ponekod vzlic temu simpatizirati s stavkarji, je te simpatije izzvala velika mizerija, v kateri so stavkujoči premogarji ter njihove družine in pa brutalno nastopanje premogarskih baronov, sodnikov ter nekaterih drugih javnih organov.

Tista skupina, ki se že leta bavi s problemi premogovniške industrije in je že pred stavko razumela glavne poteze boja, ki ima priti, je rekla: "Dežela ne bo v pomanjkanju premoga, ker ga bodo neorganizirani premogarji nakopali več kot za potrebo.

In kaj se zgodi z United Mine Workers of America, ako v borbi ne napravi nobenega efekta na pro-

dukcijsko premoga? Unija je na vprašanje molčala. Kakor se je prva skupina bala dati odgovor na vprašanje, kaj se zgodi z unijo premogarjev, če pride do neizprosne boja, je nanj toliko drznejše odgovarjala skupina, ki gospodari nad važnejšimi premogovniškimi družbami v stavkovnih okrožjih. "The Coal Age" in nekatere druge važnejše publikacije, ki govorijo v imenu baronov, so že precej časa pred stavko napovedovale nezogiben polom unije.

Cilj premogokopnih družb namreč je, — ugonobiti unijo premogarjev povsod, kjer še obstoji.

Namenil sem se pisati odkrito, oziraje se edino na dejstva, neglede kako bo to vplivalo na stavkarje.

Moči svoje organizacije premogarji niso poznali. Niso mogli zapopasti, ali pa se niso hoteli poglobiti v vprašanje, koliko se more in koliko se ne more doseči v gotovem slučaju z organizacijo, v kateri ne zadostuje le dobra volja, ampak mora svojo moč opirati na število. Premogarji se pred stavko niso vprašali: Koliko nas je organiziranih, koliko je neorganiziranih, koliko premoga se producira na unijskih in koliko na neunijskih poljih. Preštudirati bi morali razmere, v katerih so se nahajali, svoj ekonomski položaj in še marsikaj, kar je važno za unijo, ki se pripravlja na boj.

Upoštevalo bi duševni nivo članstva v splošnem, je težko pričakovati, da se bi ono pečalo s takimi vprašanji. Posamezniki se sicer brigajo, ampak so le posamezniki. Baviti pa se bi moralo z njimi vodstvo in uravnati taktiko v soglasju z njimi. Vsaka organizacija, ki noče biti slepa, se ravna po tem pravilu.

Na veliko nesrečo premogarjev in vsega delavskega gibanja v tej deželi pa se v U.M.W. ni oziralo na te zakone in vodstvo ni pokazalo potrebne inteligence za razumevanje položaja ter uravnavanja taktike. Namesto, da bi glavni voditelji unije predložili članstvu resničnost položaja, so delegatom unijskih lokalov na prošli konvenciji poročali neresnico. Glavni odbor jim je naprimer poročal, da šteje unija okrog pol milijona članov, v resnici pa jih je imela kakih

ANTON GARDEN

150,000 manj; izmed premogarjev na poljih mehkega premoga, katerih je bilo pred stavko okrog 700,000, jih je bilo v U. M. W. of A. le okrog 220,000, in ne 350,000, kot se je glasilo dotično poročilo. Vodstvo je med drugim delegacijo zagotavljalo, da je organizacija v dobrem stanju. Tisti izmed rudarjev, ki so do dobra poznali notranjo situacijo, so se vpraševali: čemu tako rožnato poročilo, ko vendar organizaciji ne more koristiti v nobenem slučaju? Premogovniških kompanij z njimi ne moreš varati, ker poznajo razmere v uniji ravno tako dobro, kot vodilni unijski odborniki. Morda se s takim poročilom ustvari uniji v javnosti večji prestiž, ampak taka slava je puhla in minljiva.

njih let ni še nobena unija v tej deželi podala v boj tako lahkomišno, kakor se je U. M. W. of A. In za vso to nepremišljeno taktiko nosi odgovornost Lewisova administracija — članstvo pa trpi posledice, a tudi ono ni povsem nedolžno.

Zahtevati stvar, je eno, doseči je, je drugo, in to velja neglede kako je zahteva upravičena.

John Brophy je bil popolnoma v pravem, ko je tekom zadnje volilne kampanje v uniji dokazoval, da je za njen obstoj veliko važnejše, kako pritegniti vanjo neorganizirane premogarje, kot pa je jacksonvillska pogodba. Članstvo ga seveda ni poslušalo. Prav rad priznam, da je do plačilne lestvice, kot jo označuje omenjeni dogovor, več kot upravičeno. Vendar bi

“Butlegarstvo” je v kempah, v katerih rovi obratujejo s stavkokazi, v cvetju,” so izpovedale priče pred senatno komisijo. (Narisal Felix Rozina, Forest City, Pa.)

Morda polagam na zgrešenost omenjenega poročila preveliko važnost, ampak ker ga je podalo vodstvo unije, se lahko sklepa, da je hotelo blufati sebe prav tako, kakor članstvo in javnost. Če bi vodstvo računalo z dejanskim položajem, bi moralo delegaciji predlagati tako taktiko z ozirom na sklepanje bodoče pogodbe, ki bi bila dalekovidna ter vsled tega najboljša za organizacijo. Morala bi iti za tem, da grozečo stavko prepreči. (Jaz sem za stavko edino tedaj, ako nima delavstvo z njo nič izgubiti, npr. če se gre zato, da se izvojuje priznanje organizacije, za važen delavski princip, ali pa, kadar je “even chance” za zmago.) Vodstvo pa ni šlo za tem, da stavko prepreči, niti ne zadnja konvencija. Vodstvo ji je priporočilo parolo: “Jacksonvillska pogodba ostane — če ne, gremo v boj.” In konvencija jo je odobrila ter sprejela.

Stavka je že tako daleč v tiru, da se lahko o vsem odkrito govori. Zato odprto izrazim, da se tekom zad-

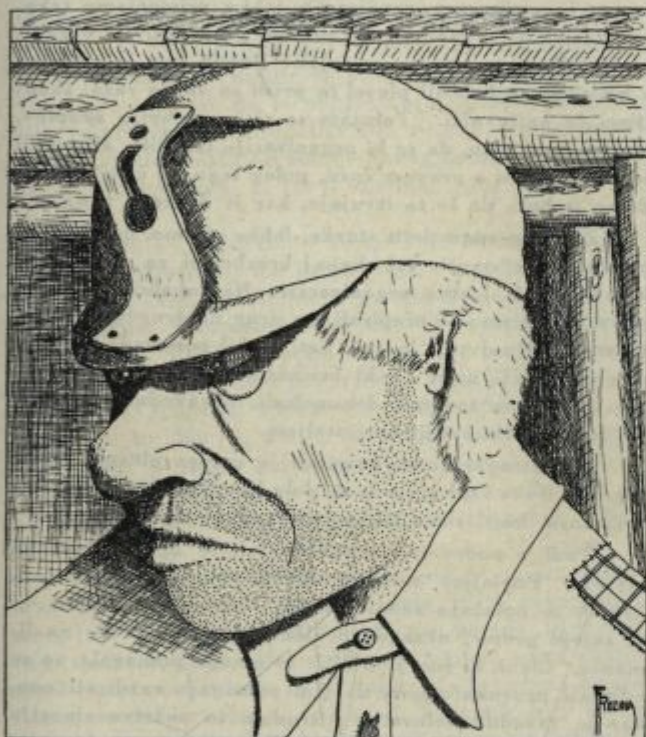
zdrava taktika zahtevala, da bi v danih razmerah iskalo pot, po kateri se bi stavki izognilo, mesto da je slepo pristalo vanjo. Njihov interes je zahteval organizacijo OHRANITI in jo v svrhu ojačanja RAZTEGNITI NA NEUNIJSKA POLJA.

Toda, mi hočemo stavko! Rezultat je nepopisno trpljenje stavkujočih rudarjev in njihovih družin, in konec ni še na vidiku. Neorganizirani kraji so bolj neorganizirani kot kedaj poprej, propagatorji odprte delavnice so danes arogantnejši kot v začetku stavke. Nadaljno priznanje jacksonvillske pogodbe je bolj oddaljeno, kot pa pred letom. In za vse to se imajo rudarji zahvaliti v prvi vrsti Lewisovi administraciji.

Morda bo kdo ugovarjal, da Lewisova administracija ne more biti odgovorna za sedanje stanje unije, vsaj ne v prvi vrsti. Pravijo: Lewis je človek izrednih sposobnosti, je bistroumen, in jako inteligenčen. Tudi mnogi drugi voditelji, ki so na njegovi strani, so spo-

sobni in razumni. In končno: ali ni članstvo tisto, ki ima odločilno besedo?

Ker mi je organizacija premogarjev precej dobro znana, rad odgovorim na te argumente. Da, Lewis je sposoben, inteligenten človek; to velja tudi o precejšnjem številu njegovih pobočnikov. Pri omizju, kjer se sklepajo pogodbe ali obdržavajo konference, na govorniškem odru ali na predsedniškem stolu, je on človek, s katerim mora nasprotnik resno računati. V boju, bodisi s podjetniki ali z opozicijo v uniji, je vztrajen, neizprosni ter proti slednji mnogokrat tudi pravi terorist. Te lastnosti ga delajo popularnega med članstvom, ki mu je doslej slepo zaupalo ter mu tudi večinoma sledilo. Opozicijo je znal streti ter jo razgnati, in sredstev ni izbiral, na posledice se ni oziral.

(Narisal F. Rozina.)

STAVKOKAZ.

Njegova volja je bila v uniji zakon. Kdor se ji je protivil, ga je doletela njegova železna pest.

Kakor je Lewis dober diplomat pri konferenčnem omizju, zelo efektiven govornik skrbno izbranih besed in lepega jezika, in voditelj v ožjem pomenu besede, ki mu je težko najti para, je on popolnoma nezmožen dajati uniji take smernice, ki bi jo delale močnejšo, namesto da postaja slabša. Njegova administracija je popolna antiteza vodstva, kot ga je in ga še potrebuje majnarska organizacija. Njena organizatorična taktika je od vsega začetka zelo nerodna, skrajno neuspešna in zanjo pogubna. Ogromna NEORGANIZIRANA polja Zapadne Virginije, Kentuckyja in Pennsylvanije so PRAVI izvor velikega kaosa v premogovniški industriji.

Ne bilo bi resnično, ako bi trdili, da Lewisova administracija ni storila ničesar za organiziranje premogarjev v omenjenih krajih. Poskušala je na svoj način storiti vse, kar je zmogla, toda taktika, s katero je eksperimentirala, posebno v W. Virginiji, je izključevala vsake uspehe. V tej baroniji premoga je unija

potrošila mnogo milijonov dolarjev v raznih poiskavih organizirati rudarje, katerih glavna zmeta je bila v tem, da so bili lokalizirani. Morala bi planirati organizatorično kampanjo, ki bi vključevala ves neorganiziran teritorij. Mesto tega je pozvala v stavko le premogarje v gotovi sekciji v W. Virginiji, od deset do dvajset tisoč hkrati. Ti sekcijski štrajki so morali biti ne samo neuspešni, temveč so bili tudi veliko finančno breme za unijo vsled svoje dolgotrajnosti.

Posledica: radi večnih neuspehov so se rudarji takih okrožij odtujili uniji, ker so izgubili vero v zmago in v njeno sposobnost.

V industriji, kakor je premogarska, more unija računati z možnostmi na zmago le, če produkcijo v času stavke toliko omeji, da nastane pomanjkanje premoga in so prizadeti na ta način prisiljeni računati z dejstvom — namreč z dejstvom, da premogarji stavkajo, da imajo gotove zahteve in da se je treba z njimi na vsak način pogajati. To pa znači, da bi moralo stavkati vsaj pol milijona rudarjev, namesto 150,000.

Mimogrede naj omenim, da se kratkovidnost taktike sedanje administracije, ki jo je pokazala v stavki tekom leta 1922, ko je pustila okrog 150,000 premogarjev na cedilu, danes nad unijo zelo maščuje. Sedem let nazaj je bilo v W. Virginiji 50% premogarjev organiziranih, danes pa ni tam niti ene postojanke. In v W. Virginiji se producira 25% vsega premoga te dežele.

Mogoče je ta način pisanja dolgočasen in "nezanimiv". Ampak dejstva je pač treba povedati ter jih analizirati v luči resnice — pa bila prijetna ali neprijetna, zanimiva ali nezanimiva.

Sedanja administracija se je takorekoč igrala z unijo ter jo prilično zaigrala. Večina sedanjih njenih funkcionarjev jo smatra v prvi vrsti za vir, ki jim daje primeroma dobre službe ter osebni prestiž, in šele v drugi vrsti jo vpoštevajo kot delavsko organizacijo.

Taktiko U.M.W. so usmerjali voditelji, kar je seveda pravilno, in kjer so potrebovali sankcijo članstva, so ga direktno ali indirektno forsirali, da je glasovalo po njihovi želji, pa bilo dobro ali slabo za organizacijo.

Še par besed o notranjih bojih. Lewis se je pokazal najmožnejšega v tem, da je doslej z uspehom zdrobil vsako opozicijo proti njemu. Na zle posledice se ni oziral. Povsem nekompetenten pa je v razumevanju organizatoričnih problemov in socialnih ter ekonomskih vprašanj, katerih nikakor noče premotrivati kot voditelj DELAVSKE organizacije, ampak kot "patriot" ter prijatelj obstoječe ekonomske uredbe. Po politični pripadnosti se prišteva republikanski stranki in l. 1924, ko je ostalo delavstvo indorsiralo za predsedniškega kandidata Roberta M. LaFolletta, je Lewis agitiral za predsedniškega kandidata republikanske stranke.

Komunistična opozicija v U.M.W., o kateri se mnogo govori tudi v zmernejših delavskih krogih, je po večini le fikcija. Komunistov je med premogarji jako malo, pa tudi socialistov je le malo med njimi. In še tisti, ki so, so večinoma med tujerodnimi skupinami. Administracija je to "rdečo" opozicijo prikazovala javnosti v zelo povečani sliki, kar je potrdila tudi komisija za preiskavo stanja premogovniške industrije in premogarjev, ki se je za to takoimenovano komunistično opozicijo posebno zanimala. Lewisova

administracija je izrabila komunistični bav-bav za kamoflažo, da se obdrži na krmilu ter da zakrije svojo nesposobnost organizirati rudarje po neunijskih poljih.

Veliko bolj odgovoren za uničenje morale med rudarji je Ku Klux Klan, katerega gibanje je imelo in ima deloma še med ameriškimi rudarji in med "amerikaniziranimi" velik zamah. K.K.K. in pa "rdeči strah" (ne pa komunistična opozicija) sta šla roko v roki ter izpodjedala, kar je bilo zdravega v U.M.W. of A. Mogoče se glasi to nevrjetno, a je resnično. Pod sposobnim, razumnim vodstvom unije ne bi bilo ne prvega ne drugega. Namesto, da bi premogari znosili stotisočake voditeljem K.K.K., bi jih dali rajše v stavkovni fond U. M. W. of A. Kajti za uspešno organizatorično kampanjo bi unija potrebovala vsaj deset milijonov dolarjev.

Bog tistega ljubi, se glasi nekje v svetem pismu, kogar najbolj tepe. Ameriške premogarje mora Bog sakramensko ljubiti, ker jih tepe z raznih strani in več kot je dobro zanje. Vsaka šola je draga, pravi pregovor, in upati je, da bo ta, v kateri se premogari danes uče, imela vsaj končno najboljše posledice. Škoda je le, da tudi tisti trpe, ki so hoteli dobro organizaciji, kot samemu sebi.

Kaj sedaj? Borba še ni končana. Dasi so šli premogari nepremišljeno na stavko, je v njihovem interesu, da vztrajajo in da skušajo doseči kolikor največ mogoče *pod okriljem U. M. W. of A.* Glavno vprašanje pred njimi je, kot je bilo ob pričetku stavke, da se obdrži unijo, v kolikor je to v danih okoliščinah sploh še mogoče. Zaježiti je treba prodiranje *open-shoperjev* v teritorije, ki so bili doslej unijski. V tej stavki se je pred meseci začela velika kampanja za masno piketiranje, vzlic sodnim prepovedim, ki so ga hotele odpraviti. Sodnijske prepovedi v sporih med unijami in kompanijami itak ne bazirajo na določbah ustave, torej so proti nji, so izraz koncesij delodajalcem, zato jih delavstvo sme po vsej pravici ignorirati. Glavno je, da se pri obrambi svojih ustavnih, človeških in drugih pravic ne dajo zavesti nikomur. V njihovem interesu je, da ne slede nikomur, ki jih navaja v kaka nasilna dejanja. Toda na vsak način — masno piketiranje! Nič zato, če se vrše aretacije na debelo. To, da opozarjaš skeba, da ti je ukradel mesto, da je Judež, ni noben zločin. Pojdi v piketiranje z množico in ne pusti, da te razdražijo v kaka nasilna dejanja kompanijskih provokatorji, skebi in take creature.

Kaj pa naši premogari z ozirom na sedanjo opozicijo, ki se ponovno zbira okrog John Brophyja? Naj mi oprostite, toda do danes nisem opazil med njimi še nič drugega, kot zmedo. So za Brophyja in so proti opoziciji, ki se zbira okrog njega. To je čudno in obenem nevzdržljivo stališče. Čas, kritizirati obe strani, je minil. Moraš se odločiti za Brophyja, ki je poštenjak in iskren ter sposoben graditi novo strukturo na ruševinah U.M.W., ali pa za Lewisovo administracijo, katera je pritirala nekdanj mogočno in ponosno organizacijo premogarjev v sedanji stadij rapidnega razpada.

Za premogarje je zelo važno — kajti oni odločujejo, kakšna naj bo unija in kako se naj razvija v bodoče. Na sejah konferenc JSZ., katere se vrše v premogovski okrožjih, bi morali o takih problemih resno razpravljati.

Boljše informacije, kdo so Brophy, Powers Hapgood, Pat Toohy in drugi voditelji sedanje opozicije, se na željo dobe.

NACE ŽLEMBERGER:

SPOMLAD IN PRVI MAJ.

Spomlad je tu in z njo naš delavski praznik Prvi maj. Vsako leto na spomlad se narava prebuja in iz zemlje klije novo življenje.

Dober vrtnar čisti in obdeluje svoj vrt; on pazi na plevel, katerega ruje in izpodkopava o pravem času, da mu setve ne zaduši. Ko setev vzklije, se pojavi raznovrsten mrčes, ki jo uničuje, toda pridni vrtnar ne gleda mirno tega uničevanja, marveč si prizadeva, da zatre, dokler je čas, ta mrčes, zato mu je njegov trud tudi stotero povrnjen.

Dragi čitatelj, ali ne misliš, da tudi delavske strokovne in podporne organizacije lahko primerjamo takemu vrtu? — Vzemimo za primer premogarsko organizacijo. Kako smo jo zanemarjali! Pustili smo jo v nemar; v nji se je razbohotil plevel in prišli so vanjo razni škodljivci in uničevalci. Tuintam se sicer pojavijo skupine, ki streme za tem, da se bi organizacijo izčistilo, ali nikoli se ne pojavijo o pravem času, poleg tega pa čistijo tako, da se je bati, da še to izrujejo, kar je dobrega v nji.

Zdaj, po enem letu stavke, lahko vidimo, da smo bili vsi skupaj v zmoti; vsi skupaj brezbrizni za svoj lastni vrt, za svoje lastne organizacije. Na lokalnih sejah in konvencijah smo se prepirali ter drug na drugega kričali. Kdor je bil največji kričač, tisti je bil ponavadi največji plevel na naši njivi. Taki kričači so se hlinili kompanijam in bosom ter nas denuncirali, nezavedna masa pa jih je smatrala svojim prijateljem.

V premogarski organizaciji je mnogo plevela, katerega bo treba izpleti, toda to delo bo treba izvršiti o pravem času, kajti sicer lahko še drugo porujemo.

Tudi v podpornih organizacijah se oglašajo sejalcji plevela. Poglejmo samo v SNPJ. V raznih zakonitih lističih se oglašajo razni kričači — člani in nečlani — ki sejejo prepir, nezavedno članstvo pa jim seda na limate. Člani, ki jim je SNPJ. že mnogo pomagala, so se vdinjali provokatorjem, da jim pomagajo razdirati ono, kar je zavedno delavstvo s trudom in požrtvovalnostjo zgradilo. SNPJ. je podobna velikemu drevesu, ki zmeom dober sad obrodi, zaredil pa se je v njem črv, kot se zaredi v lepem jabolku, nakar gloje in vrta od znotraj, kar je žalostno in obžalovanja vredno. Nekateri člani se dajo le preradi zapeljati; mesto da bi mislili s svojimi možgani, pa poslušajo razne provokatorje. Nikar naj nihče ne misli, da ima s tem, da plača svoj asesment, že pravico udrihati po društvenem in glavnem odboru ter po vsem, kar je naprednega. Kako prav je imel Simon Gregorčič, ko je pel:

Samega sebe v srce poglej,
pa boš sodil sebe ostreje in druge mileje!

Prvi maj praznujemo. Nekateri se ga spominjamo že mnogo let nazaj. Kako navdušeno smo se zbirali skupaj in manifestirali za svoja prava v znamenju bratstva in solidarnosti. Veliko smo se naučili. Toda nas je bilo premalo. Veliki viharji so razburkali množice, zgladili so pota reakciji in delavstvo je potisnjeno navzdol.

Ampak Prvi maj je naš dan kakor je bil. Isti cilji, iste nade. Sodrugi, prijatelji, delavci — podajmo si solidarno roko in jih trdno sklenimo, da se ojačamo za naše bodoče boje.

Zato: Živel Prvi maj!

LOUIS BENIGER: SPOZNAVANJE RESNICE

SPOZNAVANJE resnice je pogoj uspeha. Čim spoznamo svoje slabosti in šibkosti ter smo jih pripravljeni popraviti, smo s tem dali fundamentalni pogoj uspehu.

Kar je resnica pri individuju, je nepobitna resnica pri skupinah ljudi ktereoli grupe. Človek, ustvaritelj vseh dobrin, mora priti do spoznanja resnice, predno zamore porabiti svojo gigantsko silo v prid sebi. Da bo lahko resnično slavil Delavski praznik — Prvi maj — demonstrativnejše in solidarnnejše, mu je pač treba spoznati v vseh ozirih, pred vsem pa spoznanja svoje naloge kot delavca. Delavski praznik — Prvi maj — naj bo simbol tega spoznanja!

Boj je načelo prirode. Kamorkoli se ozremo, ga lahko spoznamo. Bojuje se človek in vsa ostala narava. Tako vidimo, da je neprestani boj med privlačno silo solca in centrafugalno silo zemlje, kar je posledica: pravilno sukanje zemlje okrog solca. Boj delavca je tudi naraven, ki pa je obenem tudi vzvišen nad vsemi!

Človek — delavec — se ne sme plašiti manjšine. On mora spoznati, da je za vsako manjšino stališče neugodno. Nič nenavadnega pa ni, da se zaokrene in se manjšina spremeni v večino. Dokazano je, da je vsako novo dobo ustvarila večina, ki je bila nekdanja manjšina. Bila je tako prepričana v svoje ideale; prišla je do trdnega spoznanja svoje sposobnosti; je verjela v to, kar je učila, zavedajoč se neizogibnega preobrata; je imela trdno zaupanje v svoja načela in odločno silo, da postane nekdanja močna in silna v prid zatiranih, pa je šla naprej do cilja in je postala v boju realno močna.

Treba je pač bilo spoznanja, da je prišlo delavstvo do moči, ki jo danes poseduje. Čim priprostejši smo, tem več privlačnosti ima za nas večina, ki ji tako radi sledimo, kot so ji v vseh dobah pred nami sledile mase ljudstva. Toda to še ni dokaz, da je večina boljša. Razumnemu človeku — delavcu — mora biti znano dejstvo, da so bili tisti, ki so imeli največ pravice na svoji strani, doslej skoro vedno v manjšini.

Zakaj tako? Spoznanje resnice prodira med delavske plasti le stopnjema — treba je velikih bojov. Splošna kultura se še ni tako visoko dvignila ter tako razširila svoje peruti med ljudstva civiliziranih naro-

dov, da bi danes lahko našli največ razuma, spoznanja in pravičnosti tam, kjer stoji danes največ ljudi: pri večini.

Vsaka manjšina, ki se zaveda upravičenosti svojega stališča, ne vztraja iz sebičnosti, temveč iz poštene prepričanja. To dejstvo, ki je bilo že nešteto krat v zgodovini potrjeno, je pač največja tolažba in vzpodbuda, ko je zahteva po treznemu mišljenju najbolj potrebna. Tega nam je danes potreba prav tako, kot v preteklosti, ker še vedno ljudje radi drve po poti, kjer je največ mase; o resnično boljši poti ne vprašajo.

Delavstvo se danes nahaja med Skilo in Karibdo. Paziti mora, da privede svojo ladjo skozi ti pečini, ki mu grozita kot dve pošasti. Dovolj je močno, da to stori, ako se bo zavedalo svoje naloge. Pred vsem mora spoznati svoje stališče; ne sme verjeti črnogledim pesimistom, ki vidijo v proletariatu korak nazaj. Nikakor pa se ne sme udajati optimističnim zavajalcem, ki trde, da so pridobitve delavcev že tako sijajne. Spoznajmo resnico.

Nezadovoljnost je na svetu tako stara, kakor človek sam. Nezadovoljnost v človeku pa je dobra lastnost, kajti ona je povzročiteljica velikih izprememb že od nekdanj. Nezadovoljnost je torej večna. Ako bi je ne bilo, bi danes bili še tam, kjer je bil primitiven človek.

Delavec je pravi ustvaritelj vseh dobrin, četudi so jih danes največ deležni zajedalci človeštva. Danes vidimo, da so skoro vsi proizvodi večletnega truda človekovega nagromadeni v posesti nekaj parazitov. Na bazi splošne človeške nezadovoljnosti, je pač vsakdo fantazist, kdor misli, da ta uredba ostane tako za vselej. Prav tako je vsakdo fantazist, če misli, da bo nezadovoljnost odpravil. Kajti nezadovoljnost v človeški družbi je prava gonilna sila, ki je vsled napredka neizogibna, ker ga ona povspesuje. Pridobitve so redke. Prihajajo le stopnjema. Zanje pa je treba vztrajnosti in pravega spoznanja.

Tisoči so že s krvjo blagoslovili vsako pridobitev, da zamoremo danes praznovati praznik Dela, ki je Prvi maj. Te žrtve so bile doprinešene zato, da ostalo človeštvo spozna resnico, da si pridobi vse ono, do česar je upravičeno. Najsilnejša resnica spoznanja pa je zapopadena — v delu človeka.

Čulkovski:

ČE HOČEŠ SPET SAM SEBE NAJTI.

Če hočeš spet sam sebe najti,
udaj se tihi samoti,
kjer gozd ti skrivnostni šepet
in nič tvojih misli ne moti.

Kjer ozka se steza ti vije
pod oboki košatih dreves,
tam duša se spet ti odkrije,
ne muči življenski je ples.

Zazri se v njo kakor v zrcalo
in videl boš sam svoj obraz;
mu trpljenje je brazde zoralo.
Presojal boš lastni svoj jaz.

In vse kar med svetom te vnema,
malenkostno se ti zazdi,
in misel te čudna prevzema;
res, čemu le človek trpi.

Če hočeš spet sam sebe najti,
v tiho samoto se skrij!
Ko odgrneš pred seboj svojo dušo,
življenje in čas obstoji.

KATKA ZUPANČIČ:

BELA KRAJINA

Belokranjci doma in na tujem

BELA KRAJINA je takorekoč odrezana od sveta naravnim potom: na dveh straneh obkrožena z gorovji — Gorjanci in Kočevskimi hribi — in na ostalih pa z reko Kupo. Do svetovne vojne je bila kolikor toliko prepuščena sama sebi, in temu se je zahvaliti, da je ostal slovenski jezik v Beli Krajini najbolj čist in da so narodne noše in narodni običaji preživeli noše in običaje drugih slovenskih pokrajin.

Belokranjci govorijo svoje posebno slovensko narečje, ki ga ni mogoče zgrešiti. Je lepo in bogato. Ima veliko oblik, ki izvirajo iz staroslovenskih besednih korenov — zato ga slovenski jezikoslovci z vneto proučujejo. Razni zbiratelji so zbirali in še zbirajo belokranjske izraze in bajke, navade in običaje.

Oton Župančič, prvak slovenskih pesnikov in sin Bele Krajine, črpa iz bogatega besednega zaklada svoje ožje domovine, koji je postavil v svojih pesmih nesmrten spomin. Albin Čebular, eden najmlajših slovenskih pesnikov, ki je po svojih delih znan čitateljem "Družinskega koledarja", "Mladinskega lista" in mnogih revij in listov, je zbral že mnogo zanimivega gradiva o Beli Krajini.

Belokranjsko narečje pa ima tudi več hrvaških izrazov; posebno ob hrvaški meji se opazi, kako se preliva hrvaščina v slovenščino in obratno. To ni nič čudnega, če pomislimo, da so bili Belokranjci svoje čase v mnogo ožjih odnosih z brati Hrvati kot pa z ostalimi Slovenci; saj jih je ločila le Kupa od njih.

O zgodovini Bele Krajine ni baš mnogo znanega. Ker je bila po svoji legi ločena od sveta, so zgodovinarji — kot Valvazor — ali popolnoma pozabili na ta skriti kotiček ali pa ga s par besedami odpravili. In vendar ima Bela Krajina zanimivo zgodovino, kot pričajo številni zgodovinski ostanki.

Rimljani so imeli v Beli Krajini svojo vojaško postojanko in preko nje je peljala važna rimska cesta. Sledove te rimske ceste so našli pri Petrovi vasi, okraj Črnomelj, komaj streljaj od rimskega svetišča, posvečenega bogu Mitri. Ostanke Mitrovega svetišča še stoje v mali, s skalami obdani soteski in obrasli z drevjem in grmičevjem. Par sto korakov nad Mitrovim svetiščem pa stoji skrita med konstanji najstarejša belokranjska cerkva sv. Jurija. Tudi na Kučerju pri Podzemlju se poznajo ostanki rimskega svetišča, kjer so opravljali daritve bogu Silvanu. Ostanke takih svetišč in gradišč se dobi tudi drugod po Beli Krajini.

Pa ko že govorimo o svetiščih, naj omenimo tudi belokranjsko božjo pot: "Tri fare", kakor imenujejo radi treh cerkva to romarsko svetišče nedaleč od Metlike. Tiste tri cerkve so prinesli — kakor sušaško romarsko cerkvico — angeli, toda odkod so jih pricitali, tega ne vem. Če hočeš, da ti bo tvoja srčna želja uslišana, moraš laziti po golih kolenih okoli vseh treh cerkva. Kakor na drugih božjih potih — na Žežlju itd. — je tudi tu veliko letno proščenje, z običajnimi vinotoči, pečenimi janjci in kramarskimi šotori, streljanjem s topiči in ljubimkanjem za grmiči. Če je Marija odgovorna za nezakonske otroke in morebitne spolne bolezni, ob takih prilikah spočete, pa ne vem.

Kako dolgo so bili Rimljani v sedanji Beli Krajini, ni znano. Slovani so prišli v 6. stoletju — za stalno. Dolga stoletja kasneje je imela druge tuje goste pri sebi, in sicer Francoze, ki so imel utrjeno postojanko na griču nad Črnomljem in ki so v Gradcu topili železno rudo ter vliвали topove. No, Francozi niso dolgo uživali belokranjskega gostoljubja in pustili niso drugih sledov kot nekaj bajk in par malih Francozkov. — Da se Turki na svojih pohodih niso ogibali Bele Krajine, se razume.

Dobila pa je še druge goste, ki so se kar udomačili. Tako so prišli leta 1350 na Dolenjsko Kočevrji, ki so se naselili po gozdnatem in večinoma hribovitem svetu, koder žive še danes. To so bili frankovsko-turinški kmetje, ki so se uprli nemškemu cesarju in češkemu kralju Karlu IV.; za kazni so izgubili svoje imetje in prostost. Karel IV. je podaril par sto upornikov z ženami in otroci vred Ortenburžanom, ki so jih naselili na svojem ogromnem gospodstvu, ki je segalo deloma tudi v Belo Krajino. Avstrija je bila jako dobra mati za Kočevrje; v marsičem so uživali prednosti pred Slovenci. Tako se je kmalu po lepih belokranjskih vinorodnih goricaš šopirilo par 'schulvereinskih' šol. V teh šolah, ki seveda niso več 'schulvereinske', se danes uče mladi Kočevrji slovenščine, in ker niso trde glave, govorijo že lepo slovenščino. Najbrže jih mučijo še s cirilico!

Nekaj sedanjih belokranjskih prebivalcev je prišlo z Balkana, odkoder so pribežali pred Turki. Med Poljanci je, kakor znano, več potomcev teh pribežnikov, a danes značijo to le še imena. Tako imamo v poljanski dolini vesporno Fuginov (fugire-bežati), tudi Bižale (bežati) poznamo. Pri enemu teh Fuginov pravijo še danes pri "Begovih" — njih prednik je bil beg.

Vlahi, ki so kompaktno naseljeni na pobočju Gorjancev nad Kupo in na Bojancih, pa se še do danes niso prilagodili in porazgubili med domačini. Ostali so pravoslavni in ohranili svoje stare navade in običaje. — Marsikateri je najbrže slišal izraz "šokec" in si je mogoče mislil, da je to psovka. V resnici pa je to povsem nedolžna beseda, s katero so se ločili stari domačini od južnih priseljencev. Priseljenci so delali znak križa z iztegnjeno roko, dotikaje se čela in leve ter desne strani prs. Domačini pa so se prikrižali s palcem na čelu, ustih in prsih, pri tem stiskaje ostale prste v pesti — Belokranjec pravi v šaki, odtod "šokec".

* * *

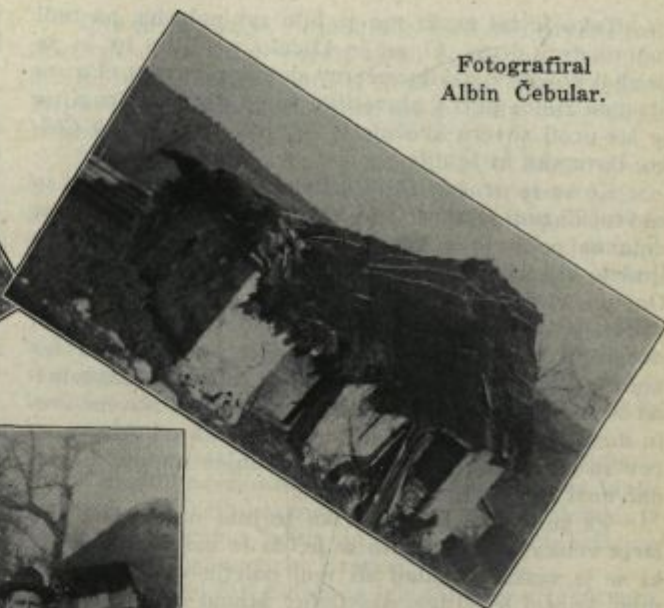
Bela Krajina je solnčna; podnebje milo. To ima velik vpliv na značaj tega ljudstva: Belokranjci so poznani kot živahen in gostoljuben narod. Kakor ljubijo svojo grudo, svoje tople hribočke in gričke, svoje skrbno negovane vinograde, vendar jim žilica že od nekdaj ni dala miru, da ne bi pogledali v tuji svet. Kajpada je imela tudi potreba svojo besedo zvrven. Tisti, ki pozna kraški svet (in Bela Krajina je kraška), ve, da kraška tla niso posebno hvaležna kmetovalcu, posebno onemu ne, čijega svet leži višje in ne v ravnini. Zato je bil marsikateri Belokranjec primoran, iti iskat kruha v tujino.

SLIČICE IZ BELE KRAJINE

Fotografiral
Albin Čebular.

Zgoraj:
Ako ni gospodarja doma.

Zgoraj:
Pečat ameriškega dolarja.

V sredi spodaj:
Pogled na Stražnji vrh
pri Črnomlju.

V sredi:
Pristni Belokranjec, na
potu iz zidanice.

Na razvalinah
Podturnskega gradu.

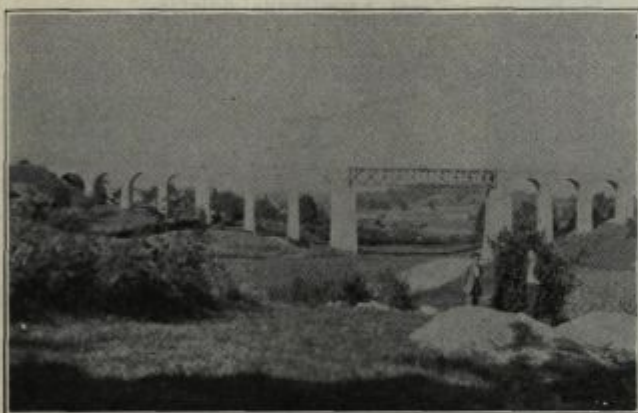

Zapuščena
Štalcarkina koča.

Tako je šel ta, ki mu je bilo res potreba, pa tudi marsikateri drugi, ki ga je klicalo v tujino in ki se je zbal dolgih zimskih večerov doma, po svetu. Pa sta šla pod zimo: prvi v slavonske šume drvarit, drugi pa je šel proti severu krošnjari — "havzirat" — na Češko, Bavarsko in še dlje.

Ko so se vračali ptiči selivci spomladi domov, so se vračali tudi ti drvarji in krošnjari, se oprijeli zopet dela na polju in v vinogradu ter sanjali o krajih in ljudeh, ki so jih videli na "Pemskem" in "Pajerskem". Oni pa, ki so drvarili v Slavoniji, so znali mnogo povedati o — zimi in mrazu; zato so sčasoma opustili drvarjenje ter se tudi raje napotili proti severu ter tam prodajali svojo pisano robo. V tujini so tenkoslušna belokranjska ušesa slišala marsikaj o "novem svetu onstran velike luže". In ko si je zbral nekoliko novcev za "strošek", se je naš Belokranjec napotil pogledat novi svet onstran Atlantide.

Pa se je začelo! Amerika je bila daleč, moč dolarja velika — in zgodilo se je, da je naš Belokranjec, ki se je vsako spomlad ali vsaj poletje vračal na svoj dom, izostal leto, dve, desetletje. Mnogi so se in se še vračajo pohabljeni in bolani, da umro v domovini.

Fot. Jakob Zupančič

Železniški viadukt na Otavcu.

Večina pa se nikdar ne vrne. Češka in Bavarska nista odtujili Belokranjcev, Amerika jih je. V Chicagu je zdravnik Tomec, sin belokranjskega priseljenca, ki ne ve, da je slovenske krvi. Polno jih je. Prinesli so v Ameriko zdravje, krepke mišice, trdno voljo — vse to je Amerika vzela in ni plačala po vrednosti. Potisnila je marsikaterega Belokranjca globoko pod zemljo in v prašne tovarne; njega, ki je vedno ljubil naravo, ki se je vedno kretal na prostem, je okovala.

Amerika je pritiskala globokejši pečat na Belo Krajino kot na katerikoli drugi del Slovenije. Kajti iz Bele Krajine so prihajali prvi priseljenci in prihajali so v večjem številu kot od drugod. Saj je skoro ni danes belokranjske hiše, ki ne bi imela koga v Ameriki. In koliko je belokranjskih hiš, ki stoje prazne, se podirajo, razpadajo! Sličici: — razpadajoči hlev in podirajoča se gospodarska poslopja — govore glasnejše kot vsaka beseda. "Štalcarkina koča" ni edina v Beli krajini: v njej je živela stara ženica, ki je hodila dlnariti h kmetom ter je živela skrajno borno življenje. Nekdaj je gospodinjala v lepi kmetijski hiši, a mož in sinovi so šli za srečo v Ameriko, ki jih je pogoltnila; starka pa je v borni koči čakala na svoje drage in dočakala je — smrt. Slika z blatom ometane koče, pred

katero stoji kočarica, predstavlja tudi poglavje v zgodbi o "obljubljeni deželi".

* * *

Med prvimi slovenskimi naseljenci, ki jih našteva Jože Zavertnik v "Ameriških Slovencih", naletiš skoro izključno na same Belokranjce: Vertini, med njimi škof Janez Vertin; Kure iz Svibnika; Janez Stonič st., ki je bil poročnik v ameriški državljanski vojni; Jože Gorše, prvi slovenski naseljenec v Chicagu in prvi — ter doslej menda edini — slovenski milijonar (v dolarjih); škof Stariha; Jakob Zupančič st., prvi slovenski poštar v Ameriki; Tomec, Pešel, Žagar, Černič, Rožič, tovarnar Turk, Štalcar, Malnerič, Kočevar, Štukelj, Rupe, in ameriškim Slovincem dobro znani bratje Jacob, France in Janez Stonič. Bilo je brez dvoma še mnogo drugih, toda njih imena nam niso znana. Ivan Molek, naš plodonosni delavec na slovenskem leposlovnem polju v Ameriki, je tudi Belokranjec.

Najbrže je ni slovenske naselbine v Ameriki, v kateri ne bi bili zastopani Belokranjci, par naselbin — Joliet, Calumet — pa je pretežno belokranjskih. Zanimivo je zlasti, da ti belokranjski rojaki govore prav lepo belokranjsko narečje, pa četudi bivajo v tej deželi že dolga leta, ali pa so bili celo tu rojeni.

* * *

Tik pred svetovno vojno je dobila Bela Krajina svojo železnico, ki je Avstrija seveda ni zgradila iz ljubezni do Slovencev, temveč iz vojaških razlogov; tekom svetovne vojne je belokranjska železnica igrala veliko vlogo. Ta proga je takorekoč odprla belokranjski kotiček in otvorila je novo življenje za njegove prebivalce. Izborna belokranjska vina in druge poljske pridelke ter živino izvažajo ne samo v Ljubljano in Karlovac, temveč tudi v sosedne države. Bela Krajina je precej bogata na gozdovih. Žal, da izkoriščajo te gozdove večinoma tujci, predvsem Židi, dočim se podjetni domačini bore za svoj kruh v Ameriki. Njen les gre v Italijo in celo na Grško. Mogočne gozdove pri Adlešičih so na ozkotirni železnici že skoro izvozili na kolodvor v Črnomlju. Miklarske gore štrle že gole proti nebu — dokaz brezbriznosti vlade, ki se ne zmeni, da bi se izsekani svet sproti pogozdoval in se tako preprečilo, da bi burja ne napravila istega, kar je napravila s Krasom, ko so Benečani porabili ves les za svoje stavbe. Sedaj grade iz Črnomlja mimo Talčjege vrha ozkotirno železnico v mogočne gozdove zadaj za Planino. Za dvajset let, računajo, bo dovolj lesa za sekanje in dovolj dela za domačine in druge. Kaj bo potem, se menda nihče ne zmeni.

Belokranjska železnica vodi iz Novega mesta mimo Uršnih sel in Rožnega dola skozi dva kilometra dolgi predor, iz katerega pridrdra vlak sredi med semiškimi vinogradi, in pred teboj leži razprostrta Bela Krajina v vsej svoji lepoti. S potuje Semič se vije vlak po gorskem pobočju med ručevskimi vinogradi ter postoji za trenotek na postajališču Sela pri Otavcu in nato zavije preko mogočnega otavskega viadukta proti Črnomlju, belokranjski prestolici. Prihodnja postaja je Gradac, zraven Podzemlja, nato Dobravice in Metlika, prijazno mestece; še ena postaja — Rosalnice — pa zdrdramo po dolgem mostu preko široke Kupe, in v Bubnjarcih smo, na Hrvaškem. Mimo starega Ozalja nas popelje vlak v Karlovac, odkoder vede železna cesta v Zagreb na eni in v Reko na drugi strani.

Kakor ostala Slovenija, tudi Bela Krajina ne zaostaja, kar se napredka tiče. Ne samo v mestih, temveč tudi v vaseh najdeš lepe, moderno opremljene hi-

še. Gospodarska poslopja in kleti so urejena času primerno. Slamnate strehe so že redke; nameščene so z opeko. Pogled na vinorodne gorice (glej sliko: "Pogled na Stražnji vrh") je zanimiv: pod vznožjem gora se vrste male, z drevjem obdane vasice s cerkvico v sredi, na pobočju pa se raztezajo skrbno negovani vinogradi s prijaznimi belimi zidanicami in tu in tam kaka cerkvena. Nekdaj je bilo — kot drugod po Slovenskem — vesporno cerkva, pa bore malo šol; danes pa ima že skoro vsaka občina svojo šolo.

Belokranjci se danes oblačijo kot ostali Slovenci. Narodne noše so že skoro popolnoma izginile, kakor počasi izginevajo razni narodni običaji: "Črni Jurij", "Koledniki" in drugi. Tudi po svetu hrepene, kakor vedno, in če bi bile priseljeniške "šrange" dvignjene, bi imeli kmalu v svoji sredi polovico prebivalstva moškega spola od 15. od 45. leta in precej brhklih Belokranjic. Tako pa samo sanjajo o Ameriki.

Ameriški Belokranjci pa naj ne pozabijo na svojo staro domovino in ne na svoje, ki so jih tam pustili. Bela Krajina jim ni ničesar dolžna, a — če smo odkritosrčni — moramo priznati, da smo mi dolžniki domovine.

Legenda o odrešenikih

Kozma Teleban.

TISTE dni se je dogodilo, da je prišel prerok, in je rekel ljudem v Kokali: Čujte, bratje in sestre, zapisano je, da bo na svetu silno slabo kadar brat ne bo več poznal brata, in tedaj pridejo od nekdaj novi odrešeniki. Ne bodo pa to odrešeniki, ki bi se žrtvovali za vas, ampak odrešeniki, ki bodo zahtevali, da se vi žrtvujete zanje.

Ko je tako govoril, so ljudje zadremali in ga niso poslušali.

In se je izpolnilo kakor je rekel prerok. Ko je skupina bratov premišljevala, če ne bi bilo dobro podati roko v pomoč drugi skupini ki živi daleč preko morja, so prišli od nekdaj odrešeniki in zavpili na ves glas: Stojte! To kar vi hočete, ne bo podpora bratom vašim, ampak bo pomoč kralju, bo pomoč kapitalistični, korumpirani, bankrotirani monarhiji Koromandiji! In glej, čudo, ljudje, bratje, so se zdrznili in so šli ter poslušali odrešenike. Poslušali pa so jih zato, ker so takrat, ko jim je govoril prerok, spali.

Tedaj se je začela v slavni Kokakolski Napredni Jednoti velika vojna. Tinta je tekla po papirju, brez počitka so švigali prsti po tipkah pisalnih strojev, v velikih zborih Kokakolcev pa so govorili modri in nemodri od jutra do večera in včasih celo od večera do jutra.

Kaj pravzaprav je narobe, je vprašal narod kokakolski, in odrešeniki niso vedeli, kaj bi jim odgovorili. Eden izmed njih, ki so mu rekli modri, je dejal pismarjem in svojim učencem:

Kaj bo znani, če nas bodo Kokakolci spoznali? Če zvedo, da mi nismo odrešeniki? Klonili so glave in so se vsi globoko zamislili. In jim je rekel modri: Napisali bomo proglas narodu. In mi bomo govorili tako kakor narodu ugaja, bomo ga milovali, preštelili bomo njegove žulje ter srage, in ko bo narod to čital, nas bo vzljubil. In prišle bodo množice ter nas pozdravljale, nas — odrešenike!

Bilo je že pozno, in modri je še vedno pisal. Pisal in pisal. Pozvali so enega, ki ni spadal med najmo-drejšje, in mu rekli: Podpiši! In je storil tako. Proglas, ki je sedaj v muzeju v zbirki starih listin, se je glasil sledeče:

"Dragi bratje in sestre Kokakolke! Kakor grom je med nas šinila vest, da se zbirajo za deveto goro koristolovci, ki se pripravljajo, da nas napadejo ter izropajo našo slavno Kokakolsko napredno jednoto. Bratje in sestre, ne pustite jim! Mi smo na vaši strani. Bodite vi na naši.

Delavci ste, krvave so vaše roke od težkega dela, a sovražnik nima usmiljenja z vami. Začutil je, da ste si v potu srag, z žuljavimi rokami, prihranili nekaj forintov in sedaj stega svoje nesramne kremplje, da vas oropa.

Bratje trpini, z žuljavimi rokami in z delom v vedni smrtni nevarnosti smo zgradili naš biser, našo slavno K. N. J. Polagoma smo si ustanovili sklade, iz katerih podpiramo bolne in pohabljenе in brišemo solze ubogim vdovam in sirotam.

Ne pustimo niti beliča iz teh skladov v takozvane naložbe v zavode bratov naših v Koromandiji. Glejte, prišli so med vas demagogi in koristolovci, da vas zamotijo. Ali mi ne bomo pustili, da vas zamotijo vse. Branili vas bomo, čuvali bomo nad vami, da ne bo imel nihče onih vstop do našega neprecenljivega sklada.

Glejte, bratje, težki so časi. Komaj smo se naučili čitati, že čitamo, kako nas zmerjajo z ostudnimi imeni v našem lastnem pergamentu v našem glasilu, katerega smo si pridobili v potu neizmernega pomanjkanja, silnega trpljenja in solz.

Ti ljudje, dragi bratje, ki nas psujejo, so zreli za vislice!

Najhujši izmed vseh pa je Vatroslav Ravbar, Pri-peljel se je v to našo lepo domovino, v to napredno de-želo, in že so mu dali koristolovci ključ do naših za-kladov, ki smo jih znosili skupaj v potu svojega obra-za, vsi trudni in lačni, ker smo si pritrgovali od ust, da smo imeli za našo slavno K. N. J. On pa ni dal ničesar. Ni plačeval prispevkov, ni videl naše tuge, ni nam pomagal ko smo bili nagi in bosi.

Bratje, na obrambo! Še je čas. Zahtevajte, da vodstvo, kateremu smo poverili upravo naših zakla-dov, odstopi! To je edina rešitev, kajti to vodstvo ki ga imate ni sposobno, da varuje sadove vaših srag, vašega težkega dela, plod vaših krvavih žuljev.

Mi vam bomo pomagali. Iz ljubezni do vas, dragi bratje in sestre, smo pripravljeni nadomestiti sedanje vodstvo in upravljati vaš biser, vaš ponos, vašo slavno K. N. J."

Ko je tisti, kateremu so rekli, podpiši! podpisal, so dokument še enkrat prebrali in se še enkrat po-menkovali.

Dobro je napisano, je rekel tisti ki je podpisal, modri med modrimi pa se je smehljaj. In potem je počasi dejal: Lepo je napisano, da. Toda bojim se, da nam Kokakolci ne bodo verjeli. Ali ker smo začeli, je treba nadaljevati. Če že ne moremo mi blizu, daj-mo zagreniti delo onim, ki so blizu. In bomo tudi do-segli, da bo tisto, kar mi ne moremo dobiti pod svojo oblast, razpadlo. Proglas katerega smo ravnokar pre-čitali, deluje v take namene boljše kot dinamit. Raz-gnal bo mnogim ljudem pamet, da bodo krivo mislili in delali kakor jim bomo ukazali.

Nato so se razšli k počitku, in še v spanju so se smehljali učinkom svoje papirnate bombe.

PETER BERNIK:

KAKŠNA BO PRIHODNOST NAŠIH PODPORNIH ORGANIZACIJ?

P REROKOVATI bodočnost naših podpornih organizacij ni lahka stvar, dasi odvisi največ od tega, kako delamo zanje danes. Pred letom sem napisal o tem vprašanju daljši članek, v katerem sem naglašal, da je danes naša glavna skrb, kako zasigurati varnost organizacijam, katere smo s tako vneto gradili.

Vse naše slovenske — in jugoslovanske — podporne organizacije sploh — so sedaj na razpotju: *Ali naprej v razvoju, ali pa v gotovo počasno smrt*. Za katero pot se odločimo? Za prvo ali drugo? . . .

Razvoj naših podpornih organizacij je bil že precejkrat jasno orisan, in je gotovo že vsakomur kolikor toliko znan. Pred leti so vse slovenske organizacije tekmovalle v dirki za nadkriljenje v številu članstva. In ta borba se je sedaj razvila v tekmo za podaljšanje življenja.

Pred leti so merodajni faktorji vseh slovenskih podpornih organizacij računali v gospodarskem oziru samo na sedanost, kot pravi star slovenski pregovor samo "z rok do ust"; vodil jih je idealizem, in glavni cilj je bil pomnožiti članstvo. Organizacije so se pojavljale kot gobe po dežju, in vsaka je s sirenskimi glasovi vabila nove člane. Bila je med njimi takorekoč pravcata gospodarska vojna, ali bolje rečeno med posameznimi voditelji teh organizacij; kajti tri petine naših podpornih organizacij je bilo ustanovljenih vsled osebnih sporov. Da so mogle tekmovali med seboj, so vestno pazile, da je bila članarina kolikor mogoče nizka, da so bili mesečni prispevki članov samo "od danes do jutri". Posledica tega boja je bila da so nekatere gospodarsko takorekoč le životarile. Ni se polagalo važnosti na stroške kampanj, in ni se pazilo, kakšne člane je pridobila prizadeta organizacija. Dokazano je, da so oni, ki so pristopili k organizacijam od leta 1920 naprej, več vzeli na raznih podporah kot vsi ostali člani skupaj. In kaj naj sklepamo iz tega? Da se naše podporne organizacije z te vrste kampanjami ne bodo obdržale na površju.

Ni potreba posebno "bistre" glave, da spozna, da so vse naše organizacije v zastoj: da pridobe komaj toliko — ali pa zelo malo več članov — kot jih izgubijo. In to bo še par let, potem pa prično v številu članstva iti navzdol. Množilo se bo le število bolnikov in smrtnih slučajev. Tu in tam se v času kampanje oglasi kak navdušen agitator, ki z "vzpodbudnim" dopisom "oznani strmečemu svetu", da je v njegovi nasebini še veliko rojakov, ki niso člani podporne organizacije. V temu je samo toliko resnice, da morda niso njegove organizacije, so pa druge. V splošnem je pa presneto malo Slovencev, ki bi ne bili člani vsaj ene organizacije, dočim je precej več takih, ki so v dveh ali še celo v treh. Ako bi bilo res, da je še stotine Slovencev v Ameriki, ki še niso člani nobene "svoje organizacije", tedaj bi morale naše organizacije doseči s svojimi kampanjami vse večji uspeh; nekatere razpisujejo take nagrade, da se že izplača agitirati. Kot je razvidno iz poročil, pridobe sedaj vse slovenske organizacije v času kampanj skupaj toliko novih čla-

nov, kot jih je pred leti samo ena. Kaj naj torej sklepamo iz tega? "Da je polje obdelano".

Podvzeti pa bodo morale kampanje neke druge vrste, katere bodo, ako pravilno zasnovane in začrtane, rešile naše organizacije.

Prva in glavna kampanja za vse slovenske organizacije mora biti *združitev*; ako se bodo upirale, tedaj bo pa "*pridružitev*" (kot hočejo nekateri deliti ta dva pojma). To bo prišlo, čim preje, toliko bolje za članstvo. Ustavljaljati se bo mogoče še par let, in potem ne več, pa naj se nekateri "samopostavljeni čuvaji" še tako upirajo. Razvoj sam sili naše podporne organizacije na združenje, kot sili tudi vsa druga gospodarska podjetja.

Problem izplačevanja bolniške podpore postaja z vsakim dnem bolj akuten, in lahko privede naše organizacije v resno krizo, ako ga ne bodo preje pravilno rešile. Neizpodbit dokaz pa je, da so naše organizacije prišle v to zagato največ vsled "kampanj za nove člane" iz medsebojnega konkurenčnega boja. Ako bi tega ne bilo, bi bile finančno mnogo jačje kot so. Posledice take ekonomsko zgrešene tekme trpi članstvo v obliki izrednih asesmentov in tudi v drugih ozirih, dobiček pa imajo oni, ki v potu svojega obraza dokazujejo "čim več organizacij, tem bolje, ker člani lahko izbirajo".

Resnica je, da marsikateri izbira, toda prebere pa prav nič ne. Vse se nahajajo v približno enakem položaju. Vse so več ali manj v resni krizi, ki narašča. Sedaj se nahajajo v krizi samo še skladi, iz katerih se plačuje podpora članom. Kaj bo pa takrat, ko bodo morale izplačevati toliko posmrtnin, kot morajo sedaj bolniške podpore? Smrtni slučajji se namreč rapidno zvišujejo.

Povprečna življenska doba članov naših organizacij je približno 43 let; solventnost je proračunjena na vplačila v prihodnosti; čim več članov pridobi kaka organizacija vsako leto in čim mlajše, tem večja je njena solventnost. Dosedaj so bile v temu oziru vse naše organizacije, z nekaterimi izjemami, še precej na dobrem. Toda ali bodo v bodoče? Novih članov je zmanjkalo, ostali se staramo, torej izplačila iz posmrtninskega sklada se bodo večala, in prišle bodo v resno krizo, iz katere bo zelo težak izhod.

Njihov obstanek odvisi od naše mladine. Vprašanje je le, kako jo pridobiti, oziroma jo obdržati. V zadnjih par letih so pričele vse s kampanjami v ta namen in ustanovilo se je že precej društev, pri katerih je poslovni jezik angleški; z agitacijo med mladino je doslej prilično uspela le ena organizacija, pri drugih pa ni posebnega izgleda. Predno je bo mogoče v resnici zainteresirati, se bodo morale temeljito reorganizirati. Posamezno tega ne bodo mogle izvršiti, skupno pa prav lahko. Vsakdo mora priznati, da izredni asesmenti niso nič kaj privlačni za nikogar, še toliko manj pa za mladino. Še stari člani kritiziramo, največkrat gl. odbore, ko je razpisan izreden asesment, toda plačamo ga, ker si takorekoč ne moremo več pomagati,

oziroma prebrati, dočim mladina lahko prebira med našimi organizacijami in zavarovalnimi družbami, pri katerih ni izrednih asesmentov (so pa redni precej večji v primeri z našimi, česar pa navadno ne vpoštevajo). Izredni asesmenti odpadejo takrat, ko se preuredi izplačevanje raznih podpor. Ta preureditev, ki bi bazirala na zdravi ekonomski podlagi, pa bo mogoča še le, ko se naše podporne organizacije združijo v eno.

Z združitvijo odpade sedanji brezmiselni in škodljivi konkurenčni boj, ki je največ kriv sedanje krize. Energije, katero sedaj porabimo v konkurenčnem boju bi potem porabili za izboljšanje skupne organizacije, za pridobitev mladine itd. Samoumevno je, da mora pri združenju odločevati vedno le realna stran, ne samo idealizem, kajti drugače se stvar ponesreči ter se lahko spremeni celo v farso.

Ako bi vse slovenske jednote in zveze obdržale sedanje število članov mladinskega oddelka, bi bilo to komaj za eno večjo podporno organizacijo. Povprečno izgubimo tretjino izmed članov mladinskega oddelka takoj, ko dosežejo starost 16 let, oziroma, ko bi morali prestopiti v oddelke odraslih članov, in drugo tretjino pa potem, ko bi morali sami plačevati mesečne prispevke. In drugo dejstvo je tudi, da dobijo naše podporne organizacije vedno manj novih članov v mladinski oddelki, kar je popolnoma naraven pojav.

Ako se združitev ne izvrši, tedaj se bo nadaljeval oni škodljivi konkurenčni boj, ki bo oslabil vse organizacije, nekatere celo uničil, in člani bodo pa plačevali izredne asesmente, dokler bodo zmogli; ko pa ne bodo mogli več, tedaj —

Odgovor si lahko napravi vsakdo sam. Čim šibkejša je organizacija, tem hitreje bo izginila. Komur je v resnici mar njen obstoj, ta bo deloval, da pride čim prej do združenja. Pomnimo, da organizacija je članstvo in ako organizacija trpi, trpi članstvo in nihče drugi.

Članstvo Slovenske svobodomiselnne podporne zveze stoji letos zopet pred odločitvijo, ali naj se združi, ali naj ostane SSPZ, še naprej sama za se. In predno se bo odločilo za eno ali drugo, naj dobro premisli

sedanje gospodarske razmere, v kakršnih se nahaja delavstvo, in obstoj organizacije v prihodnosti. Ako hočejo člani zasigurati svoje zavarovalnine, tedaj se bodo odločili za združitev, in ne bodo poslušali nobenih "krivih prerokov", ki zavijajo dejstva in se v potu svojega obraza trudijo dokazati, da ima članstvo škodo z združitvijo. Kdor ni slep in gluhi, ta dobro ve, da je v sedanjem gospodarskem sistemu obstoj malih podjetij nemogoč, in ako se ne združijo, tedaj izginejo s površja. In čim manjše je podjetje, toliko prej ga je konec. To je popolnoma naraven razvoj, kateremu upirati se je nemogoče, ni nobenih zdravil, nobene rešitve. Isto velja za vse organizacije gospodarskega značaja. Združiti se bodo morale prostovoljno, ali pa jih bo primoral čas, če ne bo že prepozno.

Alfonz Petzold—Mile Klopčič:

DELA VSKA DECA

TRIDESET oken gladu se iskrecih se tesno vrsti,
z gladnimi glasi po radosti slednje kriči.

Izza slehernega drugega, tretjega okna zre dečji obraz,

slednjemu izza očesa se zvija tožeči glas:

"Mi spremenili bomo zemljo v pomlad vso cvetočo,
moč in lepoto združili bomo v svobodo bodočo.
Vendar naš oče gladuje v tovarni in kolne,
matere grudi so vele, izžete in bolne.

Kruha telo in prsa bi zraka se rada navžila.

Dedščina naša je glad le, bolezen, gomila . . .

Vendar za našimi hišami svet je bogat in prostran."

Trideset oken gladu se iskrecih se tesno vrsti,
izza slehernega z groznimi glasi sramota velemesta kriči.

Albin Čebular:

IZ STRAHOTNIH ROVOV

Trudni so naši dnevi,
trudne so naše noči —
in doma mislijo, da se tukaj samo spi,
da nam tukaj sipljejo dolarje —
ali, ali drugačna je ta stvar!

Nemi moramo biti v večni temi;
komaj še stojimo, tako smo izmučeni;
od težkega dela smo globoko sključeni,
premrazeni do mozga,
in kakor deska
izsušeni!

O, ko bi vedeli, kako se tu trpi,
bi nas objokovali,
objokovali vse dni in noči!

Ali — domov ne smemo praznih rok
med kup siromašnih otrok,
v hišo raztrgano
in kmetijo zadolženo!

Le naprej, le naprej do skrajnih moči . . .

"PROLETAREC"

(Ustanovljen leta 1906)

Last slov. sekcije J. S. Z.

Izhaja vsak četrttek. Naročnina \$3 za celo leto,
\$1.75 za pol leta, \$1 za četrt leta.

Urednik: FRANK ZAITZ

Upravnik: CHARLES POGORELEC

UPRAVNI ODBOR:

John Olip, predsednik; Vinko Ločniškar, podpredsednik;
Frank Alesh, tajnik; Filip Godina, blagajnik;
Donald J. Lotrich, Fred A. Vider, Peter Bernik,
nadzorni odbor.

Naslov: Proletarec, 3639 W. 26th St.,
Chicago, Illinois

Telefon: Rockwell 2864

International Newsreel photograph

A BREAD-LINE IN NEW YORK.

WHAT IS YOUR ANSWER?

By DONALD J. LOTRICH

SOME very critical conditions are staring ghastly into the faces of the American workers on May day nineteen twenty eight. Perhaps as critical as ever before in the history of modern civilization, so that it will take much time and effort to eradicate these evils. Most distressing of them all have been the conflicts in the coal fields of the east. It is here that capital has declared its sovereignty forgetting all respect for human beings, going to the limit to break the miners only defensive weapon, the right to collective bargaining.

And what does that indicate? That indicates, and emphasizes so strongly the so often pronounced phrase that "labor must use it's political power to acquire its desires." For goodness knows, it has been shown time and again that you can't expect Mr. Mellon and his kind, who although put into power by the workers, to do justice for them. We hope the miners have learned this lesson.

So we say to them, Capital has made you penniless, homeless, and hungry. If you wish to avoid such conditions in the future won't you exercise your political voice, cast a ballot for men running on the Socialist ticket, the only true party to represent the workers, because its membership is composed of the workers.

During all these years of struggle and strife, the Socialists have been the one party to unceasingly labor for the cause of the down trodden and depressed. With their open, clear cut policies, they have endeavored to convince the mass that their place is within the party. What seems to be the biggest puzzle is that they have been fooled over and over again and yet they make no break to get away from these conditions and come into the ranks where they rightfully belong. Capital has always painted Socialists as bad men and the mass unknowingly has fallen prey to such attacks, but actually the Socialists are always open to conviction and are ready to refute with evidence and facts any such mis-statements.

I have said that May 1st, 1928 finds the workers in a grave predicament; but the coal industry is only one of the reasons, as work has been scarce through out the various industries of the country. Reports show up to five million unemployed daily trotting the streets in the hopes of securing employment, if to earn only sufficiently to cover the cost of existence. This oversupply of labor power has caused wages to drop disastrously.

Already the big political guns are booming and again we are to elect a new national administration. If only the five million men now out of work and all other workers who are hardly earning enough to exist would realize that the Socialist Party asks for the nationalization of the coal industry and other essential industries, they would vote for men seeking office on the Socialist ticket.

These men are honest and sincere. Men who have arisen from the laboring ranks, who however have not forgotten the hardships and struggles of their class. These men will exercise their power in behalf of labor, continuing the battle to eventually emancipate the workers from the present depressions.

The tasks of the Socialist Party have been hard and the responsibilities many. Men pledge their lives for the carefree masses. In the face of all the forces of capitalism, jails, injunctions ect. they continue your battles. If you are self conscious, ask yourself, "Don't you owe your allegiance to the Socialist Party and to the men who function for your benefit and the benefit of all workers?" At least resolve that our condition cannot be much worse, and decide to vote for the Socialists.

Every citizen's ultimate desire is happiness. What is happiness, I ask you? Is happiness not expectation? It is nothing else. Always to be looking forward, always striving ahead, that is happiness. Only when we cease to pursue, only upon looking back and seeing that realizations never brought the joyous thrills that we expected and anticipated, only then we become

unhappy. But so long as we press on, still hoping and expecting that the next realization will become everything we dreamed it would be, we will remain happy.

To some these statements will seem an illusion. It will seem foolish to pursue rainbows. Think what you will. It may be so, but before you realize it, you will be dreaming hoping, expecting, again. It is the will that leads you on, the will that leads you to get somewhere, the eternal desire. That you can only escape by death. And even at the last moment it will likely beckon to you, and the last expiring flicker of intelligence will be the hope that it is only sleep that calls. Have courage; be patient; press on. For just as the infant from his mothers arms grows to become a pillar in this monstrous world of ours, just in the same manner will the Socialists ultimately become the governing power of life on the universe.

We tremble as we read what is being done to so many unfortunate coal miners; their wives and children. Chills run through us as act after act is being retaliated in the Teapot Dome Scandal. Day in and day out we are told that it makes little difference who is elected to public office. They are all the same we are told. But let me ask you, are they? Those that are in it know best. Both old parties are in the thick of it but not all the people. And the Socialists are the one people who will not accept that blemish. They are the exception and if you are self conscious, if you love truth and honesty you cannot hesitate to vote for the Socialists; to become a party member as well. I have been told by a prominent person who worked in the City Hall of Chicago that "practically everyone gets some graft, and I admired his opponent who said "if everyone else takes it, I'll be the one who won't." A typical Socialist character.

When will Socialism really become the power? Many say never. But it will, if not in our generation, it must in generations to come. And so they tell us "why trouble yourselves, after you have gone, what do you care what happens?" But only selfish people speak that dialect. Our purpose is to see that we improve conditions for the present; true enough, but our purpose doesn't end there. Our aim goes farther. We want to better conditions for those who follow us, as well. Education in time will win its battle against brutal force and the money powers, but it will

be a long drawn out affair. So our members and sympathizers will have to work in close harmony, particularly so in these critical times. Only by harmonious co-operation will labor advance from its present struggle and withhold any power at all. There is more need of actual organization work now than in the prosperous moments.

The entire Socialist system depends on the development and education of the masses. The task of teaching the people new, modern and up to date methods is a difficult one. It is difficult to comprehend the more practical methods because the old system's ways and habits have been so deeply rooted in their systems that only incessant and continuous display of Socialist achievements and literature can uproot such habitual minds. As a general rule people perform things because it has become a habit with them. Many people even work only because of the habit and never look for anything better because of their instinctive habit handed them from their ancestors. Go where you will in offices, workshops or factories, you will find that workers practically always rebel against a new system until the new system has become a habit with them. What to do to teach the people new habits? We have found no other way, more appropriate, with better results, than lectures, literature, and discussions, and after all, facts for every controversy.

Will you help make this work easier, this world a more fitting place in which to live, teaching your neighbors to read and study, to forget this old habit and to acquire the more modern and practical ways? Follow the creed that we live for a definite purpose. Not to see how much harm and mischief we can do to society, but to live and during our life see how much we can accomplish for the betterment of the human race.

To know that the Socialist party will probably be the only third party in the National election of 1928, truly representing the workers of the country, should be sufficient cause in asking for your support. However, disinterested as you may be, readers should pursue life's happiness, knowing that happiness is the direct result of our inspiration, and desire to live and do. Get into the new habit of doing what others in the Socialist movement have for years and vote the Socialist ticket.

CALIBAN IN THE COAL MINES

BY LOUIS UNTERMAYER

GOD, we don't like to complain —
We know that the mine is no lark —
But—there's the pools from the rain;
But—there's the cold and the dark.

God, You dont know what it is —
You, in Your well-lighted sky,
Watching the meteors whizz;
Warm, with the sun always by.

God, if You had but the moon
Stuck in Your cap for a lamp,
Even You'd tire of it soon,
Down in the dark and the damp.

Nothing but blackness above,
And nothing that moves but the cars —
God, if You wish for our love,
Fling us a handful of stars!

EDUCATIONAL DEPARTMENT OF J. S. F.

(An Explanation)

THE purposes and activities of the Educational Division of the Yugoslav Socialist Federation have been outlined a number of times before, still there is that clamoring for more information from many of our friends. We have decided therefore to give a brief and accurate account below, paying particular attention to the necessity of education to all the workers and especially to the Yugoslavs.

Education is the prime factor of all progress. If you go back into the dark ages you will find that those races that adopted newer, more practical methods, as a result of many experiments held the controlling power of the earth. The early centuries produced the forward looking elements of Greek and Roman philosophers who lifted their races above those of the Barbarians. But leave what is gone, behind. Education today is a necessity. It is necessary that you study and learn daily, because you may have work today, but tomorrow you might be obliged to look for it elsewhere. You must know what you are doing because after all you are selling, for a small salary, your ability which in turn depends upon your knowledge, that is your answer. Education is your means of securing food and shelter so that your body may live. It is just as essential as food and clothing.

Not only should you know and learn more about your daily earning power, you must also know and learn about your wonderful human mechanisms, your system. What to do and what not to do when sickness befalls.

What is good and what is bad for it. To keep in constant touch with the world you must read and study periodicals, books and the like, just as most of you must follow the procedures of your fraternal societies to know what it is doing or what it contemplates to do.

There are countless numbers of features about which we know very little, it is true.—You must know art to love it,—song to admire it, but more attention with your incessant desire to know,—to learn, will bring art closer to your eyes and song closer to your ears.

It has been conceded so often that centralization of all groups and organizations enables and permits them to function better and that all such centralized work is less expensive. One group can do little, one hundred groups united can do much. Because separate groups would separately gain less with the same energy as a centralized union of many such groups, the Yugoslav Socialist Federation under date of November of 1921 organized this Central Education Division for the purpose of:

FIRST: (a) Supplying such literature which would eventually persuade its' readers that we must look for the future, even though we perish without securing that for which we craved; cast aside that lust "unless I have it, you shall not neither."

(b) Literature which will describe the vast natural resources and the powers which now exploit it, with the tendency and argument that rightfully this world with all of its beauty, power, and raw material

ROJAKI IN RJOJAKINJE, PRISTOPAJTE K

Jugoslovanski Podporni Zvezi "Sloga"

NAJVEČJA IN NAJMOČNEJŠA PODPORN A ORGANIZACIJA
V WISCONSINU

Daje podporo za ves čas bolezni; izplačuje za operacije in telesne poškodbe.

Sprejema člane od 16. do 50. leta, neglede na njih versko prepričanje.

Posojuje denar članom na njih posestva po nizkih obrestih.

Izplačuje rezervo ako član odstopi.

Zavaruje otroke od 1. do 16. leta, in njih posmrtnina narašča z vsakim letom do zneska \$500.

Nova društva se lahko vstanove z 8. prosilci. Za pojasnila se obrnite na

GLAVNI URAD
379 FIRST AVENUE, MILWAUKEE, WIS.

belongs to you and I (who work from day to day to make it bigger and better) as much as it does to those who have done nothing but claimed it.

SECOND: (a) By elevating our social lives to greater heights. Teaching and encouraging plays of meaning and benefit as well as plays of laughter. For after all a worker needs to laugh to keep fit, much more than non-producers.

(b) Supporting those musically inclined; to give our hearts that great desire to keep on singing jollily in spite of our many hardships. Life without music—would there be any?

THIRD: (a) To arrange and prepare lectures.

(b) Discussions.

(c) Debates. People, especially many of our race, will much more readily comprehend and concur to our situation when a fluent speaker addresses them with gesture and knowledge, and his sincere desire to make people understand. Giving everyone an equal opportunity to express their viewpoint on questions of vital importance.

FOURTH: To inspire—teach, and uphold the truth above everything else, and inspite of all our handicaps.

This Educational Division of the J. S. F. HAS SUPPLIED LITERATURE which was fit to read; HAS HELPED IN THE UPLIFT AND ELEVATION of our SOCIAL, DRAMATICAL AND MUSICAL LIVES; HAS PREPARED LECTURES, DISCUSSIONS, and DEBATES, for 7 years, and each year its membership grows, for as the work is spread along, it speaks for itself. It is self evident that from the growth of about 40 organizations contributing the first year to 106 or-

ganizations for 1927 that ours is a worthy cause deserving of all the support you and your branch can give it.

While it is true that much of this can be had at school it is also true that our Yugoslav race has had but an inkling of it, and what it did get was so arranged to best benefit those who make the present system for themselves. You are one of us; it is your duty to yourself and to your best friends to work in behalf of this educational division. It is not too late to enroll for 1928. Address any correspondence to Mr. Charles Pogorelec, 3639 W. 26th Street, Chicago, Illinois.

JAMES H. MAURER,
Socialist Candidate for Vice-President of U. S.

Naročite si dnevnik

"ENAKOPRAVNOST"

ki ga izdaja

AMERIŠKO-JUGOSLOVANSKA
TISKOVNA DRUŽBA

v naši tiskarni izdelujemo tiskovine
vseh vrst; za društva, trgovce in
posameznike.

6418 ST. CLAIR AVENUE
CLEVELAND, O.

Frank Černe

SLOVENSKI ZLATAR

Fino brušeni diamanti, vsakovrstne ure, zlatnina in
srebrnina.

Namizna srebrnina naša posebnost.
Električne svetilke in brivsko orodje.

RADIO—FONOGRAFI
PLAYER PIANE

V zalogi najboljši radio na trgu. Fonografi:

COLUMBIA, SONORA IN EDISON
Prvovrstne Player-piane po niskih cenah.

Najmodernejšje gramofonske plošče v vseh jezikih.
U. S. in Q. R. S. piano role.

Kadar potrebujete katerega navedenih predmetov, se
obrnite zanesljivo na mene. Solidna postrežba, naj-
boljše blago in zmerne cene. Prodajam tudi na lahka
odplačila. Pišite po brezplačni cenik.

FRANK ČERNE
slovenski zlatar

6033 St. Clair Ave., Cleveland, O.

"NAPREJ"

"NAPREJ"

VELIKA

majska slavnost

Socialističnega Pevskega Zbora

"NAPREJ"

Milwaukee, Wisconsin

V NEDELJO 6. MAJA 1928

v So. Side Turner dvorani

Vstopnina 50c za osebo. Začetek ob 2. popoldne.

POPOLDANSKI PROGRAM:

Petje mešanega in moškega zbora "Naprej"; dvospev, solospjev, deklamacije itd., dalje govori v angleškem in slovenskem jeziku. Angleško bo govoril župan sodrug Daniel W. Hoan.

VEČERNI PROGRAM:

Zanimiva petdejanska narodna igra s petjem

"ROKOVNJAČI"

Izredno zanimivi prizori; nastop "mladih vojakov" in Blaža Mozola, ki se ne boji pet rokovnjačev na vsak prst; zbiranje rokovnjačev v Črnem grabnu; petje rokovnjaške "None" in ostalih rokovnjačev.

*Naprej, naprej nas pesem naša vodi,
Naprej, k pravici, luči in svobodi,
Zato je geslo naše zdaj in slej
"NAPREJ"!*

Režijo vodi:

Frank Puncer

Dirigent godbe:

E. E. Heim

"POD LIPO"

leposlovna, poljudno-znanstvena in politična revija za slovensko delovno ljudstvo v Zedinjenih državah, Jugoslaviji, Avstriji in Italiji.

Izhaja mesečno. Stane za Ameriko \$1.50 na leto. Kdor pošlje tri celoletne naročnine na "Proletarca" v znesku \$9.00, dobi revijo "Pod lipo" skozi vse leto ne da bi njega stalo kako vsoto. Plača jo "Proletarec".

Kdor poravna naročnino, ali se naroči na "Proletarca" z nova za celo leto (\$3.00) mu je treba dodati le še \$1, skupaj \$4, in prejemal bo skozi leto dni "Proletarca" in "Pod lipo".

Zastopnikom, ki agitirajo za razširjenje "Proletarca", sporočamo, da imajo pri dobivanju naročnin na revijo "Pod lipo" iste ugodnosti kot za "Proletarca". Poslužujte se "Proletarčevih" potrdilnih knjižic. Vselej pa navedite ime "Pod lipo", če je naročnina za "Pod lipo".

Sodrug in somišljeniki: Za tri celoletne naročnine na "Proletarca" dobite revijo "Pod lipo".

Za 4 dolarje boste dobivali "Proletarca" in "Pod lipo" skozi celo leto. Poslužite se priložnosti. Naročila sprejema upravnništvo "Proletarca", ki je glavno zastopstvo revije "Pod lipo" za Zedinjene države.

POTOVANJA NEKDAJ IN SEDAJ

J. Z.

PRVI slovenski naseljenci znajo mnogo povedati, kako so prišli preko oceana; na malih jadrnicah so se guncali dva, tudi tri mesece — malo manj kot Krištof Kolumb. In to počasno, mukepolno in z nevarnostmi zvezano potovanje še ni tako daleč nazaj — saj je še mnogo živih prič. Kako vse drugače je danes!

Mogočen parnik, ki drzno klubuje najhujšim viharjem, opremljen udobno kot najmodernejši hotel, reže samozavestno pot preko Atlantika, od enega dela sveta do drugega, in v kolikem času naredi to dolgo in nekdanj tako opasno pot? V kratkih petih do devetih dneh.

Naši potniki so bili do nedavna ali popolnoma prepuščeni samim sebi in so le z velikimi skrbmi in težavami prišli do svojega cilja, ali pa so se zatekli k raznim agentom, ki so jih pomikali sem in tja kot nemo živino. Kajpada se je v tem oziru že precej zboljšalo, vendar pa

deli niso, kje so in kod se vozijo. In baš ob potu z zapadne evropske obale v Jugoslavijo je vsepolno takih zanimivosti, ki jih pride marsikateri Amerikanec nalašč ogledati: Pariz, Švica itd. Za mal denar in par dni časa, pa bi si človek vse to ogledal mimogrede, in s tem zelo poglobil svoje znanje in poznavanje narodov in krajev.

Vsega tega se je Izletni urad S. N. P. J. dobro zavedal, ko je zasnoval to idejo. Že na letošnjem prvem potovanju bo spremljevalec John Olip, ki je dober poznavalec Evrope, med potom na ladji predaval o vsem, kar bodo izletniki kasneje na svoje oči videli in občudovali: Pariz s svojimi neštevilnimi zanimivostmi, Švica s svojimi veličastnimi gorami in dolinami, Tirolska s svojim Inomostom pod strmimi vrhovi, Solnograška s svojim slikovitim Bad Gasteinom, Koroška, koder je še polno sledov Slovencev.

BLED, "poletno glavno mesto Jugoslavije".

Bled je najbolj opeva n kraj na Sloven-skem.

V krasoti ima Bled po svetu zelo malo primer.

ne docela. Dobe se še vedno plitveži, ki pravijo: "Kar je bilo za očeta dobro, je i zame!" Za te apostole bi bil lesen plug še vedno dober, jadrnica bi jim zadostovala. Samo ti so se začudili: "Kaj pa je treba Izletnega urada S. N. P. J." "če smo mi lahko potovali brez vsakega takega urada, se potuje lahko tudi v bodoče brez njega!" Kajpada se lahko potuje, in marsikateri šifkartaš bi bil zelo vesel, če ne bi Slovenska narodna podporna jednota prišla na to za potnike dobro in koristno misel.

Izletni urad S. N. P. J. ima namen, pomagati rojakom, ki potujejo preko morja: 1) da jih ne morejo izkoristiti brezsrčni agentje; 2.) da se jim odvzame kolikor največ mogoče skrbi z nabavo potrebnih papirjev, prtljago in drugim; 3.) da jim preskrbi kar največje mogoče ugodnosti in kar najnižje stroške. Za svoje delo ne računa Izletni urad niti centa.

Naši ljudje so potovali navadno kar tjavendan, mimo važnih krajev, po prelepih pokrajinah — pa niti ve-

Kdor pride domov na obisk, pa si ne ogleda naravnih lepote svoje stare domovine, je veliko zamudil. Gorenjska s svojim Bledom, Vintgarjem in Bohinjskim jezerom je vredna, da si jo ogledaš, da preživiš tam par brezskrbnih dni. Ne bo mu žal, kdor bo si vse to ogledal; ostal mu bo lep neizbrisen spomin na staro Evropo, kjer je tekla zibel zapadne kulture.

Izletni urad S. N. P. J. s svojim prvim izletom v staro domovino odvarja novo poglavje v zgodovini ameriških Slovencev.

KNJIGARNA "PROLETARCA"

ima veliko zalogo izbranih slovenskih knjig. Dobite v nji knjige najboljših slovenskih pisateljev in prevode iz svetovne literature. V zalogi tudi angleške knjige, med njimi angleški prevod Cankarjevega "Hlapca Jerneja". Pišite po cenik.

GOSPODARSKI POLOŽAJ SLOVENIJE

FRANJO ALEŠ, Ljubljana

GOSPODARSKA slika Slovenije je postala jasnejša šele v zadnjih dveh odnosno v treh letih.

Do tega časa je gospodarstvo v Sloveniji kakor tudi narodno gospodarstvo v ostali Jugoslaviji životalo v zelo nejasnih ekonomskih nijansah in negotovosti, tako, da je vsled tega trpelo vse jugoslovansko politično življenje in je gospodarsko politični razvoj mlade Jugoslavije naredil tako malo razvojno pot.

Slovenija je poleg Vojvodine izmed vseh jugoslovanskih pokrajin še najbolj industrijska dežela. Vsa ostala Jugoslavija je izrecno kmetiška. Kot strogo ali v pretežni večini kmečka država bi rabila Jugoslavija več ali manj strokovnjakov, ki bi se razumeli na kmetijstvo in znali upravljati deželo in jo voditi do blagostanja. Toda jugoslovansko narodno gospodarstvo ni ravno v vzornem redu. Delno zato ne, ker ni ljudi

davčna bremena, deloma so se celo v nekaterih slučajih povišala, neizpremenjena je ostala tudi železniška vozarina in sploh je ostala neizpremenjena splošna režija. Edino delavske mezde so se za par odstotkov dvignile, toda na drugi strani so se socialne dajatve nekoliko povečale.

V tem času pa je tudi nastopil padec cen agrarnih produktov, s čimer je povzročil splošno mrtvilo in zastoj v trgovini. Moč konzumentov pa je do skrajnosti oslabela. *To stanje pa je ostalo še do danes.*

Vzrok padcu cen agrarnih produktov ne leži samo v nekoliko zmanjšani kmetijski produkciji, ampak predvsem v dejstvu, da sosedne države in tudi Nemčija, ki so veljale dosedaj za glavne konzumente naših agrarnih produktov, zelo malo uvažajo našega blaga v svoje dežele. Seveda je vzrokov o oslabeledosti konzumen-

LJUBLJANA, kulturno in gospodarsko središče slovenskih pokrajin. Največje slovensko mesto.

z visoko izobrazbo, deloma pa tudi zato, ker se še vse razvija.

V razvoju je Jugoslavija in v razvoju je tudi Slovenija. To dejstvo je oni važni činitelj, ki ima največji upliv na vso gospodarsko politiko v Jugoslaviji. Zato pa tudi ni čudo, da je s pritiskom finančnega in trgovskega kapitala dežela zašla v gospodarsko krizo, ki je docela razmajala temelje socialne in ekonomske strukture narodov v Jugoslaviji.

V tem stadiju se danes nahaja Slovenija, ki je vsled splošne gospodarske krize največ trpela.

V letu 1926 in v letu 1927 je gospodarski barometer zaznamoval občutno depresijo, v kateri se je morala slovenska produkcija in trgovina prilagoditi v cenah porastu vrednosti dinarja in poostrenim konkurenčnim razmeram. Neizpremenjena so ostala vsa

tov tudi drugod; porast italijanske lire je namreč zelo občutno vplival na jugoslovansko izvozno trgovino in povzročil zastoj v trgovini Jugoslavije in Italije.

Kar se tiče industrije, je treba ugotoviti, da se mora boriti z velikimi žrtvami, ker je inozemska konkurenca močna in ki prodaja po državi svoje proizvode pod lastnimi produkcijskimi cenami. V tem trpi največ naša železna industrija.

Poslovna konjunktura domače industrije je bila za mnoge stroke precej nepovoljna, to pa zato, ker je produkcija davčno preobremenjena in je s tem tudi konkurenca domače industrije na domačem kakor tudi na tujem tržišču silno otežkočena.

Položaj industrije v Sloveniji postaja vedno slabjši. Najbolje je še zaposlena tekstilna industrija, ki je kapaciteto svojih naprav v precejšnji meri izko-

ristila. Tudi usnjarska industrija je bila v precejšnji meri zaposlena. Uspelo ji je celo, da je en del svoje produkcije izvozila na inozemska tržišča. Produkcija montanske (rudarske) industrije je kvantitativno ostala na isti višini, čeprav je v zadnjem času opaziti tendenco po zmanjševanju. Zelo veliko aktivnost pa je treba zabeležiti v stavbinski industriji, ker so se med privatniki dobili nekateri, ki vsled bližajoče se likvidacije stanovanjske zaščite in vsled pocenitve hipotekarnih kreditov grade lastne stanovanjske hiše. Z aktivnostjo stavbne industrije pa se je tudi izboljšala zaposlitev v industriji gradbenega materiala in stavbenih strokah obrtništvu.

Zelo pa je trpela domača lesna industrija in pa izvoz lesa v inozemstvo. Tu je zabeležiti precej velik padec. Vzrok temu padcu pa leži predvsem v stagnaciji, ki jo je povzročil dvig lire v Italiji (v Italijo se je namreč največ izvozilo lesa). Naš izvoz je deloma že našel nadomestilo v Grčiji in v nekaterih drugih državah, ali seveda ne v tako veliki meri, kakor je bil doslej. Vsekakor pa je treba še ugotoviti, da izvoz lesa še vedno pada. Padal pa bo še skoro gotovo tako dolgo, dokler ne bomo imeli dobrih in stalnih paroplovnih zvez. Kemična industrija je v Sloveniji še precej dobro zaposlena. Le elektroдна živi v težjih razmerah. Dobro pa je razvita papirna industrija in industrija lepenke. Vendar pa se mora tudi ta težko boriti s premočjo inozemske papirne industrije. — Železna industrija je ena izmed tistih, ki so najmanj zaposlene. Vzrok temu leži prvič v prevelikih režijskih stroških in drugič radi prevelikih bremen, ki jih ima z nabavo žel. materiala. Strojna industrija je istotako slabo

zaposlena. Največje izgube pa beleži industrija železnih izdelkov.

Elektrifikacija Slovenije, ki je bila sicer idealno zamišljena, napreduje zelo slabo. To pa zato, ker ni ljudi, ki bi investirali, delno pa tudi zato, ker država nima pravega razumevanja, da bi investirala in elektrifikacijo Slovenije forsirala in podpirala. Za Slovenijo je važna elektrifikacija, še bolj pa je elektrifikacija važna za razvoj domače industrije. Zelo razveseljivo pa je dejstvo, da je največja slovenska elektrarna na Fali (pri Mariboru) razvila svoje daljnovođe že do Prekmurja, tako, da je takorekoč elektrificiran že ves Dravski del slovenskih dežel.

Kar se tiče živilske industrije je treba podčrtati, da je ta industrija predvsem navezana samo na domač konzum in na domač trg. Zato tudi živilska industrija ni mogla izvršiti svoje kapacitete do popolnosti, ampak jo je mogla izkoristiti le deloma.

Da ni gospodarski položaj Slovenije izboren, dokazuje tudi dejstvo, da je bilo vse premalo pažnje pri sklepanju trgovinskih pogodb s sosednimi državami. Najbolj važna pogajanja za Slovence in za Slovenijo so bila trgovinska pogajanja z Nemčijo in Avstrijo. Pri teh pogajanjih pa so veliko in glavno vlogo igrali le zastopniki srbskega finančnega in trgovskega kapitala, ki so pogodbe podpisavali na škodo slovenskega narodnega gospodarstva in seveda v korist — Vele-srbov. Važna v tem pogledu pa je tudi Švica, kamor zlasti iz Slovenije izvažamo jajca, hmelj, gradbeni les, aluminijeve polfabrikate, lesne izdelke in podobno.

Velike važnosti za slovensko gospodarstvo in pa za razvoj našega denarstva pa je ljubljanska borza,

KONFERENČNA ORGANIZACIJA

Socialističnih Klubov in Društev
"Izobraževalne akcije J. S. Z." za
zapadno Pennsylvanijo.

Zbora se od časa do časa v raznih naselbinah zapadne Penne. Namen: Vršiti izobraževalno delo ter širiti socialistične ideje med jugoslovansko in drugo delavstvo.

Delavci, ki trpite pod težo kapitalizma, pridružite se nam, da se skupno borimo za boljšo bodočnost. Prihajajte na naša zborovanja, vstanovite klube kjer jih še ni! Po informacije in za sodelovanje pišite na tajnika

VICTOR VODIŠEK-A
Box 172, Strabane, Pa.

Phone 466

SLOVENSKA ZADRUŽNA PRODAJALNA

70 Tenth Street

WAUKEGAN - NORTH CHICAGO
ILLINOIS

Najtoplejše priporoča svojo trgovino z
mešanim blagom.

Kadar rabite sveže ali prekajeno meso
ter prave Kranjske blobase, kakor tudi
grocerijo, ne pozabite da je v vašo
korist ako kupujete pri nas.

ki ima sedaj že skoro eno leto koncesijo za trgovanje z valutami in devizami. S tem se je otvoril na slovenskih tleh devizni in valutni promet.

Gospodarski položaj Slovenije v splošnem ni zadovoljiv. Težišče industrije prehaja vedno bolj na jug, kar je seveda v škodo prebivalstvu v Sloveniji. Posledice prenašanja industrije v Srbijo pa se zlasti vidijo v veliki brezposelnosti manualnega proletarjata in inteligence. Z izseljevanjem našega življa v Francijo in druge države se brezposelnost sicer zmanjšuje, vendar pa normalizacija ne napreduje baš hitro. — Glavni pritisk iz Beograda je bil izvršen že pred leti in slovensko gospodarstvo sedaj počasi prehaja v dobo ustvarjanja.

V Sloveniji prevladuje inozemski finančni kapital in pa kapital, ki je odvisen od inozemskega. Edini narodni res slovenski kapital se koncentrira v zadru-gah in to predvsem v *delavskih socijalističnih zadru-gah* ter v *klerikalnih združnih organizacijah*. Od teh dveh je prav odvisen razvoj slovenskega gospodarstva. Kajti velike važnosti je, katero smer bomo v našem gospodarstvu zavzeli. Ali bo še vedno finančni in dav-čni pritisk iz Beograda ali ne? Če bo manjši, je sigur-no, da v tako kritičnih razmerah gotovo ne bomo osta-li, kakor smo danes. Zadržništvo pa, ki je za nas naj-važnejši činitelj, *zlasti delavsko socijalistično združ-ništvo, pa bo moralo v vsem našem gospodarsko-poli-tičnem življenju — odločiti.*

ANTON ŠUBELJ

Bariton državne opere v Ljubljani

koncert v nedeljo 29.
aprila ob 3. popoldne v
dvorani S.N.P.J., 2657
S. Lawndale Avenue,
Chicago, Ill.

Bogat spored. Vstopnina v predprodaji 75c, pri blagajni \$1.

V STARO DOMOVINO Z OLIPOM!

Ako mislite letos obiskati

Stari Kraj

potem se na vsak način — v svojo korist — pridružite prvemu skupnemu potovanju v Jugoslavijo, ki ga priredi

Izletni Urad S. N. P. J.

Iz New Yorka odplujete 27. junija na največjem parniku Cunard Linije "BERENGARIJI."

Da bo Vaša pot brezskrbna in kratkočasna, bo skrbel spremljevalec JOHN OLIP.

Lahko si bodele ogledali zanimivosti Pariza in občudovali krasoto Švice, ali pa bodele potovali kar naravnost v Ljubljano. Na tem potovanju boste pred izkoriščanjem popolnoma varni. Imeli boste zavest, da ste v zaščiti vodnika, ki je odgovoren največji slovenski podporni organizaciji.

Priglasite se za ta izlet in pišite po nadaljnja pojasnila na:

Jacob Zupančič ali
Sec'y Excursion Bureau S. N. P. J.
2627 South Ridgeway Avenue
Chicago, Ill.

Jugoslav Department
CUNARD LINE
346 N. Michigan Avenue
Chicago, Ill.

JOHN OLIP

ANTON ŠABEC:

NAŠE ČASOPISJE IN NJEGOVA KAKOVOST

KAKŠEN je povprečni nivo slovenskega časopisja v Ameriki, kakšna je žurnalistična, literarna in vzgojevalna vrednota naših novin? Preden o tem sodimo, navedimo dejstvo, ki dovolj jasno govori samo zase: Lansko ali predlansko leto so nastopili slovenski književniki in žurnalisti v stari domovini v sklenjenem afrontu ter zahtevali na merodajnih mestih, naj se nekaj ukrene, da se že enkrat ukine literarna in časnikarska "tatvina", ki jo izvajajo slovensko-ameriški časnikarji s ponatisnjevanjem njihovih del. Takrat so imenovani književniki in časnikarji sklenili, apelirati na pristojnih mestih, da se podvzamejo tozadevni potrebni koraki pri jugoslovanskem poslanstvu v Washingtonu, ki naj s pogodbo tiskovnega zakona med Jugoslavijo in Združenimi državami naredi tem razmeram konec. V koliko so uspeli, če so sploh kaj podvzeli, mi ni znano; na vsak način pa je že dovolj nečastno dejstvo samo, da se morajo naši književniki doma zatekati k takim drastičnim sklepom, ki ne mečejo baš najlepše luči na njih ameriške tovariše.

Neizpodbitno dejstvo je, da naše slovensko-ameriško časopisje v domovini, razen morda par izjem, ni uvaževano, ne upoštevano, ali vsaj do zadnjega časa ni bilo. Razlogov za to je več, in tehtni so vsi. Oglejmo si jih!

Nekateri uredniki raznih slovenskih "delavskih" listov ("delavski" listi so v Ameriki vsi, brez izjeme!), so, ali smatrali naše ljudi v Ameriki za tako velike duševne reveže, da pogoltnejo vse, kar se jim servira v obliki "duševne" hrane, ali pa sami sebe za tako duhovite ljudi, da so hoteli za vsako ceno svoje paradokse "duševne" produkte vtisniti v duše in mozeg svojih čitateljev. Ta dejstva prav gotovo niso ničesar pripomogla, da bi bilo naše časopisje postavljeno na višji piedestal, kakor faktično danes stoji . . .

Dalje ni prezreti dejstva, da je včasih kdo lahko prav originalen in zanimiv, njegovi posnemovalci pa so blebetave papige, katerih pručeno blebetanje

pametnemu človeku kmalu preseda in se mu gabi. Dolgo vrsto let je vladalo naivno pobratimstvo med gospema Poezijo in Prozo, ki sta se izprehajali roko v roki po našem časopisju, obdani od pomladnih sapic in nežnih zefirčkov, ki so jima rahlo božali obraz.

* * *

Kakšno je naše časopisje v pogledu leposlovja? Dokaj žalostno, čeprav je treba priznati, da je danes tudi v tem pogledu mnogo bolje, kakor je bilo pred leti. Nekateri uredniki, sotrudniki in dopisniki mešajo besedne pojme, da je strah in groza. Tako jih je n. pr. še danes mnogo, ki istovetijo besedi *upravičen* in *opravičen* ter jima dajejo enak pomen, čeprav označuje vsaka teh besed popolnoma drugačen pojem. Opravičen je oni, ki opraviči svojo zamudo, svoj prestopok itd., dočim je upravičen npr. delavec do svoje plače, hišni gospodar do stanovanjske najemnine, itd. — Germanizma v naši časnikarski slovenščini v Ameriki kar mrgoli, imamo pa tudi nekaj takih spak in spakedrank, ki bi sodile v špirit in v muzej, da bi se jim čudili še pozni rodovi. Ker je že govor o germanizmu, naj jih navedem nekaj za primer: s posebno toplo ljubeznijo negujemo nemško izposojeno spako "ravno" ("glih"), ki smo si jo izposodili iz nemške "gerade". V našem časopisju zadeneš skoraj v vsaki drugi vrsti ob to spakedranko: ravnozato, ravnokar, ravnozdaj; naše pristne in lepe besede — pravzato, pravkar, baš zdalej in baš kar — pa zavzemajo mesto zapostavljenih pastork! "Ni bil v stanu" ("Er war nicht im Stande"), je tudi tak drastičen primer naše nemške "slovenščine". Nadaljna spaka je izraz "pronašel", ki ga pa nekateri še toliko ublagoglasijo, da ga zapišejo "pronajdel"! Ničesar ni pronajti, ker se da vse mnogo lepše in izrazitejše "ugotoviti" ali pa "dognati"! Besedna tvorba "brez da bi", je že tako zastarela in napačna, da bi moral to vedeti vsak, ki se s pisanjem ukvarja ter mesto tega rabiti "ne da bi".

Prevodi, kolikor smo jih producirali ameriški Slovenci, so nekateri prilično dobri, večina pa je takih,

NAJVARNEJŠE SHRAMBE ZA VAŠE PRIHRANKE

LAWNDALE BANKS

Under Supervision of the State
of Illinois

STATE NATIONAL
22nd St. at Kedzie Av 26th St. at Turner Ave

Under United States Government
Supervision

Chicago, Ill.

SKUPNI IMETEK NAD \$12,000,000.00

ČLANICE CHICAGO CLEARING HOUSE ASSOCIATION

Največja in edina Narodna banka v Lawndale
Prodajamo parobrodne listke za vse
prekomorske črte.

Največja in najstarejša državna banka v Lawndale
Pošljamo denar na vse kraje sveta, hitro, varno
in po najnižji ceni.

da so pod vsako kritiko. Tu se moram dotekniti prevoda, ki sicer ne zasluži, da bi se mu posvečalo časa in prostora, toda, ker je menda zašel med široke plasti našega naroda, zato naj mu bo "posvečenih" nekaj besed. V mislih imam prevodno skrpucalo "Milijonsko nevesto", ali kakor se že pravi dotični knjižuri, ki bo več en madež v slovensko-ameriški literaturi. Kakor sem že rekel, je prevod pod vsako kritiko ter niti ni slovenski, pač pa v nekaki nerazumljivi latovščini, katere ni menda umel niti sam prevajalec. Knjižura je sramota za slovensko-ameriški književni trg, in s tem je podana tudi njena ocena. V opravičilo slovenskim intelektualcem in publicistom v Združenih državah pa naj navedem to, da je tista stvar izšla v samozaložbi "prevajalca".

V slovenskem prevodu "Padišahove sence" sem prišel do mesta, kjer so junaki bujne Majeve fantazije "naložili" svoje puške ter se pripravili, da dostojno sprejmo sovražnika. Ker sem — po čitanju sodeč — videl, da ti heroji takrat niso imeli pri sebi niti voz, ne mežgov, niti konj, sem se čudoma čudil, kam in čemu so pričeli nalagati svoje puške. Šele po intenzivnem razmišljanju se mi je zdanilo: prevajalec je moral po vsej priliki prevajati iz nemščine, kjer je bilo najbrž rečeno, da so dotični ljudje "naladali" puške (die Gewehre geladen), nakar jim je enostavno tudi on puške "naložil", mesto da bi jih nabil. Bogve, kje se je takrat mudil Bosanec Jovo, dični soldat Fridolina Žolne, katerega je Majka božja tršatska tako ljubila, da mu je poklonila svoj džerdan? Morda bi tudi on povedal kako možato o svoji "lepetirgeveri"...

Dopisi. — O tem, kako so se pojavili naši prvi dopisniki in kako ter s kakšnimi motivi so jih skušali

lastniki časopisja privezati nase, je podal "Proletarčev" urednik v lanski majski izdaji, točno sliko. V tedanjih razmerah, ko je bilo naše slovensko-ameriško časopisje še v povojih in v svojem prvem stadiju razvoja, ko smo imeli jedva majhen tednik ali dva, ki sta bojazljivo tipala in iskala naših ljudi širom Amerike, je bilo to morda na mestu, nikakor pa ni več danes, ko smo Slovenci gospodarsko in kulturno organizirani in ko se medsebojno že dokaj dobro poznamo.

Koliko dragocenega prostora, ki bi se dal izrabiti za znanstvene razprave ali za objavo važnih tekočih dogodkov, se porabi za razmotrivanje praznih marnj, in koliko nepotrebnega časa izgubi čitatelj pri čitanju nekaterih dopisov, preden pride preko vseh olupkov in lupin do jedra! — Novica, ki je v dopisu res važna in zaradi katere se je dopisnik namenil spisati dopis, je opisana morda v desetih vrstah, nepotrebne navlake, ki jo spremlja, je pa za celo kolono! — Kakor ima vsaka klasična simfonija svojo introdukcijo, tako ima vsak naš dopis svoj uvod, ki je običajno tak-le: "Ker že dolgo ni bilo dopisa iz naše naselbine, zato sem se namenil jaz, da napišem par vrstic." Ali: "Ker že dolgo ni bilo glasu od nas, zato hočem jaz napisati par vrstic, da boste vedeli, da smo še pri življenju." In nato gre tako in podobno dalje in dalje, v nedogled: vsega je dovolj, samo faktov in dejanj manjka! — Baš dopisniki bi lahko mnogo storili za izboljšanje našega časopisja, če bi bili v svojih dopisih stvarni, kratki in jedrnat. — "Delavske razmere so take in take. Umril je ta in ta. Pokopan je bil dne tega in tega. Zapušča tega in onega. Vršil se je shod, predstava, predavanje. Rodil se je ta in ta. Poročil se je ta in ta, s to in to. Pozdrav! N. N.! — Taki naj bi bili do-

The Faithorn Corporation

IZDELUJE KLIŠEJE VSEH VRST

540 Sherman Street

CHICAGO, ILLINOIS

Phone: WABASH 7820

*Popolna postrežba, tiskamo, graviramo
in sestavljamo oglase.*

BAKROREZBA — ELEKTROTIPIJA — TRGOVSKA FOTOGRAFIJA. ARTISTIČNO DELO.

pisati in taki bi morali biti; v malem naj bi mnogo povedali! Koliko in kakšnih potic se je pojedlo na kaki "ohceti" in koliko litrov se ga je izpilo, to menda za vesoljno slovensko javnost ni tako važno. Časopisje vseh inozemskih kulturnih narodov v Ameriki je že davno spoznalo to potrebo ter zato okrnilo dopise, vkolikor jih je sploh še obdržalo; dolge klobasarije, ki se vlačijo v večnost, ne povedo pa ničesar, so ostale samo še v jugoslovanskem časopisju, zlasti v slovenskih in hrvatskih listih, z izjemo nekaterih.

* * *

Zdaj pa še nekaj besed o časnikarski in literarni "tatvini".

Slovensko-amer. časopisje ki želi obveščati svoje čitatelje o tekočih starokrajških novicah, — o nezgodah, smrtnih slučajih itd., — mora, naravno, te vesti črpati iz domovinskih listov, proti čemer gotovo ne bo imel ničesar noben časnikar v domovini, zlasti, ker je umljivo, da vsak naš list ne more imeti tam svojega stalnega poročevalca. Toda, naše časopisje gre v tem oziru mnogo dalje! Ono ne priobčuje samo tega, temveč kar vse od kraja, kar je v starokrajškem časopisju najboljšega, najzanimivejšega in kar je stalo ondote duševne delavce največ truda, da so to zbrali, spisali in uredili! In to plagiatorstvo se ne tiče samo gradiva, ki se nanaša na domovino, temveč i na samo Ameriko! Znani so mi slov, ameriški listi, ki z nekaj kratkimi stavki omenijo veliko naravno katastrofo — poplave, neurja, potrese in slično — ki se je včeraj dogo-

dila na ameriškem kontinentu, čez štirinajst dni ali tri tedne pa objavijo po dve koloni dolgo, zanimivo podrobno poročilo dotične nezgode, ki so ga ponatisnili iz starokrajškega časopisja, dospelega med tem iz domovine! Mesto, da bi naši listi doma pričakovali tozadevnih poročil iz naših časnikov, pričakujemo mi njihovih poročil, da brž ponatisnemo iz ljubljanskih listov ono, kar se je pred tedni zgodilo v državi Ohio, Pennsylvaniji, Coloradu ali drugod! Je žalostno, da je tako, pa je resnično! Med vsemi domovinskimi listi je najbolj in največ ponatisnjevano "Jutro", velik in dobro urejevan ljubljanski dnevnik, organ mladoliberalne ali demokratske stranke. — Med nami so listi, o katerih bi se skoraj moglo reči, da so ameriška izdaja ljubljanskega "Jutra", seveda — v bolj klaverni obliki. Razen prve strani in članka, ki pa je tudi malokdaj originalen, temveč večinoma preveden, je vse ostalo ponatis "Jutra". In kar je najbolj nizkotno, je to: ne samo, da nekateri naši uredniki ne navaajo vira, iz katerega črpajo, temveč tudi imena avtorjev večinoma zatajujejo!

Taka je stvar! Najboljše izstriženo gradivo servirajo potem svojim čitateljem ter se solnčijo v glorijski slavi, ki jim jo pojo njihovi naročniki, češ: to vam je list, primaruha! Ta pa zna, ta! No, tudi v tem oziru se je zadnje čase položaj izboljšal in nekateri naši listi imajo že svoje stalne poročevalce v domovini.

* * *

Kakor smo torej videli, manjka našemu slovensko-ameriškemu časopisju še marsikaj, da bo izpopolnjeno in da ga bodo začeli uvaževati resno misleči ljudje, pa bilo tu, ali v domovini. Predvsem pa je treba pribiti eno: časnikar, ki nima veselja in zmožnosti do poklica in ne volje do trdega duševnega dela, ki ne zna vdahniti svojemu listu "duše", je slab časnikar in naj bi se rajše lotil kakega drugega posla, v katerem bi morda bolj koristil sebi in celokupnosti. Oni srečni časnikarji, ki vrše svoje delo iskreno, vestno, pošteno in nesebično, ki tiho in skromno, pa vztrajno in neutrudno orjejo brazde prosvetne njive ter rahljajo grudo za plodno setev, pa delujejo — po mojem mnenju — v enem najlepših in najplemenitejših poklicev, ki je vreden žrtev, ki mu jih nalagajo dolžnosti . . . !

Dva milliona dolarjev na dan.

Zedinjene države potrošijo okrog dva milijona dolarjev dnevno za svojo armado in vojno mornarico. V novem fiskalnem letu določa proračun \$315,566,532 izdatkov za armado in \$369,190,737 za mornarico. Torej dva milijona dnevni izdatki za militarizem. — S tem denarjem bi se lahko pomagalo teritorijem ob reki Mississippi v njihovem prizadevanju za rekonstrukcijo ter pri napravah, da se obvarujejo pred povodnjimi v bodoče. "Ko bi bilo po mojem, bi porabil večino te vsote za obnovitev njihovih farm ter stavb, in za nasipe ter za poglobitev reke," je dejal kongresnik R. F. Lozier iz Missourija, ki pa ni socialist. Vseeno, če bi bil dober patriot, bi mu morali biti kanoni ter vojne ladje ljubše kot pa interesi prebivalstva ob Mississippiju.

Arthur C. Hoffman:

PREMAGANEC.

SPORED VII. REDNEGA ZBORA J. S. Z.

Za VII. redni zbor JSZ. je eksekutiva izdelala spored, določila referate ter dnevni red, ki ga predloži delegaciji ob otvoritvi zbora v razpravo za morebitne spremembe. Navadno je sprejet kot predložen.

Spored zbora je sledeči:

OTVORITEV IN KONSTITUIRANJE ZBORA.

- 1.) Otvoritev VII. rednega zbora (glavni tajnik J.S.Z.)
- 2.) Volitve verifikacijskega odbora (za pregled pooblastil, tri člani in gl. tajnik.)
- 3.) Predložitev poslovnika in dnevnega reda.
- 4.) Volitve predsednika in podpredsednika.
- 5.) Volitve dveh zapisnikarjev.

POROČILA IN REFERATI.

- 6.) Poročilo tajnika o delu in stanju JSZ., volilni kampanji in o aktivnostih zveze od VI. rednega zbora. Poroča tajnik Charles Pogorelec.
- 7.) Poročilo sekcijskih odborov:
 - a) za slovensko sekcijo poroča tajnik Frank Zaitz.
 - b) o delu članov srbske sekcije poroča Geo. Maslach.
- 8.) Zvezno glasilo in literatura, poročata za uredništvo Fr. Zaitz in za upravišstvo Chas. Pogorelec.
- 9.) Izobraževalna akcija JSZ., poroča tajnik Chas. Pogorelec.
- 10.) Poročilo delegata Zveze o konvenciji socialistične stranke v New Yorku.
- 11.) Predsedniške volitve in naša kampanja, poroča Frank S. Tauchar.
- 12.) Poročila tajnikov Konferenc: Penna, Ohio (dve), Kansas, Illinois-Wisconsin).
- 13.) Poročilo stavbinskega odseka JSZ., poroča tajnik Fr. Zaitz.
- 14.) Naše delo med mladino, referent Joško Radelj ml.
- 15.) Jugoslovanske podporne organizacije in naše gibanje, referent Fr. Zaitz.
- 16.) Socialistična agitacija med srbo-hrvatskim delavstvom v Ameriki, referent Peter Kokotovich.
- 17.) Kulturno delo med slovenskim delavstvom v Ameriki, poroča Fr. Alesh.
- 18.) Strokovno organizirano delavstvo in J.S.Z., referent Jože Zavertnik.
- 19.) Zadružništvo, referent Anton Garden.
- 20.) Poročilo odbora za pravila (Blaž Novak, Chas. Pogorelec, Fr. Zaitz).
- 21.) Razpust zbora.

Noben referat ne bo vzel več kot pol ure, razun poročilo gl. tajnika, ker hočemo dati delegatom čim več časa za sodelovanje v razpravah.

Zelo važno in potrebno je, da pošlje vsak klub svojega delegata, in če mogoče, tudi vsako društvo izobraževalne akcije. Če pa je to kakemu klubu ali društvu nemogoče, naj delegira zastopnika, in to izmed delegatov, članov eksekutive, poročevalcev ter drugih udeležencev zbora.

Dosedaj prijavljeni delegatje: Klub št. 114, Detroit, Peter Kisovec; klub št. 37, Milwaukee, Joseph Radelj; klub št. 47, Springfield, Ill., Joseph Ovca; klub št. 10, Forest City, Pa., Joe Čebular; pennsylvanska konferenca J. S. Z., John Ban; klub št. 45, Waukegan, Ill.; John Mahnich; klub št. 178, Latrobe, Pa., Mary Fradel; klub št. 232, Barberton, O., Lovrenc Frank; klub št. 118, Canonsburg, Pa., John Kirn.

Od društev Izobraževalne akcije J. S. Z.: druš. št. 1 SNPJ., Frank Alesh.

Člani eksekutive so: Frank Alesh, Sava Bojanovich, George Maslach, Filip Godina, F. A. Vider, Paul Pihovich, F. S. Tauchar, Frank Zaitz. — Člani nadzorne odbora J.S.Z.: Donald J. Lotrich, Blaž Novak, Peter Kokotovich. — Prosvetni odsek J.S.Z.: Chas. Pogorelec, tajnik; Andrew Kobal, Joško Oven. — Nadzorni odbor slovenske sekcije JSZ.: John Turk, Frank Udovich, Frank Florjančič.

Poročevalci, ki niso v nobenemu izmed označenih odborov: Anton Garden, Cleveland, O.; Jože Zavertnik, Clarendon Hills, Ill.; Joško Radelj ml., Milwaukee, Wis.

Vsak klub in vsako društvo naj skrbi, da ga bo kdo zastopal na tem zboru. Če ne more poslati svojega delegata, naj pooblasti za svojega reprezentanta enega izmed navedenih delegatov, članov eksekutive ter drugih odborov in poročevalcev. O svojih sklepih obvestite tajništvo JSZ. ko hitro mogoče. — Chas. Pogorelec, tajnik J. S. Z.

PRVOMAJSKA SLAVNOST kluba št. 1, J. S. Z.,

CHICAGO, ILL.

v torek 1. maja 1928 ob 8. zvečer

V DVORANI S. N. P. J.

VSTOPNINA SAMO 35c.

Obširen spored, vreden dolarske vstopnine.

Po programu plesna zabava.

SPORED:

- 1.) Internacionala, igra tamburaški zbor "Crvena Zvezda".
- 2.) Slovenski govor, Joško Oven.
- 3.) "Marseljeza", poje mešan pevski zbor "Sava".
- 4.) "Caliban in the Coal Mines", Louis Untermyer, deklamira Annie Turk.
- 5.) Duet, pojeti Sophie Vrechek in Louise Zele.
- 6.) Angleški govor, Wm. H. Henry, glavni tajnik socialistične stranke.
- 7.) Solospev, Ivan Beniger.
- 8.) "Bratstva znak", Ivan Molek, deklamira Angeline Tich.

II. DEL.

"THE SECOND STORY MAN"

igra v angleščini, spisal Upton Sinclair. Osebe: Donald J. Lotrich, Emma Gonzales, Frank Wegel.

PRIČETEK PROGRAMA TOČNO OB 8. ZVEČER.

Med programom in za ples igra tamburaški zbor "Crvena Zvezda".

KOZMA TELEBAN:

NAŠI GOVORNIKI IN NAŠI LJUDJE

BRATJE krščanski, sestre naše, ki ste vzgojene kakor nas vera uči, delujte za našo preslavno katoliško jednoto, ki je največja na svetu! Plačuje največje podpore in skrbi za vaše duše. Sedaj, prosim, pozor! Sedaj bomo žrebali za dežnik, ki ga je podarila naša katoliška trgovina . . ."

V dvorani je bil silen šum. Ampak brat glavni tajnik je govoril o dežniku, srečkanju in katoliški jednoti do hripavosti, nato pa se je razljutil: "Če boste vi govorili, pa jaz ne bom." (Smeh.) To se je dogodilo v Jolietu 1. 1916 na zabavi nekega ženskega društva. In se redno ponavlja.

"Cenjeni navzoči, čemu ne bi imela društva na zapadu svoje jednote?! Zakaj bi pošiljali denar v Chicago, na Ely in v Joliet, kjer so zelenjaki, navadni grinhorni, pa nas imajo za bedake ter kade cigare." To je bilo v mestu Butte, Montana, l. 1913-14, ko so ustanavljali novo jednoto žalostnega spomina. Debel, živahen salunar je bil vodja. Kdor bi mu prevroče odgovarjal, ali ugovarjal, bi ga salunarjevi ljudje pretepli, kajti jasno jim je bilo, da je bolje, če ostane denar bratov z zapada med brati na zapadu. Hoteli so le, da se steka v Butte.

Skupna društva so se zbrala na postaji z zastavami in godbo, da pričakajo govornika, ki je imel priti z ju-

tranjim vlakom. "Da, glej, onile je!" Godba je zaigrala, "onile" pa je gledal, ko so ga začeli pozdravljati. Bil je zastopnik neke tovarne moških klobukov in je prišel v ta kraj nadlegovat trgovce za naročila. Ni razumel slovensko in šele, ko je nekdo med množico, kateremu je bil govornik osebno znan, dejal, da ta ni pravi, so gosposkega agenta izpustili. Godba je utihnila. Brat govornik je sicer prišel, toda je izstopil na mali postaji par milj pred to, da obišče neko družino tam blizu. Zaigrali so mu popoldne v dvorani, mu segali v roke, ga vpraševali o vsem mogočem in nemo-gočem, ga vlekli v pivnico, kjer je bilo dima in vrišča kakor dežja na deževni dan, eno uro po določenem času pa se je pričel shod.

"Čast mi je vas pozdraviti v tej napredni naselbini, ker vidim, da ste napredni, ker se tako zelo zanimате za napredek. Tako je prav, bratje in sestre, če hočemo napredovati, moramo biti napredni . . ." Ljudje so upirali svoje poglede na oder, sledili govorniku pazno in mu včasih tudi zaploskali. "Ta pa učeno govori," je rekla neka mama ter vščipnila svojo sosedo v laket. Obe sta se skoro na glas zasmeli. Predsednik je z odra mežikal intimnim prijateljem, in ti so mu smehljaje odgovarjali. Govornik pa je govoril in govoril. Ko je nehal, so šli zopet v pivnico. Zvečer so ga vodili od hiše do hiše ter ga predstavljali. V vsaki so mu postregli, in če že ni hotel jesti, je moral vsaj piti.

POSLJITE DENAR
POTOM BRZOJAVA!

MILLARD STATE BANK

3643-3645 W. 26th St. at Millard Ave., Chicago, Ill.

pošilja denar v Jugoslavijo brzojavno brez posebnih stroškov za brzojav, bodisi v dolarskih ali v dinarskih nakazilih. Poslana vsota bo izplačana na poštnem uradu v 3. do 5. dneh, in to brez odbitka.

Mi smo potrosili mnogo časa in denarja, da smo uvedli ta izredni način pošiljanja denarja **popolnoma v vašo korist**. Poslužite se ga, in nikoli več ne boste skušali na drugi način pošiljati svojega denarja v stari kraj.

Naše brzojavne cene so običajno nižje od poštne cen bodisi katerekoli druge banke.

Za pošiljanje večjih vsot, vprašajte za naše posebne cene.

URADNE URE:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer; v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne; v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

"Ljubi rojaki, danes smo otvorili naš dom, naše svetišče, kjer se bomo zbirali kot bratje in sestre. Krasna je ta stavba, ki ne bo le nam v ponos, ampak tudi našim otrokom. Dokazovala bo še tudi potem, ko nas ne bo več, da smo bili Slovenci napreden, požrtvovalen narod. Čuvajte to prekrasno svojo svetinjo, svoj narodni hram, ta dični sad našega težkega dela, ki je vzrastel iz naših krvavih žuljev in srag!" In tako dalje. Potem so prišli občinski veljaki in so hvalili narod. Prišli so zastopniki društev in so hvalili narod. Prišli so reprezentanti organizacij in so hvalili narod. Ko so bili že vsi trudni, so napolnili spodnje prostore, kjer je bila gneča do jutra.

V veliko-mestno dvorano je prihajalo društvo za društvom korporativno, vsako z zastavo na čelu. Bila so katoliška društva, in pa katoliška društva naprednih jednot in zvez. Na oder pride predsednik katoliškega društva katoliške jednote, se pokloni in sede. Nato vstane, popravi stole in mizo, premakne kupo za vodo ter zopet sede. Polagoma prihajajo na oder predsedniki društev, kakor jim je bilo naročeno. Predsednik predstavi neko dekle, ki zapoje pesem ali dve, toda se jo komaj čuje, ker je v dvorani glušeče brnenje; ljudje si imajo ob takih prilikah mnogo povedati. Nekdo pri vходу vzklikne: "Gospodje duhovniki prihajajo!" Vzlic brnenju so ga čuli, vse v dvorani utihne. "Vstanite!" pravi predsednik. Množica vstane. Štirje smehljajoči duhovniki gredo zelo počasi po sredi dvorane in nato na oder, kjer posedajo in začno kramljati med seboj. Pride mala belo oblečena deklica, nato še ena, še ena, še ena, kmalu jih ni

moč šteti. Šolska sestra jih lepo uvrsti, nato začno peti. Potem pridejo še štiri, vsaka s šopom rož, ki jih poklonijo gospodom. Velikansko ploskanje v dvorani. Eden duhovnikov se deklicam in materam krasno zahvali. Ploskanje. Na odru postanejo zopet pozorni, kajti nekdo jim je dal dogovorjeni signal. Avdijsenca začuti svečanost momenta in postane tiha. "Naš predsednik gre!" Udeleženci zopet vstanejo. Predsednik katoliške jednote koraka zmagoslavno na oder. Še pol ure ceremonij, nato predsednikov govor:

"Prečastita duhovščina, dragi farani, ljubljene odborniki in odbornice društev, blagorodni gospodje mestni odborniki, mili mi bratje in sestre! (Ploskanje.) Veseli me, da ste se tako mnogobrojno zbrali pod zastavo naše slavne jednote, ki je vaša mati. Ona vas uči, kot so vas učile vaše matere, kako je treba živeti vzorno, v svetem božjem duhu; ona vas tolaži, ona vam pomaga. Ona briše solze vdovam in sirotam, ona je naš biser. So pa med nami nastale tudi jednote, posebno ena, ki zastrupi vsakega, ki sledi njenim pogubljenim voditeljem. Varujte se tistih ničvrednežev, povejte jim, da je vam vera svetinja, ki jo ne more nihče iztrgati iz vaših src. (Odobranje. Med članstvom društev jednote, katero si je govornik privoščil, se opaža nemir in mnogim je nerodno, ker se jim člani katoliških društev muzajo. Duhovniki se veličastveno smehljajo.) Rečem vam, bratje in sestre, da je že v svetem pismu zapisano, da pride sovražnik med vas v ovčjih oblačilih, da vas s sladkimi obljubami zapelje. Jaz jim trgam lažnjive ovčje obleke in kaj vidite: vidite propalice, ki so se zaklele vzeti vam sveto vero, ljubezen do duhovnikov, odtrgati vas hoče-

Wholesale Tailors
Suits Made To
Individual Measure

"The Up-to-date Line"

20th Century Tailoring Co.

INCORPORATED

227-229 West Van Buren Street
CHICAGO, ILL.

PREUREDILI smo našo velenakupno trgovino tako, da nam je mogoče zadovoljiti naše odjemalce, trgovce, prodajalce oblek, krojače in posameznike širom dežele, z moderno izdelanimi oblekami najboljše kakovosti. Cena obleki, z dvojnimi hlačami, za katero morate plačati do \$60.00, je pri nas samo \$42.00. Našim zastopnikom nudimo izredni dober zaslužek. Ugodna prilika za vsakega, ki želi prevzeti zastopstvo naše družbe. Začetnikom dajemo vsa potrebna navodila v slovenščini in angleščini

Kdor se zanima zato, naj se zgleda do 15. junija t. l. da nam bo mogoče naročiti potrebno število kovčkov z vzorci. Želimo povečati število naših zastopnikov v prihodnji sezoni ki se prične z mesecem julijem. Priglasite se takoj in pišite za nadaljne informacije.

jo od vaše matere cerkve in od naše slavne katoliške jednote. In kakor je podlegel skušnjavec na gori, tako bodo propadli oni; naša katoliška cerkev, zgrajena na nepremagljivi skali, pa bo napredovala, bo zmagoslavna do konca tega sveta!" (Navdušeno pritrdjevanje, ploskanje in tako dalje. Zvečer banket, na banketu govori gospod za gospodom, ljudje, verniki, plačujejo in strežejo.)

Piknik. Mala platforma, na nji govornik, komunist, ki je prišel od nekod.

"Krvoločni kapitalisti vam sesajo kri, bičajo vaše otroke in žene, vas ubijajo na debelo. Z njimi drže socialisti in vsi drugi izdajalci delavstva, policija, sodniki, vsa posvetna in cerkvena oblast. Oni imajo vsega dovolj, vam manjka vsega. Še celo pivo so vam prepovedali! Vse, kar imajo, ste naredili vi. Zato pa imate pravico, da zahtevate vse, ker je vaše! Ampak z glasovnico ne boste nič dobili. Glejte, v Rusiji (takoj ko je omenil Rusijo, je množica ploskala in cepetala po travi), niso čakali glasovnice, ampak so vzeli puške in so vzeli vse! (Ploskanje se ponavlja. Na platformo pride dekletce z velikim šopom živo rdečih rož in jih izroči govorniku. Zopet ploskanje.) Zagotavljam vas, kakor so rdeče te rože, je rdeča tudi moja kri, ki sem jo pripravljen preliti za vas. Prelivali so jo drugi, borili so se kot levi, kajti samo tak boj vam bo pridobil, kar je vašega. Tako je učil naš veliki Lenin (burno ploskanje), in mi smo njegovi učenci. Narisal nam je pot, po kateri moramo iti, da uničimo gade, pse, ki nas grizejo in nam pijejo kri . . . — Živel Lenin! Živela tretja internacionala! Dol s suženjstvom! Dol s kapitalizmom! Živela svetovna revolu-

cija!" (Dolgotrajno, viharo odobravanje.) Nekdo izmed starejših je omenil prijatelju: "Tega bi pa še poslušal. Dobro govori. Tudi meni se zdi, da bo treba z revolucijo, kot je dejal on." Nato sta zavila s procesijo v senco, kjer se je dobilo žgano pijačo po 25c kozarček.

To-le mi ne gre v glavo

Če je prvomajska številka "Proletarca" res tako imenitna, čemu jo sploh treba oglašati? Če ni zanjo naročil kot pričakujete, oglašajte rajše kak žegen! Ne gre mi v glavo, čemu bi ravno ta izdaja imele tako težak boj. Če ne gre, pa se vpišite v Lemont!

ODLIČNI ameriški zdravnik se je izrazil tako-le: "Človeško telo je tvornica strupov. Producira jih v 24. urah zadostno množino da ga lahko ugonobe, ako bi ne poskrbeli, da so naši odvajalni organi v redu. Tako nevarni našemu zdravju in življenju so ti strupi, toda narava je pripravila petero organov, ki pravilno delujoč odstranjajo vse te nevarnosti: ti organi so: pljuča, koža, ledvice, jetra in drobovje. Če ne delujejo v popolnem redu, se nabirajo našemu zdravju nevarni strupi v vedno večji meri in so vzrok mnogim boleznim." To je dokaz, kako važno je, da držimo naše odvajalne organi v redu.

TRINERJEVO GRENKO VINO

pomeni zdravje za vas. Izloči iz vašega drobovja vse nepotrebne snovi in ga drži čistega, pomaga ledvicam in jetrom do boljšega delovanja, poživi kri in ves telesni sistem

Trinerjevo Grenko Vino

je neprekosljivo proti želodčnim neredem, kot so: slab apetit, zabasanost, slaba prebava, plini v črevah, utrujenost po jedi, srčne hibe, glavobol, slabo spanje, nervoznost ter splošna utrujenost.

Dobite ga v vseh lekarnah. Vzorec pošljemo brezplačno. Pošljite 10c za pošiljalne stroške na

JOSEPH TRINER COMPANY

1333-1345 South Ashland Avenue :-: Chicago, Illinois

BODOČE NALOGE JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

FRANK NOVAK, urednik "Vestnika"

ZADNJE občinske volitve v mestu Milwaukee, Wis., ki so se vršile 3. aprila, so pokazale, ne samo da nismo napredovali v zadnjih štirih letih, temveč, da smo celo nazadovali. V kolikor izginjajo s površja stari, iz stare šole, v toliko nazadujemo. To je bridka resnica, pred katero bi bilo nespametno, zapirati oči.

Ljudstvo ne le da se ni ničesar naučilo, temveč je poleg tega še mnogo pozabilo. Izvzemši razmeroma male garde "starih", je ljudstvo glasovalo popolnoma s

stališča osebnih nagnjenj, brez principov, sledivši enostavno onemu kandidatu, ki je razvijal najagilnejšo agitacijo.

Volilci se niso prav nič ozirali na sposobnost in na značaj ali preteklost tega ali onega kandidata; pokazali so popolno politično nezrelost, brezbriznost in skrajno nazadnjaštvo, brez sledu vsake inteligentnosti in sposobnosti razsojanja.

Toda končno se temu ni čuditi. Volilnega boja se ni vodilo ne sedaj in ne skozi zadnje desetletje na podlagi razrednega boja,

FRANK NOVAK

temveč popolnoma na podlagi osebnosti, krajevnih političnih in gospodarskih vprašanj ali problemov.

Te volitve so pokazale predvsem dvoje: Prvič, da se bo morala ameriška socialistična stranka predvsem prikrojiti tesneje ameriškim razmeram in značaju ameriškega naroda, to pa po vzgledu, ki nam ga je dala angleška delavska stranka. Viktor L. Berger je o tem že pisal in govoril in sedaj se je očitno pokazalo, da je njegovo stališče pravo.

Drugič: Agitatorično delo se bo moralo postaviti na popolnoma novo podlago — pričeti bo treba orati takorekoč celino. Pred seboj imamo danes že novo generacijo — oni iz stare šole niso več v naši sredini ali pa so njih moči že opešale. Toda to so naloge, o katerih se bo govorilo nedvomno v bližnji bodočnosti, na merodajnih mestih.

Za nas Jugoslovane je danes vprašanje na mestu, kako se bomo pripravili za bodočnost, kako nam bo mogoče obdržati to, kar smo si pridobili in kako bomo dosegli večje uspehe, kako bomo šli med mladino, ki mora tvoriti bodočnost našega delovanja.

Ako hočemo biti dosledni, moramo priznati, da tudi mi nismo napredovali, da so bili tudi uspehi našega delovanja takorekoč ničevni, posebno ako upoštevamo naloge, ki nam jih daje bodočnost.

Skozi vsa povojna leta je bilo delovanje naše sekcije omejeno povečini na tiskano besedo in s tem na ožji krog našega naroda, katerega se je doseglo potom našega časopisja. Izjemo v tem tvorijo samo one maloštevilne naselbine, kjer se nahajajo sposobni sodrugi,

ki so razvijali svoje delovanje potom Izobraževalne akcije.

Naša prva naloga bi morala biti, da postavimo naše agitatorično delovanje na čim širšo podlago, da najdemo pota, po katerih nam bo omogočeno doseči širše mase našega naroda širom dežele.

Naloga je težka zato, ker pride tu v poštev vprašanje sredstev; toda če hočemo naprej, nas to nikakor ne sme ovirati, da bi obstali. Z združenimi močmi, potom smotrenega delovanja in resne, dobre volje, bo mogoče tudi te težave premagati. Prva in glavna naloga prihodnjega kongresa naše sekcije bo, da reši ta veliki problem.

Doseči se da to predvsem potom stalnega potovalnega organizatorja, katerega naloga bo, učiti in bodriti, voditi in vzbujati mase, katere so danes, pod pritiskom razmer, bolj dostopne za socialistični nauk, kakor so bile kdaj poprej — ker preteklost jih je mnogo naučila.

Druga naloga potovalnega agitatorja bo, širiti "Proletarca" in tudi "Prosveto", brošure in drugo našo literaturo. To je ena točka naše bodoče naloge.

Druga točka je: Delovanje med mladino. Da se v tem pogledu store primerni koraki, je nedvomno že skrajni čas. Samo do gotove starostne dobe je mladina še sprejemljiva za nauke "starih", kasneje je izgub-

Tel.: Na stanu Lawndale 6707

Richard J. Zavertnik

ATTORNEY AT LAW
(Odvetnik)

127 N. Dearborn Street,
Chicago, Illinois

Tel.: Central 5999

Soba 805.

Po prvem maju odprem svoj urad tudi
na zapadni strani mesta, naslov:

3600-02 West 26th Street

Uradne ure: Od 9. dop. do 1. pop.
V uradu po dogovoru tudi ob večerih
in ob nedeljah.

ljena, ker se odtegne popolnoma vplivu staršev, nasebine in svojih rojakov.

Kot vzgled pri tem delovanju nam lahko služijo dosednji uspehi naših podpornih organizacij iz katerih vidimo, koliko bi se lahko doseglo med mladino za naš pokret.

Načinov za razširjanje tega delovanje je več. Predvsem časopisje. V tem oziru stojimo pred velikim problemom. Najti je treba prvič pot, ki bi dovedla do ojačanja in povečanja vpliva našega časopisja, predvsem seveda "Proletarca", ki bije danes težak boj za obstanek. Polje za tako delovanje je obširno, uspehi dosegljivi potom smotrenega delovanja — o tem ni dvoma. V ta namen naj bi služilo dvoje: Sprememba oblike, razširjenje kroga naročnikov in vpliva potom številnejših krajevnih organizacij. Vse to bi pomenilo končno več materialnih in moralnih moči, obenem pa podlago za razširjanje delovanja in vpliva v splošnem.

V drugi vrsti naj bi služilo v ta namen posebno glasilo, izpočetka vsaj mesečno, za našo mladino — v angleščini. Tukaj nam nudijo podlago že obstoječe mladinske organizacije naših podpornih zvez. Prvotno delovanje bi bilo zvezano seveda s posebnimi stroški, toda kasneje in to v doglednem času, bi se ojačili tudi od te strani viri za kritje stroškov. Vse to je seveda težavno, zvezano z velikim delom, toda vsekakor dosegljivo.

S takim temeljnem delovanjem bi v doglednem času dosegli, da se bi začele ustanavljati angleško poslujoče skupine naše sekcije, obenem pa se bi položilo temelj za bodoče delovanje na širši podlagi. Prvotno delo v tem pogledu bi ležalo torej v rokah potovalnega organizatorja, potom ojačenja naših obstoječih

postojank, ustanavljanja novih in pridobivanja jugoslovanskega delavstva v splošnem, za socialistične ideje. Kakor rečeno, s tem bi se pridobilo gmotna in moralna sredstva, obenem pa trdno podlago za bodoče delovanje med mladino.

Na prihodnjem kongresu naše sekcije se bo nedvomno razpravljalo o teh problemih in storilo gotove primerne korake. V pretres bodo prišla gotovo tudi razna vprašanja, o katerih tukaj ni možno razpravljati. Namen tega članka pa je, da merodajni sodrugi o teh zadevah že sedaj razmišljujejo in razpravljajo. Vprašanje je težko in velevažnega pomena za našo bodočnost, tako je treba poguma in odločnosti, ker težave niso nepremagljive. S skupnimi močmi in vztrajnostjo se bo doseglo uspehe in našlo pot za uspešnejše in temeljitejše delovanje v bodočnosti.

Svež in okusen kruh dobite vedno
v pekariji

**Gregurich & Sertich
Baking Co.**

1925 So. Racine Ave., Chicago, Ill.
Phone Canal 5409

**5000 KNJIG za 5000 SLOVENSKIH
DRUŽIN.**

Edina Knjiga te Vrste Med Slovenci.

Trajno uporabljiva starišem za angleščino,
tu vzgojeni mladini za slovenščino.

**ENGLISH-SLOVENE
READER**

Angleško-Slovensko Berilo

Cena \$3.00

Sestavil Dr. F. J. KERN

Naroča se pri avtorju:

6233 St. Clair Ave., Cleveland, O.

ali pri slovenskih knjigotržcih.

**Z zalogi jih ima tudi knjigarna
"Proletarca."**

JAMES J. LYONS

klobučar

Zaloga moških in deških potrebščin

1850 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

ALOIS VANA

izdelovalec

sodavice in drugih mehkih pijač.

Vstanov. 1. 1883.

Dovažanju na dom obračamo posebno pozornost.

1835-37 Fisk St., Chicago, Ill.

Phone Canal 1405.

NACE ŽLEMBERGER:

RUDARSKE ZGODBE IZ NEKDANJIH DNI

BILO je l. 1890., ko sem v stari Avstriji pričel "služiti cesarju". Bil sem soldat, s čemur se je ponašalo toliko naših izseljencev. "Kaj boš ti — jaz, ki sem bil soldat, sem služil cesarja —". In tako se je začel prepir, ki je mnogokrat končal s tepežem.

Ko sem jaz "služil cesarja", so vojake zelo šikanirali, posebno novince. Padale so batine, kletve in psovke. Ni bilo prijetno, toda kaj si hotel. Fantje so se dušali in grozili kadar so bili sami med seboj — drugače pa so ubogali, ker ni šlo drugače.

Nace Žlembarger.

Isto leto v aprilu so nam dali boljše obleko in vsakemu sto ostrih nabojev; ves teden smo čakali pripravljeni na odhod. Prve dni smo zelo ugibali: ali bo vojna? V tistih časih ljudje niso še toliko brali kakor danes, in v mednarodnih zadevah niso bili prav nič poučeni. Ugibali so o vojnah, govorili o slavnih generalih, ter se navduševali kot se za lojalne podanike spodobi.

Nekega dne dobimo sporočilo, naj se pripravimo za v šolo, ki jo bo vodil stotnik Bamberg, ljub-

ljanski Nemec, v slovenskem jeziku. Kaj neki se bomo učili?

Prišel je, in nam predaval, jako lepo, z mikavnim glasom. Ni se šlo, da nas česa nauče, ampak da nas navdušijo proti — knapom!! Stotnik Bamberg je nam pripovedoval, da čakamo na odhod na gornje Štajersko, kjer se puntajo rudarji. Povedal je nam to, prvič da ne bi bili predolgo v napetosti pričakovanja kaj se z nami namerava, in drugič, da nas pridobi za boj proti ljudem ki se "puntajo". Zahtevali so osemurni delavnik. Takrat je bila to res revolucionarna zahteva. Danes, po 37. letih, uvajajo nekatere kompanije v Zedinjenih državah, in morda tudi drugod, 40-urni delavnik — pet dni dela v tednu, vsaki dan osem ur. Takrat pa je bilo revolucionarno, če je delavec vprašal za osemurnik, ki bi ga delal vsaki dan.

"To so predrzne barabe, ki so se pustile naščuvati ničvrednim vagabundom," je "predaval" stotnik. "Ne samo osemurnik, tudi povišanje plače zahtevajo! Če pa bi bili to ljudje kot se spodobi, in ne bi vse zapili po gostilnah, tedaj bi delali in kaj imeli. Če bi bili izobraženi, bi lahko dosegli marsikaj, in premogokopna družba bi jim šla na roko. Tako pa je nji težko, ker ima opravka s tako slabimi ljudmi."

To in podobno nam je pripovedoval stotnik, da nas pridobi za lojalno službovanje v boju proti stavkarjem. Čakali smo dva tedna v vojašnicah, a pozvani v stavkovno okrožje nismo bili. Imeli so nas pripravljene "za skrajni slučaj". Kot sem mogel v tedanjem svojem pojmovanju pozneje razvideti, so bili rudarji dobro organizirani, varovali so se provokatorjev, in zmagali. Osemurnik jim je družba priznala.

Jaz sem si posebno zapomnil stotnikovo naglašanje o izobrazbi. "Če ne bi bili knapi tako zabiti . . .". Po stavki, ko smo izvedeli o zmagi rudarjev, sem si mislil: Tako zabiti, kot nam jih je slikal stotnik, menda niso, kajti kako bi mogli zmagati v tako kratkem času?

Tedaj sem še zelo malo vedel o življenju knapov, in ničesar o delavskem gibanju. Namreč, vedel sem pač toliko kolikor je človek o njemu čul v skrivnostnih govoricah. Proti nevarnim socialistom je grmel z lece duhovnik. Poslušali smo pridige, in se vpraševali: kdo neki so ti-le socialni demokratje? Drugi,

PHONE 2212

DR. JOHN J. ZAVERTNIK

**Zdravnik in
ranocelnik**

3724 West 26th St., Chicago, Ill.
(Vogel Ridgeway Ave.)

Ordinira:

Od 2. do 4. pop., in od 6. do 8. zvečer
izvzemši srede in nedelje

Phone na domu: Lawndale 6707

Park View Wet Wash Laundry Co.

FRANK GRILL, Preds.

Prvovrstna in edina slovenska
pralnica v Chicagi. Vse delo jamčeno.

1727 West 21st Street

Phones: Canal 7172-7173

bolj verni, pa so se pokrižali in rekli: v Antikristovi službi so — Bog vas varuj!

Knape sem poznal torej le v toliko v kolikor sem o njih čul v pogovorih in v cerkvi. Kadar je pridigar čital pastirsko pismo o zapovedanih postnih dnevih, je bilo v tisti škofovski poslanici rečeno, da smejo rudarji tudi na postne dneve jesti meso. To se mi je čudno zdelo, kajti iz pogovorov sem vedel, da nimajo mesa niti na dneve ki niso postni, in da ga celo ob nedeljah malokdaj vidijo na mizi. Veste, takrat smo radi mislili o mesu. Bili smo v "starem kraju", in vsi smo imeli tam dober apetit. Meso mi je dišalo, kakor je drugim, a bilo ga je malo in redkokdaj. Danes mi ni toliko zanj. Morda je kriva "prosperiteta", morda leta — ali pa slabo meso. Ljudje govore vse sorte, a pravega menda nihče ne ugane.

Ko sem bil rešen vojaške službe, se je pojavil pred menoj vprašaj: Kam?

Nekam je treba iti. Moraš jesti, rabiš obleko, in rad bi bil človek, ne hlapec, ki dobi par goldinarjev na leto, par škornjev in predpasnik. Šel sem na Štajersko v Leoben in dobil delo v premogovniku. Postal sem knap — kot sem še danes.

Na svojo srečo sem se pridružil tistim rudarjem, ki so se zanimali za svoj in za drugih dobrobit. Eni so pijančevali, eni so bili res taki, kakor jih je opisal stotnik, in kakor jih opisuje pisatelj Tone Seliškar v krasnem socialnem romanu "Divji plameni", ki izhaja v "Proletarcu". A svet mora naprej, in tisti ki se trudijo misliti, mislijo. In jih je tudi med rudarji veliko, ki se trudijo, pošteno trudijo misliti.

Deset let pozneje (l. 1900.) smo bili ožji zaupniki povabljeni na skrivni sestanek. Današnji "čisti" se bi čudili, ako bi vedeli, kako smo bili v stanju skrivne

sestanke ohraniti skrivne. Nas niso vlekli v šume, kot so vlekli Fosterjevce v tej deželi, in pazili smo se, da ni bilo med nami oseb, katerim je Judež na čelu zapisan, samo če znaš pogledati v oči in srce ter v dušo in brati.

Premogarjem v leobenskem in drugih okrožjih se je godilo jako slabo. Bili so prezirani, zaničevani in potlačeni. Pomanjkanje vsepovsod. Splošna nezadovoljnost, toda nič kaj preveč volje za borbo. Avstrijska socialna demokratična stranka je poslala k nam dva zaupnika, da preštudirata razmere in pa, da nas pridobita za borbo. Imeli smo zborovanja, najprvo zaupna, potem javna. Eden zastopnikov stranke, ki je bil poslan k nam, je bil Vincenc Muhvič, poznejši socialistični župan mesta Gradec. Drugi je bil Ludvik Tuler. Oba sta ostala lojalna delavski stvari.

Phone: Canal 0660

Preiščem oči.
Izdelujem očala.

CHARLES J. ZUCEK

OPTOMETRIST IN OPTIK

Se priporoča Slovencem.

THALIA BUILDING
vokal W. 18th in Allport St.
CHICAGO

Uradne ure:

Dop. od 9. do 12.
Pop. od 2. do 5.

Zvečer od 7. do 9.
Ob nedeljah od 9. do 12. dop.

TELEPHONE CRAWFORD 2893

Dr. Andrew Furlan

edini slovenski

ZOBOZDRAVNIK

v Chicagu

ORDINIRA

Od 9. do 12. dop., od 1. do 6. pop.

in od 7. do 9. zvečer.

Ob sredah od 9. do 12. dopoldne.

Edina
Slovenska
Tvornica
Vsakovrstnih
Harmonik

John Mikuš

6607 Edna Avenue
Cleveland :: Ohio

Priporočam svoje najboljše izdelane harmonike, nemške, slovenske in chromatične, kakor tudi Piano harmonike. Popravljam harmonike in jih predelujem. Delam posamezne dele, izrezujem in engraviram vsakovrstne slike v celuloid, z biseri in kovine, kot tudi črke z vdolanimi kamni.

Pišite po cenik!

Zborovali smo pozno v noč in formulirali svoje zahteve, da jih predložimo družbi. Prišli smo do soglasnosti, toda šele po prizadevanjih omenjenih sodrugov. Delavec pač ni vaje vodstva. On je navajen ubogati — če pa misli, da je prišla njegova ura da ukazuje, ima napako, da gre rad preko meje in izgubi ne samo kar bi imel pridobiti, ampak tudi precej tistega, kar je preje pridobil . . .

V zapreko so nam bili krščanski socialci. Imeli so dobro disciplinirano organizacijo, dasi ni bila številna. Bila je pod vodstvom duhovščine, kateri je slepo sledila. V tedanjih dneh je bila taktika krščanskih socialcev slična taktiki današnjih "komunistov". Vrtali so "od znotraj", v spopadih s kompanijami pa so igrali "dvojno vlogo". Obe sta bili v prid družb, a tako prikrojene, da jih širše delavstvo ni moglo videti v pravi luči.

Dobro se še spominjam sodruga Muhviča, ki nam je tolmačil, kako je ljudska množica brezbrizna, kako nerada misli, in kako lahko jo pridobe demagogi. Pijančuje in raja v svoji mizeriji, a je pretrudna, da bi mogla trezno misliti in se postaviti trdno v bran.

Odločili smo se za propagando v prid zahtev premogarjev na javnih shodih. Ker je bilo v leobenskem okrožju okrog dva tisoč slovenskih premogarjev, smo dali tiskati plakate v nemškem in slovenskem jeziku in skrbeli na vse načine, da ohranimo solidarnost. Shodi, ki smo jih v tem času imeli, so bili uspešni. Krščanski socialci so molčali. Vladala je med nami velika soglasnost, in formulirali smo zahteve, katere smo predložili Alpinski montanski družbi. Naš ultimatum se je glasil, da zahtevamo odgovor do naslednje sobote. Premogari so bili vsi pridobljeni za bor-

bo, in če se bi kdo branil pristopiti v organizacijo, bi ga drugi pretepli.

V petek, dva dni pred potekom ultimatum, je povabil glavni ravnatelj družbe zaupnike premogarjev, ter jim naznanil, katerim zahtevam je družba voljna ugoditi, in katere odklanja. Zahtevali smo npr., da naj nam dovoli svobodno praznovanje Prvega maja — to je — da ga prizna za praznik. V tej se je glasil odgovor, da kdor hoče praznovati Prvi maj, mora to sporočiti dan prej v družbeni pisarni. Kdor izostane od dela ne da bi to javil pisarni, se mu odtrga dve kroni od plače. Plačo je povišala za 10%.

V nedeljo so se vršili zaupni sestanki in shod. S. Muhvič nam je bil vodilna luč. Mnogi zastopniki so zatrjevali, da je najboljša, ako vztrajamo pri vseh svojih zahtevah, kajti rudarji so navdušeni za stavko.

Phone West Allis 1351

JOE ERMENC

5623 GREENFIELD AVENUE
WEST ALLIS, WIS.

Phone Lawndale 4872

DR. OTIS M. WALTER

**Zdravnik in
ranocelnik**

4002 WEST 26th STREET
CHICAGO, ILL.

Uradne ure:

Od 2. do 4. pop. Od 6. do 7:30 zvečer.

Phone West Allis 875

JOHN TURCK'S

BUFFET

✦

5323 National Avenue
West Allis, Wis.

A sod. Muhvič jih je prepričeval, da je navdušenje v stavkah navadno zelo kratkotrajno, če stavkarji vidijo, da nimajo nikogar, razun sebe, ki bi jim bil v pomoč. Vojaštvo, vlada, vse druge oblasti in cerkev so proti organizaciji rudarjev. In krščanski socialci komaj čakajo priložnosti, da zasade nož v hrbet iz zasede. Boljše je vzeti kar se more dobiti z lepa, kakor pa potrošiti ogromne energije v borbi, in vse izgubiti.

Zedinili smo se, da sprejmemo pogoje, na katere je družba pristala. To so naši predstavniki raztolmачili na javnem shodu, pojasnili položaj, in delavstvo je izprevidelo, da je tako najboljšje. Stavke ni bilo. Policija in orožništvo, ki je paradiralo po mestu, je bilo brez opravka. Z dobrimi nasveti in z govorniško silo je bil v veliko pomoč rudarjem tiste dni tudi splošno znani sodrug Johan Zwanziger. Vsi so nam svetovali: prvič, poučiti rudarje o situaciji kakršna je; vsposobiti jih za borbo; zasaditi čut solidarnosti.

Po poravnavi tega spora se je stanje rudarjev precej izboljšalo. Družba se je držala sprejetih pogojev. Šikaniranje je ponehalo. Organizacija premogarjev se je izboljšala. Vse je izgledalo, da se razmere preobračajo v prilog rudarjem, ki so užili toliko hudega.

V tej mnogo obetajoči sliki pa so se pojavili, takorekoč iznenada, kakor madež na nji, krščanski socialci. Ruvali so "od znotraj", širili tajne govorice, in potem na ves glas zavpili: Socialni demokratje so nas prodali, ker so bili podkupljeni, da preprečijo stavko ..."

S svojo strupeno gonjo so izpodkopali tla vsemu delu socialistov — zanetili nezaupanje, in pomagali kompaniji, da je zopet lahko vpeljala prejšnje razmere ...

"Proč od tukaj, — gremo v 'Tajčland'," so rekli rudarji, "tukaj nas prodajajo," in so odhajali. Prihajali pa so mladi ljudje iz Kranjske in spodnje Štajerske ter vzeli njih mesta. Novi ljudje — stare razmere! Kompanija je znižala plače in uvedla prejšnje metode ter obnovila šikaniranje.

In če je dobil kdo kako podkupnino, jo je dobil tisti katehet, ki je bil voditelj krščanskih socialcev v tem kraju. Ta duhovnik je bil posebno jezen na socialdemokrate, ker so prišli v vodstvo Bratovske skladnice, katera je plačevala pogrebne stroške za svojimi člani. Pogrebi so bili tedaj seveda največ cerkveni. Ljudje so pač zabavljali proti duhovščini, a "pokopani" so hoteli biti "po cerkveno", ne "po pasje". Bil pa je v veljavi zakon, ki je določeval "štolnino" — namreč, koliko se duhovniku plača za to in koliko za ono cerkveno opravilo. Duhovniki pa so računali povprečno še enkrat toliko kot jim je dovoljeval zakon. A naša bratovska skladnica jim je dajala kakor je predpisoval zakon, ne več, ne manj. Duhovniki so bili jezni — svojo jezo pa so izlili v delovanju med "krščanskimi" socialisti (?). Bili so togotni tudi zato, ker smo odpravili praznovanje sv. Barbare. Dokler smo ga priznavali, mu je dajala na tisti dan 50 goldinarjev za peto mašo — in to je bilo takrat čedna vsotica.

Izselivši se rudarji so tudi v "Tajčlandu" videli, da tudi za hribom ni raj. Pričeli so z mezdanim gibanjem, organizirali so se, da si izboljšajo svoje stanje, šli na stavko in jo izgubili. "Povsod nas prodajo," so rekli. In kam sedaj: "V Ameriko," so si odgovarjali. In tisoči so odpotovali. Tukaj — kako je?

Pred 37. leti so se mi utisnile v spomin besede stotnika Bamberg, ki je dejal: "Če bi bili tisti ljudje

SLOVENSKI VODOVODNI MONTER

Parna Kurjava

PLUMBING AND HEATING

Nobeno delo preveliko, nobeno premajhno.

Prenavljalna dela naša posebnost.

Na željo na mesečne obroke. Vsako delo kakor tudi vsak izdelek postavljen v vaše poslopje je jamčeno.

J. ZAWERSCHNIK

530 38th AVENUE

Phone Orch. 5481

Phone Hanover 5539

National Club House

FRANK TAMSE, lastnik

Gostilna in kegljišče.

Dvorana za vse slučaje.

479 NATIONAL AVENUE
MILWAUKEE, WIS.

JUGOSLOVANSKA TISKARNA

v

Milwaukee, Wis.

VESTNIK PUBLISHING CO.

Izdajatelji tednika.

"VESTNIK-NAŠ DOM"

442 National Avenue

Phone Hanover 1658

Delavci, v delavsko politično
organizacijo!

SOC. KLUB ŠT. 37, J. S. Z.

Zboruje vsaki drugi četrtek v mesecu v So.
Side Turn dvorani.

FRANK PERKO, tajnik

505 National Avenue Milwaukee, Wis.

izobraženi, saj bi jim kompanija pomagala in jim šla na roke . . ."

Kaj je to — IZOBRAZBA? Kakšna je, v čem je njen pomen, kako koristi? Velikokrat sem premišljeval o tem in šel sem s takimi mislimi skozi desetletja svojega življenja. In spoznal sem, da je imel stotnik prav, ko je govoril o izobrazbi. On si je to stvar tolmačil po svoje, jaz pa pozneje tudi po svoje. Videl sem, kako rada delavska masa sledi demagogom — kako rada verjame zavajalcem, in kako težko ji je, kadar ji pošteni delavski voditelji govorijo resnico. Videl sem kako lahko stališče ima provokator, in kako težko je učitelju, ki dopoveduje, svari in uči.

V dnevih svojega življenja sem prišel do spoznanja, da delavsko ljudstvo napreduje samo v toliko, v

kolikor narašča njegova zavest, da je upravičena do čimvečjega produkta svojega dela.

Desetletja se trudimo, da vzgojimo sebe in druge. Desetletja se bori kapitalizem proti nam, in ker je v stanju, zato ker poseduje delovna sredstva, kupiti večinoma vse najboljše moči v svoj prid, in ker mu je v prilog nevednost ljudskih množic, ima v tej borbi še vedno prvenstvo. A delavstvo vzlic temu napreduje.

Napreduje. Toda ali kedaj pomislimo, da bi lahko napredovali veliko hitreje, če bi delali vsi, ki pravijo da so napredni, za napredek? Tisoče in tisoče slovenskih in drugih jugoslovanskih delavcev se šteje med "naprednjake". Že mnogo let trdijo, da so naprednjaki. A kje je napredek?

NJEGOVA POSLEDNJA ŽELJA

"Na vodi smo že ne vem od kedaj, in nikjer rešitve. Treba je, da se ohranimo vsaj nekateri. Tebe bomo najprvo pojedli. Prej pa še lahko poveš svojo poslednjo željo."

"Moja poslednja želja je, da ba bi bil pokopan v rodni grudi."

Ali ste naročnino že obnovili?

Ako ste prejeli opomin, da vam je naročnina potekla, ali ste jo že obnovili? Ako si hočete zagotoviti redno prejemanje lista, ne odlašajte, ampak jo pošljite čim prej.

AKO NE, ČEMU NE?

Ali oglašate dramske predstave, koncerte in veselice vaših društev v "Proletarcu"? Ako ne, čemu ne? "Proletarec" prizadevanja prosvetnih društev vsikdar podpira. Agitira zanje, priobčuje instruktivne članke in vabi rojake, ki imajo voljo za delo na prosvetnem polju, v organizacijo. "Proletarec" izhaja nad dvajset let in nad dvajset let je on glasnik kulturnih delavcev med ameriškimi Slovenci.

ALBERT HLAVKA

Železnina, orodje, barve, kuhinjske, vodovodne in električne potrebščine.
3738 W. 26th St., Chicago, Ill.
Tel. Crawford 4458

MATH ARBANAS

Fotograf.
Se priporoča Slovencem.
1149 West 18th St., Chicago, Ill.

V. FORMANEK

Zanesljiva prodajalna
čevljev.
Se priporoča Slovencem.
3735 West 26th Street,
Chicago, Ill.
vagal Ridgeway Ave.

Mnogo let že praznujemo Prvi maj, in čakamo — čakamo. Česa? Svojega odrešenja.

Odrešenja ne bo — ako se ne lotimo izobraževalnega dela v čim večji meri.

Naša Jugoslovanska socialistična zveza deluje na polju izobraževalnega dela kolikor more. Toda — ali smo vsi, ki mislimo da smo napredni, z njo? Ali ji pomagamo? Ona ima ustanovo, katera deluje pod imenom "Izobraževalna Akcija J. S. Z." Ali smo z njo? Koliko je naših naprednih delavskih društev, ki so ji pridružena? Koliko store tisti naši delavci, ki se prištevajo med naprednjake, za napredek, in pri tem posebno za "Izobraževalno akcijo JSZ."?

Če se zavedate resnice, da je osvoboditev delavstva v rokah delavstva samega, tedaj delujte, da se tisti, ki te resnice niso še zapopadli, organizirajo v socialistični stranki; delujte v klubih J. S. Z., da postanejo ti klubi v vsaki naselbini vodilne skupine ne samo v borbi za izboljšanje življenjskega stanja delavcev, ampak tudi vodilne izobraževalne skupine.

Kajti, napredek delavskega ljudstva je zapopaden samo v izobrazbi.

Kako si lahko pomagamo k boljši bodočnosti

Jože Mentony

Jugoslovanski delavci delamo v raznih podjetjih in imamo precej vpogleda v moderno produkcijo ljudskih potrebščin, ki se proizvajajo v današnji družbi samo za večanje dividend posameznih magnatov (Wall Streetu). Jasno tudi vidimo, da se producira več blaga z manjšo delovno močjo. Industrijski diktatorji nočejo skrajšati delovnih ur, organizacij pa ni, ki bi jih mogle k temu prisiliti, ker je Ameriška organizacija dela zgrešila svojo nalogo. Oni uporabljajo znano metodo uposlenja, od 8-10 do 12 ur dnevno, rezervna armada brezposelnih pred tvornico pa dnevno narašča. Delavstvo, posebno ameriško, je silno ignorantno in neverjetno brezbrizno. Ono noče pošiljati svojih zastopnikov v zakonodaje, onim pa, ki so interesom delavstva nasprotni, pomaga do kongresniških, sodniških in senatorskih mest! Iluzija povprečnega ameriškega delavca, da je vsakemu dana prilika, povzpeli se do bogastva, bo ostala iluzija, ker časi "Chanc-a" so minili, in danes imajo samo privilegiranci onih višjih 400 svoj "chance". Proletarec ostane proletarec, pa naj se še tako napihuje, da je sin bogate Amerike! Politične stranke, ki ima v svojem programu prospeh delavskih

interesov, noče priznati, ker misli in je tako naučen, da je tujega izvora in da je nepotrebna sinu svobodne Amerike. Delavce, tujerodce, vedno bolj odpravljajo in pridobljeno državljanstvo jih nikakor ne ščiti ali protektira; prednost zaposlenja imajo domačini. Ameriški delavski naraščaj je večji kakor ga tukajšnji kapitalizem lahko zaposli. Da bi kapitalisti nehali proizvajati za dobiček, ni upati, pa tudi delavstvo samo še ni zrelo za prevzem blagovne produkcije in distribucije. Selitev na farme ne kaže, ker so male farme-slično malim obrtnim-obsojene, da prej ali slej propadejo.

Kaj potem? Kako naj si delavstvo pomaga, če ga ni volja strniti se v svoje politične in ekonomske organizacije? — Edini izhod je borba v sklenjenih vrstah. Jugoslovanski delavci smo prešibki (kaplja v morju), da bi se mogli uspešno postavljati po robu močnim organizacijam ameriških velekapitalistov. Pridružimo pa se lahko že obstoječemu združenemu gibanju v stari domovini. Iz predvojnih neznatnih združnih prodajalen se je v povojnih letih razvil tam pravi gospodarski kolos. Zadrugarji v Jugoslaviji se ne strinjajo več s stvarjanjem prodajalen, delavskih domov, pekarn, itd., temveč pričenjajo že direktno majati temelje kapitalizma z ustanavljanjem lastnih produktivnih industrij. Če hočemo dobro sebi in svojim, tedaj se pridružimo tudi mi, ameriški Jugoslovani, starokrajskim zadrugarjem in pomagajmo jim graditi razne industrije.

Jugoslavija je bogata na sirovinah ter ima ugodno geografsko lego za razvoj raznovrstnih industrij, ki so potrebne domačemu ljudstvu in kojih produkte se lahko razpeča sosednim državam. Z malimi žrtvami bi lahko zgradili sebi in našemu ljudstvu na domači grudi boljšo Ameriko, ker sedanja nas ne bo več dolgo potrebovala. Mnogo nas je, le neznaten prispevek od naše strani, pa bi bile velike vsote, ki bi nam ustvarile ogromna podjetja ter dale kruha vsem, ki ga tukaj kmalu ne bodo več imeli. Z industrije bi prišlo blagostanje in konsolidacija še neurejenih razmer, po naši zaslugi. Vzdrinite se torej in na delo, dokler je čas, da bo narod sam gospod na svojih tleh!

"PROLETAREC" je drugi najstarejši jugoslovanski socialistični list. Izhaja tedensko. Ako hočete biti poučeni o socialističnem delavskem gibanju, o razlikah med delavskimi strujami in internacionalami, ako hočete čitati dobre članke, črtice, razprave in poročila iz naselbin, naročite "Proletarca".

Phone Canal 1400

KADITE
J. N. B.
SMODKE

JOS. N. BAZDARICH
1308 W. 18th. St.

MLEKO JE NAJBOLJŠA HRANA

ZDRAVNIŠKO PREISKANO.
Pregledano po zvezinem, državnem in mestnem zdravniškem oddelku.

♦ ♦

A. WENCEL'S DAIRY
1818 West 22nd St. Chicago, Ill.
Phone Roosevelt 3673

Po šestdesetih letih Karl Marxovega "Kapitala".

(C. K., Ljubljana.)

Šele skoro petdesetletnemu Karlu Marxu je bilo usojeno predložiti glavno delo svojega ogromnega duševnega mišljenja namreč: prvi del "Kapitala", kritiku politične ekonomije." 16. avgusta 1867, ob dveh zjutraj, je sporočil Marx svojemu prijatelju Engelsu, da je ravno korigiral zadnjo, 49., tiskovno polo. Z veseljem mu je pisal: "Torej ta del je gotov. Le Tebi se zahvaljujem, da je bilo to mogoče! Brez Tvoje požrtvovalnosti za me bi bilo nemogoče napraviti to ogromno delo v treh delih. Objemam Te; polna Ti hvala! Pozdravljen moj ljubi, dragi prijatelj!"

Komaj mesec dni pozneje je izšla 750 strani obsegačja knjiga v založbi Ottona Meissnera v Hamburgu; nestrpnost pričakovana od nekoliko socialistov, prezrta od cehovske znanosti in zamolčana od kapitalizma. V predgovoru k drugi izdaji "Kapitala" (iz l. 1873) je ugotovil Marx sledeče: "Učeni in neučeni zastopniki nemške buržoazije so poizkušali, kakor z vsemi mojimi prejšnjimi spisi, da "Kapital" umolkne. Tako, ko ta taktika ni več odgovarjala časovim razmeram, so začeli pisati —, da bodo moje delo kritizirali — navodila "v pomirjenju meščanske zavesti", ali našli so v delavskem tisku preudarne borce, katerim so še do danes dolžni odgovora."

Le posamezni lahko in razumno misleči meščanski možje in listi so Marxovo delo, iz čigar prvega dela se je že mogla spoznati vsa veličina in sila njegovega nauka in svetovnega nazora, po vrednosti cenili. Majhen del tega novega sveta gospodarsko političnih misli so dunajski delavci slišali že l. 1848, ali le slišali, ne da ga bi prav razumeli, in to tedaj, ko je mladi učenjak bival koncem avgusta in začetkom septembra v velikem burnem letu v revolucionarnem mestu Dunaju in je predaval v Delavskem društvu o "Mezdnem delu in kapitalu".

Kakor vsi, katere je trda usoda prisilila, da so se potem mišljenja in ustvarjanja dvignili nad povprečnost, je moral tudi Marx občutiti in prenašati usodo, da je kot velik živel, se boril in trpel. On je živel, se boril in trpel, kot učenjak, kot revolucionar, kot preganjanec in kot zaničevanec. On je stradal in moral je gledati, kako so njegovi najbližji na katere je bil

tako navezan vse prenašali in pogrešali: in k vsej tej bridkosti in grenkobi, ki ga celo življenje nista zapustili, so ga mučili še slabi in ničvredni ljudje; brutalnemu preganjanju, ki ga je spravilo v nesrečo in izgnanstvo, je kljuboval s pogumno protibrambo, enako kakor se je znal odreči brez globlje žalosti vsemu veselju in užitkom, ker mu je vse ogrenilo življenje. Ali globok obup ga je doletel, ko so ga navidezni prijatelji mnogokrat izdali, ko so si ga upali brezvestno obrekovati in nesramno zavidati. Njemu, ki se je mogel s svojo rodbino komaj dositega najesti so očitali, da razkošno živi in se naslaja, da živi v sijaju in luksurjozno. In vendar bi mogel ta revni pisatelj, ki se je moral često za ubogi honorar, ki ga je prejemal za napisane vrste, naravnost boriti, imeti dobro plačo, ako bi zastavil svoje pero nekoliko v *Bismarckovo službo*, kakor mu je bila ponujana od nekega znanca iz mladih let; ali on je ostal zvest samemu sebi in ohranil je svoje pero čisto in svetlo.

Z vsebino prvega zvezka tega ogromnega dela, ki je kljub zelo neugodnim znamenjem ob svojem izidu že v prihodnjih letih pritegnil na se tudi najljutejše nasprotnike, se ne bomo podrobneje pečali; pokazali bomo le, kako so že l. 1876 razrednozavedni proletarci znali ceniti moža, ki je bil pionir socijalnega spoznanja in vrednotenja sveta in stvari. Saj sta bili vendar globoko spoznanje in mogočna Marxova kritika namenjeni predvsem proletarijatu in oropanim ljudskim množicam, katerim so silne besede števil in prepričujoča sila primerov prikazale njih razredni položaj. Ako je določil Ferdinand Lasalle nemškemu delavstvu v svojih mamljivih agitacijskih govorih in spisih času primerno smer in cilj za zavojevanje državne moči, tedaj je Karl MARX s silo in načinom svojega mišljenja delavstvo celega sveta zrevolucioniral; kljub svoji neizmerni učenosti ni bil učenjak, ki bi le v tihi študijski sobi ustvaril kaj velikega, nasprotno: on se je že od mladosti sem zagnal v vpijoče vrvenje, da postane vse svoje življenje neupogljiv rebel. Že oni mali letak, katerega je sestavil skupno s Fridrichom Engelsom in katerega je l. 1847 kot "komunistični manifest", politično ekonomsko študijo, razposlal med razburjeni svet, vsebuje popolnoma jasno in določno one misli, ki jih je eno desetletje pozneje, v svojem spisu "H kritiki politične ekonomije" oblikoval in ki jih je končno v svojem trodelnem življenskem delu "Kapitalu, kritike politične ekonomije", kot rezultat svojega mišljenja in raziskovanja predložil; delo, ki je bilo polno uspehov neumornega študija in neizprosne kritike, ali tudi

ANTON JURCA

SLOVENSKA MESNICA

"Svoj k svojim"

V zalogi sveže in prekajeno meso ter fine kranjske klobase.

Vozim tudi na dom.
Se priporočam.

13646 Thomson Avenue
Detroit, Mich.

Phone Long. 2966

Edini jugoslovanski
CVETLIČAR

WILLIAM ARBANAS

1320 West 18th Street
Chicago, Ill.

Phone Canal 4340

Zaloga svežih svetlic za plese, svatbe, pogrebe, itd. Se priporoča Slovincem.

obrazovanje pozitivnega znanja in kljub vsej svoji ostrini svetovni nazor moža prežetega od pravih idealov. Marx je bil tudi, kakor se je enkrat izrazil Viktor Adler, mož velikega srca, ki je bilo polno ljubezni kakor nobeno drugo.

Aprilska številka 1. 1876 "Vorbote" v Ženevi, z osrednjega glasila nemške skupine. "Mednarodne delavske asociacije, (izdajanega od Johanna Ph. Beckera), je prinesla naslednje prvo naznanilo o izidu Marxovega dela.

Ravno ko bi moral "Vorbote" iziti, smo prejeli za naše sodruge posebno važno poročilo, da je bil prvi del od someščana Karla Marxa napisanega dela "Kapital, kritika politične ekonomije" predan v tisk ter da bo izšel koncem maja v založbi Otto Meissnera v Hamburgu. Prvi del obsega: "Produkcijski proces kapitala". To bo "udarec" v račune velemeščanskega premičnega in nepremičnega premoženja. Že v naprej se veselimo, kako bo to delo naše, često dvomljive graje, znanstveno potrdilo. Vse naše sekcije in sodružne družbe pozivamo, da izdajo naročilne pole za to delo. Vsak delavec, ki se hoče izobraziti za plodnosno sodelovanje pri velikih nalogah časa, mora posedovati to knjigo."

Treba je zlasti poudariti, da je čitala ta poziv tudi avstrijska državna policija: nek policijski zaupnik je pisal o tem s priloženim "Vorbotom" na Dunaj in je tako opozoril o izidu te "naravnost incendijarične knjige".

Naslednje številke "Vorbota" so naznanjale skorajšen izid knjige in povdarjale: "To delo bo sodeč po dosedanjem delovanju pisatelja na tem polju nudilo stremljenjem delavskega razreda po emancipaciji pravo znanstveno podlago in bo nadaljnemu obstoju sedanjega političnega in gospodarskega položaja odvzela vsako pretvezo ter vse razloge opravičbe. Delo naj bo v rokah vsakega izobraženega delavca ter naj zlasti v nobeni knjižnici ne manjka.

In septembra 1876 je pisal "Vorbote". Prvi zvezek ponovno naznanjenega Karl Marxovega dela je izšel petdeset pol obsegajoč pri Meissneru v Hamburgu. Cena 3½ tolarja. Žal nam je, da moremo od predgovora, ki je že ves stavljen, priobčiti le en del. Predgovor sam je že za misleca vreden 3½ tolarja, v kolikor moremo primerjati duševni zaklad s kovino. Delo samo bo pomenilo za delavski razred dobljeno bitko."

V nadaljnjih številkah imenovanega lista je bil natisnjen celoten predgovor. Na koncu piše "Vorbote":

"Sedaj posedujemo prvi zvezek "Kapitala" in klanjamo se. Je to kos ogromnega dela, orožarnica za osvobodilno orožje, nahajališče najčiščejšega zlata znanosti. Po svojih močeh bomo pomagali, da postanejo vsi tu odkriti zakladi skupno dobro vseh podjarmljenih in razdedinjenih. Delavci, veselite se tega!"

Marx je doživel izid le prvega zvezka, katerega sprejem ga ni zadovoljil, dasi je delo v kratkem času vzbudilo pozornost tudi v učenih krogih. Dve leti po njegovi smrti, na njegov rojstni dan, 5. maja 1885 je izšel drugi od Engelsa izdani zvezek: "Cirkulacijski proces kapitala". L. 1895 je pa sledil tretji, enako od Engelsa izdani, zvezek "Celotni proces kapitalistične produkcije."

Marx je bil tedaj že dolgo časa priznan, "mnogo občudovan in mnogo grajan". Tudi najsrdečiji "anti-marxisti" niso mogli argumentom velikega raziskovalca kljubovati.

Z opravičenim ponosom je pisal Marx l. 1867 na koncu svojega predgovora: "Vsaka sodba znanstvene kritike mi je dobrodošla. Napram predsodkom takozvanega javnega mnjenja, kateremu nisem nikoli dal koncesij, velja za me prej ko slej volilni izrek velikega Florentinca: Segni il tuo corso e lascia dir le genti! (Pojdi svojo pot in pusti ljudi govoriti.)"

"Proletarec" je socialističen list, in zato ker je list načel, je obsovažen! Ako bi "Proletarca" hvalili ljudje ki ga danes sovražijo, bi mu bilo v ponižanje, in ne bil bi pravi delavski list.

BRATJE SLUGA

KEGLJIŠČE, BILJARDNICA IN
MEHKE PIJAČE

Se priporočamo Slovencem za
obilen obisk.

2221 Davison East
Detroit, Mich.

STANLEY SKRIVAN

UNIJSKA BRIVNICA

STRIŽENJE LAS ZA MOŠKE,
ŽENSKÉ IN OTROKE JE NAŠA
POSEBNOST

Čistoba v vseh ozirih.

Se priporočamo.

2608 South Lawndale Avenue
Chicago, Ill.

GEORGE MAMEK

++

TRGOVINA Z MOŠKO
OPRAVO

++

1724 South Racine Avenue
Chicago, Ill.

Phone Canal 3636

Težkoče našega revolucionarnega kluba

K. T.

Pred osmimi leti smo sklenili, da je čas za revolucijo tukaj, da se dogodi lahko vsak hip in da nam mogoče že naslednje jutro zasiže svoboda. Zavrgli smo socialistično organizacijo, ker sploh nismo vedeli kaj pomeni, in smo se odločili za revolucijo, ker vemo, da ta znači preobrat, strmoglavljenje vlade, svobodo in vse tisto o čemur so pravili govorniki, kakršnim ni bilo para v vseh devetirih okrajih.

Ustanovili smo revolucionarni klub in dobili navodila. "Delajte tajno, vse tako, kakor vam bomo naročili," so nam ukazovali vodniki. In rekli so nam: "Dajte, — denar potrebujemo za revolucijo."

"Kaj, tudi za revolucijo je treba denarja?" smo se čudili. To se nam ni dopadlo. Nekaj časa smo dajali — takorekoč na ukaze.

Naš revolucionarni klub je vidoma hiral. Deloval je največ proti socialistom, ker nam je bilo tako naročeno. Po enem letu je nas prišlo komaj še toliko skupaj, da smo lahko izvolili odbor. Ta je izostal radi dežja, oni, ker se je slabo počutil, tretji, ker je žena šla nekam v vas, četrti, ker iz tega ne bo vse skupaj nič. Če pa je bilo res deževno, če je res bril veter, ako je bilo mrzlo, ali če je bilo vroče, nismo imeli na seji niti toliko članov, da bi mogli zborovati.

Vsled neugodnega vremena smo naš revolucionar-

ni klub razpustili, revolucijo odložili, in ustanovili kadilski in pivski klub. Prihajamo skupaj dvakrat na teden, kadimo, pijemo, pojemo in igramo. Sedaj se prištevamo k naprednjakom.

Socialiste sovražimo ravno tako kot tedaj, ko smo segali v roke revoluciji tam za onim vogalom, pa je potem odšla, ker ji ni prijalno vreme . . .

Naše glave so prazne, vzlic temu težke. Hudo je, vreme nam škoduje.

ZAHVALA SOTRUDNIKOM.

Uredništvo izreka vsem sotrudnikom, katerih spisi so priobčeni v tej številki, za blagohotno sodelovanje iskreno zahvalo, in istotako onim, katerih prispevki niso dobili prostora. Uredništvu je zelo žal, toda dohodki niso dopustili izdati list v še večjem obsegu. Upamo, da nam to neprisiliko, ki je nam jako neljuba, oprostite. Vse iz te izdaje izostalo gradivo bo objavljeno v naslednjih številkah.

Telefon Canal 6319

MATH KREMESEC

SLOVENSKA MESNICA

Sveže meso, slanina ter perutnina vedno na razpolago

Solidna postrežba in zmerne cene.

Se priporoča rojakom za obilen obisk.

1912 West 22nd Street
Chicago, Ill.

Phone Hanover 2301

THE GROVE HOTEL

in

RESTAVRANT

FRANK SEDMAK, lastnik

Se priporoča Slovencem za obilen obisk.

278 GROVE STREET
Milwaukee, Wis.

KONCERT ZBORA

"SVOBODA"

dne 6. maja ob 2. pop.

Detroit, Mich.

Sodelujejo zbori:

"LJUBLJANSKI VRH," "BLED" in
"SLAVULJ"

Začetek programa točno ob 7. zvečer.
v Hrvatskem nar. domu na Kirby Ave.

MAISEL IN URBAN HARDWARE

Detroit, Mich.

Velika zaloga železnine, barv, oljnatih prepreg, stenskega papirja, peči, pralnih strojev in stavb. materiala. Vse potrebščine za dom. Najboljši hmelj in malt. Cene zmerne, postrežba točna.

DVE TRGOVINE:

10627 Harper Ave.—Phone Lincoln 0914W
8921 W. Fenkell St.—Phone Hogarth 1345

Vozimo tudi na dom.

KAJ JE NAROBE S POLITIKO?

To karikaturu so prinesle svoječasno "Koprive". Gre se seveda radi politike, kot v Chicagu. Velika korupcija je v čikaški mestni upravi in velika nesposobnost. Dolže "politiko; češ, da je ona kriva. V starem kraju isto. Pod to sliko so imele "Koprive" sledeče besedilo:

Jugoslovanski prometni minister svojim podrejenim: "Ker je politika uničila naš promet, odrejam, da se sedaj lokomotive sploh ne smejo baviti s politiko."

JOSEPH FLUDERNICK GOSTILNA

Sprejema počtene ljudi na hrano.
Dvorana za vse prilike.
835 Indiana Ave., Sheboygan, Wis.

SUSHA CO. GROCERIJ IN MESNICA

Se priporoča Slovencem za
obilen poset.

931 Indiana Avenue
Sheboygan, Wis.

W. W. HAACK Priporočam Slovencem svojo čevljarino.

Izvrstna poštežba in zmerne cene.
1226 Georgia Ave., Sheboygan, Wis.

FRANK SEBANZ

se vljudno priporoča za na-
ročila stenskih koledarjev.

ANTON ROSTAN Grocerija in mesnica

v Slov. domu
1008 N. State St.
Girard, Ohio

John Kosin

BILJARDNICA

Slaščice, smodke, cigareti in tobak.
Se priporočam.

1006 North State Street
Girard, Ohio

Rojaki delavci

kupujte vaše potrebščine v

ZADRUŽNI PRODAJALNI IN MESNICI

Vaše lastno podjetje.

Collinsburg-West Newton,
Pennsylvania

Odbor Zadružne trgovine.

KUETHER STUDIO

Izdeluje
NAJBOLJŠE SLIKE
po nizki ceni

CORNER

St. Clair Ave. & 8th Street
Sheboygan, Wis.

JOHN SCHNEIDER POPRAVLJALNICA ČEVLJEV

Trpežno delo in zmerne cene.

1122 South 8th Street
Sheboygan, Wis.

Compliments of
ANTON OGRIN
 Ladies' and Gents' Furnishings
 v Slov. Del. Domu
15533 Waterloo Road
Collinwood, O.

MAX SLANOVEC
KROJAČ
 v Slov. del. domu
15403 Waterloo Road
Collinwood, O.

MATT PETROVICH
 Priporoča rojakom svojo
MESNICO in GROCERIJU
595 East 140th Street
Collinwood, O.

ANTON GUBANC
 Slovenska modna trgovina
 Vedno zadovoljiva postrežba
16725 Waterloo Road
Collinwood, O.

JOHN ROŽANC
 Slovenska modna trgovina
 z opravo za vso družino.
15761 Waterloo Road
Collinwood, O.

PAULIN'S BOOT
SHOPPE
 Bogata zaloga čevljev po
 zmernih cenah.
16109 Waterloo Road
Collinwood, O.

ALBIN FILIPIČ
 Slovenska sladščičarna, smodke
 in cigareti.
15232 Waterloo Road
Collinwood, O.

DR. WM. J. LAUSCHE
ZOBOZDRAVNIK
15619 Waterloo Road
Collinwood, O.

NAŠA PRVOMAJSKA SLAVNOST V INDIANI.

Universal, Ind. — Kaj dobrega ne morem poročati, ker dobrega pri nas sedaj nič ni. Prvega aprila smo za nedoločen čas zopet odložili krampe in lopate. Ljudje so brez sredstev — dela nikjer, v žepih praznosta. Marsikdo bi pristopil v klub, še vedno se dobi rojak ki bi prišel v društvo, a ni denarja.

Klub št. 41 JSZ., Clinton, in klub št. 238, Universal, priredita dne 1. maja našo običajno delavsko slavnost na starem prostoru, to je, na Topolovškovi farmi. Vabimo na to praznovanje in piknik članstvo tukajšnjih klubov in društev ter vse naše občinstvo. Pridimo skupaj vsi iz tega okraja, da bomo skupaj praznovali svoj veliki dan ter v duhu segali v roke delavcem vsega sveta. — *V. Verhovnik.*

ZA JOHNSTOWN IN OKOLICO.

Prvomajsko priredbo bomo imeli v Slovenskem Izobraževalnem domu na Franklinu. Program vključuje govore, deklamacijo in potem zabavo. Povabljeni so tudi pevsko društvo "Bled", da sodeluje ter izpopolni program. Vstopnina je 25c, razun za članstvo društva "Bled", ki je radi sodelovanja vstopnine prosto. Začetek priredbe ob 7. zvečer. — *Odbor.*

PLESNA ZABAVA ATLETSKEGA ODSEKA SNPJ. V WAUKEGANU.

Waukegan, Ill. — Atletski ali sportni odsek SNPJ. v Waukeganu priredi svojo prvo plesno zabavo v soboto 5. maja v Slovenskem narodnem domu. Vstopnina 50c. Igral bo izvrsten orkester. — *P.*

IZ SPRINGFIELDA, ILL.

V nedeljo 8. aprila je dramski odsek kluba št. 47 JSZ. vprizoril šaligrigi "Strah" in "Poštna skrivnost". Nastopil je tudi naš pevski zbor, ki si mnogo prizadeva, da naše priredbe napravijo čimboljši uspeh. Udeležba je bila mnogo večja kot smo jo pričakovali. Program je bil dobro izvajen.

V torek 1. maja priredi naš klub prvomajsko proslavo, ki se prične ob 2. popoldne. Popoldne bomo imeli program — v katerem so glavne točke petje in govori, zvečer pa bo plesna zabava. Vršila se bo v Slovenskem domu. — *J. O.*

FRANK TREBEC DRY CLEANING CO.

Barvamo, čistimo, likamo in popravljamo moške, in damske obleke.

16117 Waterloo Road
Collinwood, O.
 Phone Kenmore 1275

FRANK BELAJ MEN'S FURNISHINGS

Klobuki, slamniki,
kape.

6205 St. Clair Avenue
Cleveland, O.

JOHN BUKOVNIK

FOTOGRAFIČNI ZAVOD

v Slov. nar. domu

6405 St. Clair Avenue
Cleveland, O.

JOE GERBEC
SLOVENSKI ČEVLJAR
 Se priporočam
6026 St. Clair Avenue
Cleveland, O.

Slovenska Del Zad. Zveza

TRI TRGOVINE:

Glavna: 667 East 152nd Street

Phone Eddy 2661

16721 Waterloo Rd.—Ph. Ken. 1248

6102 St. Clair Ave.—Phone Penn 1629

CLEVELAND, OHIO

**ELYRIA AUTO REPAIRING
AND WELDING CO.**

SLOVENSKA GARAŽA

Automobilske potrebšćine.

6512 St. Clair Ave., Cleveland, O.

ANDREJ SILA

SLADŠČIČARNA

Mehke pijače, smodke in
cigarete.

6516 St. Clair Ave., Cleveland, O.

**ELECTRIC SHOE
REPAIRING**Dobro delo. Se priporoča Slo-
vencem in Hrvatom.

6630 St. Clair Ave., Cleveland, O.

IGNAC OKORN

SLOVENSKI KROJAČ

Čisti, lika in popravlja obleke.

7013 St. Clair Avenue
Cleveland, O.**VATRO GRILL
SLOVENSKI ODVETNIK**

Leader Bldg. 440

6418 St. Clair Avenue
Cleveland, O.**ANTON ABRAM**

SLADŠČIČARNA

1169 East 76th Street
Cleveland, O.**CIRIL KUNSTELJ**Živel prvi maj, praznik vsega
delavstva!6616 St. Clair Avenue
Cleveland, O.**PRVOMAJSKA SLAVNOST KLUBA
ŠT. 1 JSZ. V CHICAGU.**

Chicago, Ill. — V torek 1. maja ob 7:30 zvečer se vrši v dvorani SNPJ. velika prvomajska slavnost z bogatim sporedom. Vstopnina je samo 35c, dasi je program vreden dolarske vstopnine. Otvori ga veliki srbski tamburaški zbor "Crvena Zvezda", odsek kluba št. 20 z North Side, ki bo zaigral Internacionalo. Govor v slovenščini bo imel Joško Oven, ki ga nismo videli že precej časa na odru. "Sava" zapoje "Marseljezo" in še eno drugo pesem, Miss Annie Turk bo deklamirala angleško pesem "Caliban in the Coal Mines", eno pesem v duetu bosta peli Sophie Vrechek in Louise Zele, govor v angleščini bo imel glavni tajnik ameriške socialistične stranke Wm. H. Henry, za njim nastopi v solospetu tenorist Ivan Beniger, nato sledi deklamacija "Bratstva znak", spisal Ivan Molek, predvaja Angeline Tich, zatem pa bo igra "Second Story Man", katero je spisal sloviti socialistični avtor Upton Sinclair, čigar dela so prevedena v vse kulturne jezike. V igri nastopijo Donald J. Lotrich, Emma Gonzales in Frank Wegel. Igrana bo v angleščini, in tudi ostali program bo deloma v angleščini, zato vabimo našo mladino, da pride na to priredbo v čimvečjem številu.

Po izvršenem sporedu sledi plesna zabava. Igral bo tamburaški zbor, in za spremembo bo to gotovo ugajalo vsakomur, posebno če pomislite, da je "Crvena Zvezda" eden najboljših tamburaških zborov v Chicagu. — P. O.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Za to številko nam je bilo poslanih mnogo dopisov, a priobčili smo v glavnem le naznanila. Ostalo, kar je porabnega, bo objavljeno v naslednjih izdajah, kajti povečati to številko še bolj nam je bilo vsled finančnih težkoč nemogoče, kajti že to je obseg, kakršnega si lahko privoščijo samo bogatejše ameriške revije.

Vse one, katerih spisi niso v tej številki, prosimo, da naj naše težkoče skušajo doumeti, kajti naša resnična želja je, da vse poslano gradivo priobčimo sproti. Včasih je to nemogoče, in ker so zahteve našega pokreta velike, mu v tej izdaji svetujemo, da naj deluje za večji list. To bo v korist naši delavski stvari.

**NEW YORK
DRY CLEANING CO.**Popravljanje, čiščenje in barvanje
je oblek.6220 St. Clair Avenue
Cleveland, O.**MARY KUSHLAN**

Sladščičarna v Slov. Nar. Domu.

Se priporoča za obilen obisk.

6415 St. Clair Avenue
Cleveland, O.

Phone Rand. 5533

**FRANK AŽMAN
SLOVENSKA MESNICA**V zalogi vedno sveže in suho
meso.6501 St. Clair Avenue
Cleveland, O.**JOHN KOVAČIČ**

REAL ESTATE

6519 St. Clair Avenue
Cleveland, O.**CHAS. VERGOS
RESTAVRACIJA**

v Slov. nar. domu.

Točna postrežba.

6401 St. Clair Avenue
Cleveland, O.**GEORGE KOVAČIČ
SLOVENSKA BRIVNICA**Se priporoča Slovencem in
Hrvatom.6214 St. Clair Avenue
Cleveland, O.**JELERČIČ & LEVAR**

ADDISON FLOWER SHOPPE

Cvetlice in šopki za vse slučaje.
Ptički in gajbice.

6506 St. Clair Av., Cleveland, O.

BRATA SATKOVIČ

Stavbenika

6411 St. Clair Avenue
Cleveland, O.

Phone Rand. 5178

ANTON ANŽLOVAR

Trgovina z mešanim blagom

6202 St. Clair Avenue
Cleveland, O.

CARNIOLA TENT

No. 1288

(THE MACCABEES)

Največja bratska podporna organizacija v Ameriki. Zavarovalne police od \$500. do \$25,000. Otroke zavaruje od \$250. do \$500.

JOHN TAVČAR, tajnik
903 E. 73rd St., Cleveland, O.

SLOV. NAR. DOM

6401-21 St. Clair Avenue
Cleveland, O.

Avditorij z 1200 sedeži. Dvorane za predstave, ples in zabave. Pisarniški prostori, za zdravnike, odvetnike itd. Pojasnila daje tajnik

LUDVIK MEDVESHEK
6409 St. Clair Avenue

MARTIN ŠORN

Slovenska
RESTAVRACIJA

Točna postrežba

6034 St. Clair Avenue
Cleveland, O.

MODERNA UNIJSKA PEKARNA

■ ■
v Slov. nar. domu

JOHN BRADAČ, lastnik
■ ■
6413 St. Clair Avenue
Cleveland, O.

USTANOVITEV ANGLEŠKO POSLUJOČEGA DRUŠTVA SNPJ. V SHEBOYGANU.

Sheboygan, Wis. — Naša naselbina, dasi nekako "izolirana od sveta", je v delu za napredek vseeno med prvimi. Ima razna društva, kulturna in podporna, soc. klub itd., in ustanovila je tudi angleško poslujoče društvo "Moderns" št. 634 SNPJ., in s tem je dobila naša mladina priložnost, da se združi v svojem društvu ter nadaljuje v njemu z delom svojih staršev. V svojem društvu ima priliko, da se drži svojih običajev nemoteno, da posluje v jeziku te dežele in da prijateljsko sodeluje z ostalimi člani SNPJ. Pristopnina v to društvo je za nekaj časa prosta, enako je prosta tudi zdravniška preiskava. Staršem priporočamo, da vplivajo na svoje odraščene otroke, da se poslužijo te prilike.

Svojo prvo priredbo bo društvo "Moderns" imelo v nedeljo 29. aprila v Fludernikovi dvorani. Vsi, ki smo zato da naša mladina ostane med nami ter nadaljuje z našim delom v naših organizacijah — pridemo na to priredbo. Na nji nastopi tudi govornik v angleškem jeziku Donald J. Lotrich, predsednik čikaškega angleško poslujočega društva "Pioneer" SNPJ. — *Publi-cijski odbor.*

PRVOMAJSKA PRIREDBA KLUBA ŠT. 27 JSZ. V CLEVELANDU.

V soboto 28. aprila priredi klub št. 27 JSZ. svojo majniško slavnost, ki bo v dvorani št. 1 v Slovenskem narodnem domu. Na nji bo poročal Anton Garden o vtisih s konvencije socialistične stranke, kjer je bil delegat, pela bo "Zarja", s. Eppich bo deklamiral — program bo torej jako interesanten, povabljeni pa so na udeležbo vsi, ki žele dobro delavskemu ljudstvu. — *RČ.*

"BEGUNKA" V BARBERTONU.

Barberton, O. — Tu se je ustanovilo dramatično društvo "Slovenija", čigar namen je gojiti v tej naselbini slovensko dramatiko in pe-tje. Njegova prva priredba bo v nedeljo 29. aprila, ko vprizori igro "Begunka"; njena snov je zajeta iz povojnih časov na Goriškem. Predstava se začne ob 7. zvečer v dvorani društva "Domovina" na Mulberry cesti. — Za odbor, *John Fidel.*

FRANK BUTALA

■ ■
Velika izbira
ČEVLJEV
najboljše kakovosti

■ ■
6410 St. Clair Avenue
Cleveland, O.

JOS. ŽELE IN SINOVI

POGREBNI ZAVOD

6502 St. Clair Ave.,
Cleveland, O.
Phone Penn 0583

452 East 152nd Street
Collinwood, O.
Phone Kenmore 3118

MARN'S DRY CLEANING CO.

Čistimo, likamo in popravljamo, moške, ženske in otročje obleke.

6511 St. Clair Avenue
Cleveland, O.

Phone Penn 2940

JOHN MOČNIK

■ ■
Trgovina in krojačnica
ZA MOŠKO IN DEŠKO
OPRAVO

■ ■
6517 St. Clair Avenue
Cleveland, O.

Phone Rand. 3131

LOUIS STERLE
GROCERIJA IN MESNICA

Točna postrežba
1054-56 East 61st Street
Cleveland, O.

JOSEPH LIKAR

**NAPISI, SCENERIJA in
BARVANJE SLIK**

6527 St. Clair Avenue
Cleveland, O.

Ne radi oglasa, ampak za
PRINCIP

Mrs. Mary Shuler

3817 National Avenue
West Milwaukee, Wis.

Phone Orch. 1865

Phone Han. 3945

Kjer se shajajo vsi dobri
ljudje je v Gostilni

PAULINE VOGRICH

Mehke, pijače—smodke
in tobak.

335 Reed Street
Milwaukee, Wis.

**PETRUSEK'S
PHARMACY**

SLOVENSKA LEKARNA

270 First Ave., at Park Street
MILWAUKEE, WIS.

Tel. Hanover 362

**KAKO DELUJEJO NAŠI SODRUGI
V MESTU, KI JE ZNANO RADI
HENRY FORDA.**

Detroit, Mich. — Naša naselbina se je zadnja leta vidoma večala. Prihajali so rojaki od vsepovsod, posebno iz rudnikov v calumetskem okrožju. Napredovala je naselbina v toliko, da ima faro, a ne še "pripravne" cerkve, imamo Delavski dom, vrši se akcija da si zgradimo Narodni dom, tu izhaja list "Delavec" slabega spomina, ki se je priselil iz Chicaga, in imamo še marsikaj kar ne bi radi imeli, npr. slabe čase, šikane, provokacije itd.

Naša J. S. Z. ima tu klub št. 114 JSZ., ki vzlic jezovom vse križem dobro napreduje. Zboruje vsako tretjo nedeljo v mesecu dopoldne na Krby Ave.

Naš klub ima tudi svoj pevski odsek "Svoboda", ki je zelo dober detroitski glasbeni zbor. Svoje redne vaje ima na 116-6 Mile Rd. East. Svoj pomladanski koncert priredi v nedeljo 6. maja v Hrvatskem narodnem domu, Krby Ave.

Veselica se prične ob 2. popoldne, program pa ob 7. zvečer. Sodelovali bodo sledeči pevski zbori: "S v o b o d a", Ljubljanski Vrh", "Bled" in "Slavulj".—*Anton Jurca.*

**ČETRТА KONFERENCA J. S. Z.
V VZHODNEM OHIJU.**

V nedeljo 29. aprila se vrši v Bridgeportu, Ohio konferenca klubov JSZ., ter društev v vzhodnem Ohiju, katera pripadajo Izobraževalni akciji JSZ.

V soboto 28. aprila bo v Bridgeportu shod društev SNPJ., na katerem bosta govorila Filip Godina, upravnik "Prosvete" in Anton Garden, predsednik federacije društev SNPJ. v Clevelandu. — *Poročevalec.*

**DNE 6. MAJA GREMO
V MILWAUKEE.**

V nedeljo 6. maja se vrši v Milwaukee, Wis., konferenca JSZ., na katero so prijavi zastopnike že mnogi klubi ter društva izobraževalne akcije J. S. Z. v tem delu Illinois in Wisconsin. Seja se prične ob 9. zjutraj v Tamšetovi dvorani, gornje nadstropje, poleg So. Side Turn Hall. Popoldne bo v zadnje omenjeni velik koncert "Naprejša", zvečer pa igra "Rokovnjači". — *Poročevalec.*

**JOHN DOBNIK
CVETLIČAR**

Vedno sveže cvetlice in za vse slučaje.
537 National Avenue
Milwaukee, Wis.
Tel. Hanover 4590

**DOBRO UREJENA
GOSTILNA**

pri

Frank Jagru

867 Kinnickinnic Ave.
Milwaukee, Wis.

Phone Hanover 2088

**Anton Butcher
MEAT MARKET**

Šveže meso, osnaženo in
živo perutnino v sezoni

Dobra postrežba je naše geslo.

288 Mineral Street
Milwaukee, Wis.

JOHN LENKO

"Zdravila" za Slovence
vedno na razpolago

379 FIRST AVENUE
MILWAUKEE, WIS.

Tel. Hanover 1682

**LOUIS
EVANICH**

290 National Avenue
Milwaukee, Wis.

Tel. Hanover 882

National Photo Studio

RUDOLF VERŠNIK, lastnik

**412 National Avenue
Milwaukee, Wis.**

Phone Han. 4399

CIRIL MUŠKATEVC**GROCERIJA**

300 4th Ave., Milwaukee, Wis.

Phone Han. 4158

MICHAEL KIRN**GOSTILNA****309 Delaware Avenue
Milwaukee, Wis.**

Phone Han. 2152

Phones: Res., Orchard 259
Office, Hanover 258**DR. J. S. STEFANEZ****Physician and Surgeon**

268½ First Ave., Milwaukee, Wis.

L. BRATANIC**GROCERIJA in PEKARIJA**

280 First Ave., Milwaukee, Wis.

Phone Han. 3139-W

JOHN LECHNER**Coal, Coke, Wood, Expressing****485 National Avenue
Milwaukee, Wis.**

Phone Han. 4389

AUGUST ZAJC**KEGLJIŠČE****500 National Avenue
Milwaukee, Wis.**

Phone Han. 3277

**JOE MAYER'S
PLACE**

330 Reed St., Milwaukee, Wis.

Phone Han. 5418

**VILHARJEVA SLAVNOST
V WAUKEGANU.**

V nedeljo 29. aprila popoldne se vrši v Waukeganu, Ill., v Slov. nar. domu velika slavnost, katere namen je dobiti sredstva, da se postavi na jugoslovanski strani meje spomenik Miroslavu Vilharju. Spored priredbe bo zelo obširen in se prične zgodaj popoldne. Iz Chicaga se pričakuje mnogo gostov. Navodila na postaji Adams in Wabash jim bo dal od 10:30 do opoldne dr. Andrew Furlan. Vlaki vozijo v Waukegan z Adams in Wabash vsake pol ure. Vsako uro gre vlak direktno v Waukegan, ki ustavi blok in pol stran od Slov. narodnega doma. — *Pripravljalni odbor.*

**KONCERT ANTONA ŠUBELJNA
V CHICAGU.**

Chicago, Ill. — V nedeljo 29. aprila bo v dvorani SNPJ. koncert, ki ga bo izvajal naš znani operni pevec, baritonist, Anton Šubelj, ki je prišel pred tedni v Ameriko kjer je angažiran, da izvrši turo mladinskih koncertov. Pred tem nastopi v raznih slovenskih naselbinah na slovenskih koncertih. V New Yorku je imel dva, enega v Clevelandu, v Chicagu nastopi 29. aprila, in potem v Waukeganu, Milwaukeeju ter raznih drugih naselbinah, ki ga bodo povabile.

Vstopnina na njegov čikaški koncert je 75c v predprodaji, pri blagajni \$1. — *P. O.*

JOHN TERSKAN**GROCERIJA IN MESNICA**

Sveže in domače prekajeno meso in klobase ter perutnina vedno v zalogi.

453 54th Avenue, West Allis, Wis.

Phone West Allis 1681

Phone West Allis 1170-J

FRANK KRALJ

Plesna dvorana za vse slučaje.

5101 Sherman St., West Allis, Wis.**JOHN REZEL**

Krojačnica in trgovina.

**5122 National Avenue
West Allis, Wis.****FRANK LUSTIK****Postrežba z jedili in
"zdravili" za
Slovence****298 FOURTH AVENUE
MILWAUKEE, WIS.**

Telefon Han. 134

Dobro urejena gostilna pri

JOHN MOHAR-JU**210 Lincoln Avenue
Milwaukee, Wis.**

Phone Han. 2274

Compliments of

**M. E.
SOSTARICH****VICTOR PETEK****475 National Avenue
Milwaukee, Wis.****PERMES' BOWLING
ALLEYS**Spend an hour in a healthful
exercise!**338 Grove St., Milwaukee, Wis.****JOE EVANICH****KROJAČ**

379 Reed St., Milwaukee, Wis.

Phone Han. 2026

Phone West Allis 672

**LOUIS BEWITZ
BUFFET****5226 National Ave., West Allis, Wis.**

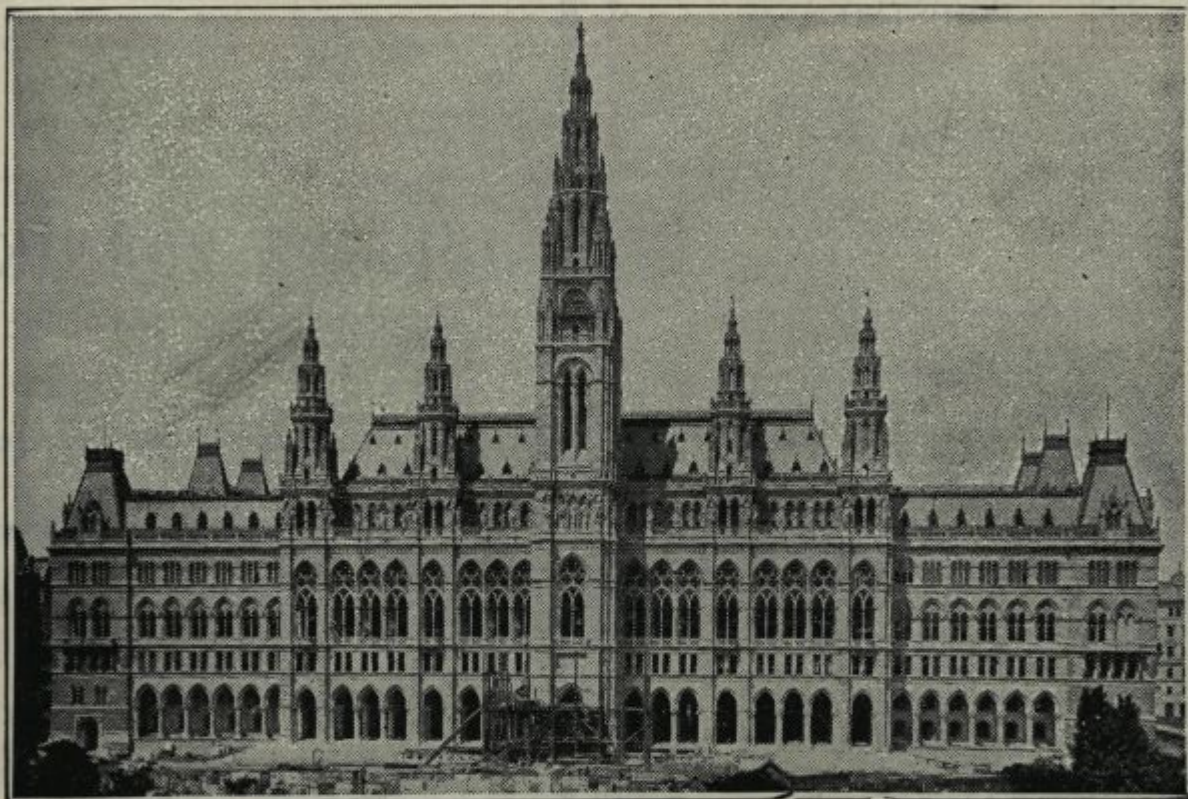
DUNAJ IN SOCIALNA DEMOKRACIJA

ENA izmed najboljših organiziranih socialističnih strank je socialno-demokratska stranka v avstrijski republiki. V državnem zboru ima blizu polovico vseh poslancev. Proti nji je v nasprotnem taboru krščansko socialna stranka in z njo vse druge buržvazne stranke v Avstriji. Pri Zadnjih volitvah v državni zbor aprila lanskega leta so nastopile proti socialni demokraciji enotno — vzlic temu so nazadovale za 10 mandatov. Socialisti so dobili blizu polovico vseh oddanih glasov.

Kot več ali manj v skoro vsaki evropski deželi, se je tudi v Avstriji pojavilo fašistično gibanje, ki je po-

tarjih so poročali, da je šla vsa masa mahoma h komunistom, da so socialistični voditelji ostali brez pristašev, buržvazno časopisje pa jim je sekundiralo. Oboji so bili v soglasju, da je socialistična stranka v Avstriji doživela polom, da se je zrušila kakor hiša iz kart.

Ampak o tem krah so morali kmalu utihniti. Ni ga bilo. Socialno-demokratska stranka tudi od tedaj napreduje v članstvu in mandatih. Masa, ki se je pustila na provokacije fašistov in Seipelove "justice" v demonstracijah 14. julija razdražiti ter se potem udala kričanjem na nasprotnem ekstremu, je kmalu spoznala, da vodi taka taktika do polomov, s katerimi bi ugon-

DUNAJSKA MESTNA HIŠA, ALI MAGISTRAT.

V njemu so prvi delavski zastopniki vodili boj proti nazadnjaški, protidelavski večini in pri tem so rasli na moči in vplivu. Danes je Dunaj v pogledu socialne zakonodaje in javne brige za ljudstvo vzor mesto — po zaslugi socialistične mestne uprave.

stalo v začetku l. 1927 posebno drzovito. V boju proti socialistom so se fašisti zatekli tudi k zavratnim umorom, sodišče, pod kontrolo Seipelove krščanske vlade, pa jih je vzlic dokazani jim krivdi oprostilo. Proti tem in drugim provokacijam je dunajsko delavstvo dne 14. julija 1927 demonstriralo, in dotične demonstracije so se razvile v izgrede, v katerih je bilo precej ljudi ubitih in mnogo ranjenih. Razdražena množica je pod vodstvom vročerkvrnežev prizadejala nekaterim javnim stavbam, posebno justični palači, precej škode. Listi v Ameriki in drugje so tiste dni s senzacionalnimi naslovi naznanili, da je Dunaj pod boljševiško diktaturo, da komunisti moré in požigajo, in da se sosedne države pripravljajo na intervencijo. Komunistični listi, zvesti svoji taktiki, pa so zavpili: "Avstrijski socialistični voditelji izdali proletarijat!" V dolgih kome-

bila vse, ker je storila zanjo socialna demokracija. Avstrija bi postala druga Madžarska.

Socialistična stranka ima samo na Dunaju okrog 400,000 članov in članic; okrog 800,000 volilcev je na njeni strani. Ima velike, moderne zadruge, tiskarne, liste, domove itd. Avstrijska socialno-demokratska stranka je organizacija v najožjem in najširšem pomenu besede.

V času razpada Avstro-Ogrske je bila socialistična stranka v nemških deželah Avstrije pred velikimi nalogami in odgovornostmi. Organizem države 50,000,000 ljudi se je zrušil na tla. Na ozemlju prejšnje monarhije so nastale nove države, ostale kraje pa so vzele druge. Avstriji je ostalo le še nekaj nad šest milijonov prebivalcev, in izmed teh jih je imel Dunaj okrog polovico. Ostale so ji velike, moderne tovarne, a izgubila

MI SPREMINJAMO HIŠE V DOMOVE.

NABAVITE POHIŠTVO PRI NAS!

A. **RAMM** I
W. C.

POGREBNI ZAVOD IN
POHIŠTVO

1518-20 South 12th Street
Sheboygan, Wis.

PODPISANI

se toplo priporočamo rojakom v nasel-
bini in izven nje, pri nakupovanju
živilskih potrebščin, kakor tudi po-
hištva, raznovrstnih štedilnikov, pral-
nih strojev, barvil za hiše in za pre-
novitev pohištva.

Točna in uljudna postrežba. Cene
zmerne.

DRUŽINA ZORNIK

HERMINIE, PENNSYLVANIA

Phone Irwin 2102-R-2

Delavci, v delavsko politično organizacijo!

KLUB ŠT. 222
JUGOSLOVANSKE
SOCIALISTIČNE ZVEZE
GIRARD, OHIO

Zboruje vsako drugo nedeljo v mesecu ob 10.
dopolodne v **Slov. domu**.

Sodrug, vdeležujte se sej redno in pripeljite
seboj vaše tovariše delavce.

Rojaki delavci! kateri še niste v klubu, pristo-
pite tudi vi, da se skupno borimo za boljšo
bodočnost delavstva.

DRUŠTVO "SLOGA" ŠT. 1, J. P. Z. S.

Milwaukee, Wis.

Eno od največjih podpornih društev v Mil-
waukee. Nad 700 članov v odraslem in
mladinskem oddelku.

Sprejema člane od 16 do 50 leta v odrasli, in
od 1 do 16 leta v mladinski oddelok.

Zavarujete se lahko za posmrtnino in bolniško
podporo.

Pristopnina in zdravniška preiskava v
maju je prosta Društvo je član—
"Izobraževalne akcije J. S. Z."

Za vsa nadaljna pojasnila se obrnite na
tajnika, 379 First Avenue, ki vam je vsaki
čas na razpolago.

je trg, in viri, iz katerih je prej dobivala sirovine, so ji bili odvzeti. Na Dunaju je nastala nepopisna beda. In v tej veliki krizi je posegla v situacijo avstrijska socialna demokracija. S svojo administracijo Dunaja in s svojim vplivom v državi je izvršila čuda, katera ji priznavajo tudi nasprotniki. Rešila je stanovanjski problem kot ga ni še nobeno veliko mesto na svetu, pobrigala se je za brezposelne in naložila davke onim, ki jih lahko plačajo. Poročevalci vseh listov, tudi ameriških, so tedaj simpatično in nesimpatično pisali, kako socialistični Dunaj odganja glad in smrt izpred svojega praga.

Novembra prošlo leto je preteklo deset let, od kar so socialisti prevzeli upravo mesta Dunaj. In niti najbolj zagrizeni nasprotniki ne morejo zanikati, in še manj utajiti napredek Dunaja, ki ga beleži iz črnih dni

njega, da jim razkaže in pojasni, kaj se je izvršilo na Dunaju od prevrata do danes.

Dunaj pod socialistično upravo ni postal kak kloster, niti ne kraj, kjer bi bilo predpisano kaj sme kdo piti in jesti, ter kdaj se sme zabavati in kdaj ne. Na Dunaju si lahko vsakdo privošči kar hoče, ako lahko plača. N. pr., bogataš ima lahko štirideset služabnikov, ako misli da jih potrebuje, za kar pa mora plačati toliko davka, da se s to vsoto vzdržuje eden oddelek otroške bolnišnice eno leto. Toda služabnik "števil. 1" se ne smatra za luksuz in od njega ni treba plačati davka; kdor pa ima dva, ta pa že mora plačati določeno vsoto.

Kdor more in hoče, ima lahko dvajset ali pa še več avtomobilov, plačati pa mora \$20 na leto davka za vsako konjsko silo. Vsakdo lahko obiskuje kabarete,

DUNAJSKA OPERA. Vsi najslavitejši operni pevci ter pevke so že nastopile v nji.

razpada monarhije, pomankanja in bolezni, do danes. Marsikakšen mestni svet je poslal svoje komisije na Dunaj, da študirajo, kako socialisti rešujejo stanovanjske, transportne, davčne in druge probleme v interesu splošnosti.

Nobeno drugo mesto razun mest v Rusiji niso kapitalistični listi toliko napadali in obrekovali kot ravno Dunaj; tisočkrat in tisočkrat so poročali da bodo "dunajski boljševiki" popolnoma uničili mesto, da vlada prava strahovlada itd. In danes? Ravno isti listi poročajo, da ni bolj čistega mesta, bolj gostoljubnega in bolje upravljanega milijonskega mesta kakor je Dunaj.

Na čelu socijalistične uprave na Dunaju je župan Karl Seitz, ki je poznan po vsem svetu kot nekaj predstavnika praktičnega socializma. Časnikarji, ki običajno Dunaj iz kateregakoli že vzroka, posetijo najprvo

in lahko zapravlja v njih cele noči, ako plača gotovo pristojbino v občinsko blagajno. Kdor ni zadovoljen z dunajskim pivom ali navadnim vinom, ta lahko pije šampanjca kolikor hoče, ako plača precej visoko pristojbino v občinski stavbinski sklad. Kdor ljubi ježo, ima lahko konja, od katerega pa mora plačati \$50 letno davka; kdor pa rabi konja v svoji obrti ali trgovini, pa plača samo pet dolarjev letno davka. Kmetje ne plačajo nobenega davka od vprežne živine.

Največjo zaslugo imajo dunajski socijalisti v rešitvi stanovanjskega vprašanja. Odpravili so stanovanjsko mizerijo tako korenito in praktično, da so kapitalistične mestne uprave ravno v tem ozirju poslale svoje zastopnike, da se na mestu prepričajo. Splošno priznavajo, da je ravno rešitev tega problema največji triumf socialističnega režima na Dunaju.

Ubožnejši deli mesta Dunaja, ko so je nazival še

Telefoni Randolph

0820 0821 0822 0823 0824

H.C. Speer & Sons Co.

VSTANOVLJENA LETA 1885

FIRST NATIONAL BANK BLDG.

CHICAGO, ILLINOIS

Trgovci z zanesljivimi obveznicami

Municipalni bondi prvega reda za vloge bratskih organizacij, družb, bank in posameznikov. Preskrbimo tudi dobre hipoteke prve vknjižbe javnih naprav, splošnih zgradb in industrije.

VSA NADALJNA POJASNILA VAM DA V SLOVENŠČINI

Frank S. Tauchar

Zastopnik

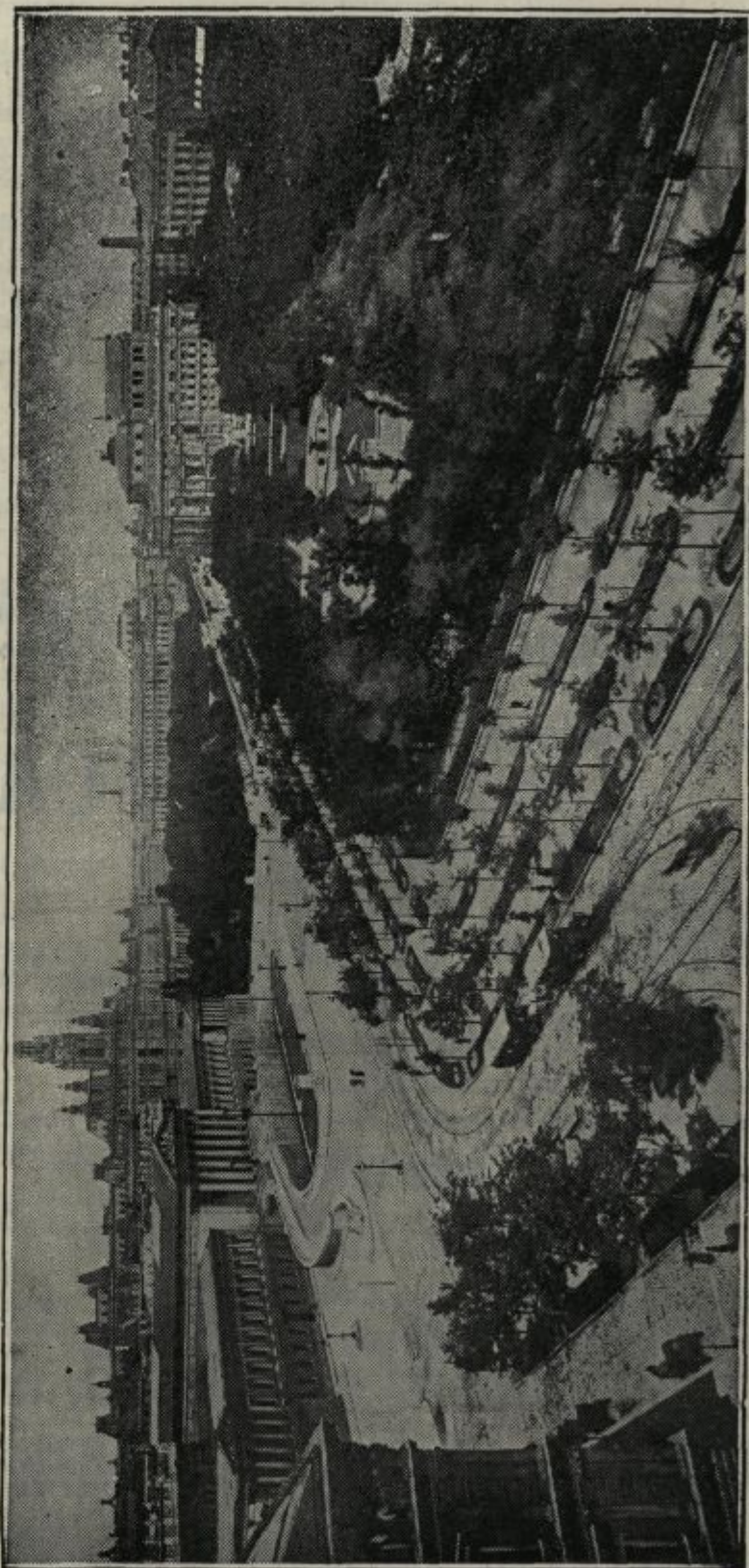
“cesarski Dunaj”, bi se lahko primerjali edinole gotovim okrajem mesta New York ali pa okraju White-chapel v Londonu. Sedaj zaman iščete te okraje; socialistična mestna uprava jih je odpravila, in nad 35 tisoč družin, ki so bile nastanjene preje v “slums”, stanuje sedaj v mestnih stanovanjskih hišah, ki bi bile v ponos okrajem, kjer so nastanjeni milijonarji. Proračun dunajske mestne občine za nadaljna štiri leta izkazuje postavko zgraditi nadaljne stanovanjske hiše, v katerih bo prostora za 150 tisoč oseb. Mestna občina je dosedaj potrošila v ta namen nad 50 milijonov dolarjev, ne da bi vzela cent zunanjega ali notranjega posojila, ampak vso to vsoto je dobila v davkih na luksus.

Te apartmentske hiše so opremljene z vso potrebno komoditeto; v vsakem poslopju je posebna dvorana za skupno čitalnico in knjižnico, igralna soba za otroke, vrt, prostorno in zračno dvorišče, in skupna pralnica na parno silo ter električnim sušilnikom perila, kar omogoča, da je perilo ene družine gotovo v par urah. Stanarina je za stanovanje treh sob in kuhinjo, v kateri je tekoča voda in električna razsvetljava, okroglo dva dolarja mesečno. Najemniku se ne more odpovedati stanovanje dokler ga redno plačuje in ne napravi kakega večjega prestopka. Stanovanjski odbor pa ne oddaja stanovanj edino le socialistom, ampak vsakemu, kdor ga je potreben; splošno merilo je, da polovica stanovanj je na razpolago članom socialistične stranke in polovica pristašen drugih strank. V prvi vrsti so pa oni, ki lepa stanovanja najbolj potrebujejo.

Druga naredba, ki je največjega pomena za splošni življenjski oskrba otrok. Pred približno enim letom je bila odprta takozvana “opazovalna bolnica” za otroke, katero so obiskali mnogi profesorji vseh evropskih klinik in izjavili, da bi jo moralo imeti vsako večje mesto. Značilen je napis v veliki dvorani bolnice, ki se glasi: “Vsak otrok je upravičen do najboljše oskrbe, za kar je družba odgovorna. Raditega mesto Dunaj poklanja to poslopje svojim otrokom.”

Člani mestnega zdravstvenega oddelka so redno na delu in obiskujejo družine ter takoj naznanijo v glavni stan vsakega otroka, ki je bolan ali boleha za kako boleznijo. Matere niso primorane nesti otroka v bolnišnico, toda velika večina jih to stori. Otroci v tej bolnici so razdeljeni v skupine in sicer po starosti od dojenčka pa do 15 let. Vsaka ima svoj poseben oddelk, ki je obdan krog in krog s steklom in v katerega nima nihče vstop kot zdravniki in strežnice. V teh oddelkih so toliko časa, da so ali oddani v bolnišnico

ali pa poslani domov, kakor je že ugotovljeno glede zdravstvenega stanja otroka. Posebno pozornost pa posvečajo otrokom, ki so na sumu, da so okuženi s kako

KAENTNERING, eden najlepših krajev Dunaja, kjer je več raznih javnih palač. — Tu so se v prošlem poletju vršili veliki izgredi.

spolno boleznijo. — Ravno tako skrbno zdravniško oskrbo imajo noseče ženske, posebno ako kažejo znake kake spolne bolezni. Ako je le še kaka možnost ozdra-

ZADRUŽNA BANKA V LJUBLJANI

se priporoča ro-
jakom v Ameriki
za vse finančne
transakcije.

Njene ameriške zveze so:
1.) S. N. P. J. v Chicagu. 2.) Amalgamated
Trust and Savings Bank, Chicago, Ill., 111 West
Jackson Blvd. 3.) Amalgamated Bank of New
York, 11—15 Union Square, New York. 4.)
Frank Sakser State Bank, New York.

Hranilne vloge obre-
stuje

nevezane po 5%
vezane po 7%

Denar za našo banko se lahko pošlje eni teh bank s pristavkom:

Na račun Zadrúžne banke, (On account of Zadrúžna Banka), Ljubljana, Jugoslavia

Zadrúžni banki pa je treba sporočiti, koliko in kam se je denar nakazal in kakšnemu namenu naj služi. Obračajte se v vseh bančnih in podobnih poslih na naš zadrúžni zavod.

Pristopajte k
SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI.

Naročite si dnevnik
"PROSVETA".

List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.
Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba
za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:
2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

SLOVENSKA PEKARNA

Slovincem in Hrvatom
v North Chicago-Waukegan, Ill.,
priporočamo moderno,
higijenično pekarno
"ROYAL BAKERY"

Gospodinje, vprašajte pri vašem trgovcu
vedno in povsod za kruh iz naše pekarnice.

ANTON F. ŽAGAR,
lastnik

1724 So. Sheridan Rd.
Tel. 5524 North Chicago, Ill.

MARTIN BARETINCIC POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

Tel.: Crawford 2893.

Dr. Andrew Furlan

edini slovenski
ZOBOZDRAVNIK
V CHICAGO

3341 West 26th Street.

Uradne ure: Od 9. do 12. dop., od 1. do 6. popoldne in od
7. do 9. zvečer. Ob sredah od 9. do 12. dop.

ANTON ZORNIK HERMINIE, PA.

Trgovina z mešanim blagom.
Peči in pralni stroji naša posebnost.
Tel. Irwin 2102—R 2.

Frank Mivšek COAL, COKE AND
WOOD. GRAVEL.
Waukegan, Ill. Phone 2726

CAP'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

L. CAP, lastnik
2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
Phone Crawford 1382
Pristna in okusna domača jedila.
Cene zmerno. Postrežba točna.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad, 3724 West 26th Street
Stan 2316 So. Millard Ave., Chicago, Ill.
Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213. Ura-
duje od 2. do 4. pop., izvenredni torki in petek, in od 6. do 8.
zvečer vsak dan.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.
Trgovina raznih društvenih potrebščin kot re-
galij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.
Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih za-
stav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških,
po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih in-
strumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUM-
BIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter
hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav.
Za obilna naročila se toplo priporočam.

viti take nesrečnice, se to izvrši v dunajskih mestnih bolnicah, da rodijo zdrave mesto pohabljeni in telesno ter duševno bolne otroke.

Ako mati novorojenčka vloži prošnjo na občinski svet, dobi od občine na dan poroda popolno opravo za dojenčka.

Mestni šolski svet je pred nekaj leti izdal odredbo, da se morajo šolski otroci redno kopati. V ta namen je bilo odprtih *petintrideset mestnih javnih kopališč*, ki pa niso namenjena samo otrokom, ampak tudi odraslim. Odrasli plačajo vstopnino, ki znaša toliko, kot voznina po tramvaju (poulični železnici). Ko je bilo odprto zadnje kopališče, so buržvazne stranke silovito protestirale in grozile z vsem mogočim. To kopališče, ki stane nad poldrug milijon dolarjev, je bilo zgrajeno v najubožnejšem delu mesta; je moderno in ima vse komoditete, da bi bilo ponos vsakemu milijonarskemu klubu. Plavalnica v temu kopališču je največja na svetu in v enem dnevu se lahko skuplje v njej nad deset tisoč oseb. Nobeno mesto se ne more ponasati z enakim kopališčem. V njemu je uslužbenih tudi več zdravnikov in strežnic, ki so vedno na razpolago v svrhu preiskave bolnikov, ali sumljivih oseb in ki dajo razne zdravstvene predpise. Na stotine oseb je preiskanih vsak dan.

In vse to in še več je bilo narejenega v tem kratkem času — v dobrih desetih letih, odkar so socialisti prevzeli vodstvo mestne občine. Razumljivo je, da še ni vse tako kot bi moralo biti; marsikaj bi bilo lahko boljše če bi tisti, ki so delo ovirali, pomagali mestni upravi pri konstruktivnem delu. Pomisliti je namreč treba da ni še niti osem let, odkar so Dunajčani dobili prvič po vojni komaj zadostno kosilo, in da je le devet let po prevratu ter da je ravno Dunaj največ trpel vsled zadnje vojne; čudež je, da ni prebivalstvo poginilo lakote in splošne bede.

Juljski izgredi prošlo leto so bili za Dunaj v resnici zelo neprijetna stvar, toda prepričani so vsi, da

se ne bodo več ponovili. In Dunaj postaja zopet stari veseli Dunaj.

Kar se tiče prošlosti, je Dunaj razpadle dualne monarhije in Habsburžanov odigral. Vstaja pa novi Dunaj — Dunaj, kateremu odkazuje razvoj odlično vlogo.

ALBIN ČEBULAR:

KRIK BELIH OKOSTIJ.

*Na ustnicah pene so rdeče,
na ramah rane krvaveče,
a v žilah trudnost se pretaka
od jutra svellega do mraka —*

*pa vsepovsod je dolg samo
in otročiči plakajo,
bolna žena milo stoče,
glad od črne bajte noče . . .*

71 let ima, in še je krepka!

"Canby, Minn., 5. marca. — Stara sem 71 let, a počutim se še vedno zelo močno, kar je zasluga Trinerjevega Grenkega Vina. Prejmite mojo zahvalo za to izborno zdravilo. S spoštovanjem, Mrs. Barbara Koch." To pismo ne potrebuje komentarja. Trinerjevo Grenko Vino izčišča črevesje, odpravi neprebavo, ojača tek do jedi in utrdi ves sistem. Pri vseh drugih. Pišite na Jos. Triner Co., 1339 S. Ashland Ave., Chicago, Ill., po BREZPLAČEN VZOREC, in priložite 10c za pošiljalne stroške.

Kupon za brezplačen vzorec.

Ime

Ulica

Mesto No. 4

VLAGAJTE TU

kjer so že tri generacije
dovedene k neodvisnosti

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 Blue Island Ave.,

Chicago, Ill.

OTTO KASPAR,
predsednik

Varna banka
za vlaganje va-
šega denarja

Potujte v Jugoslavijo z našim posredovanjem

POSLJITE DENAR

POTOM BRZOJAVA!

MILLARD STATE BANK

3643-3645 W. 26th St. at Millard Ave., Chicago, Ill.

pošilja denar v Jugoslavijo brzojavno brez posebnih stroškov za brzojav, bodisi v dolarskih ali v dinarskih nakazilih. Poslana vsota bo izplačana na poštne uradu v 3. do 5. dneh, in to brez odbitka.

Mi smo potrosili mnogo časa in denarja, da smo uvedli ta izredni način pošiljanja denarja popolnoma v vašo korist. Poslužite se ga, in nikoli več ne boste skušali na drugi način pošiljati svojega denarja v stari kraj.

Naše brzojavne cene so običajno nižje od poštne cen bodisi katerekoli druge banke. Za pošiljanje večjih vsot, vprašajte za naše posebne cene.

URADNE URE:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer; v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne; v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

"THE MILWAUKEE LEADER"

Največji Ameriški socialistični dnevnik.

Naročnina: \$6.00 za celo leto, \$3.00 za pol leta in \$1.50 za tri mesece.

Naslov: 532 Chestnut Street, MILWAUKEE, WIS.

Za delavca je tako potrebno, da čita delavski list, kakor da se umiva, kopa, da ima oprano perilo in osnaženo stanovanje.

Čitajte knjige!

"Proletarec" ima v zalogi najboljša slovenska književna dela, ki jih prodaja po najnižji mogoči ceni. Pazite na cenik naših knjig, ki ga priobčujemo od časa do časa v tem listu.

Ako ste zmožni čitati angleščino, naročite iz naše zaloge angleške knjige. Iz njih se boste lahko marsikaj naučili o evoluciji, zgodovini, o socializmu, socialnih problemih, delavskih bojih itd.

Nabavili smo knjige, ker hočemo, da dobi naše ljudstvo dostop do boljših književnih del po najnižji ceni. Ves eventualni dobiček, ki ga napravimo pri prodaji knjig, gre v podporo našemu tisku. Zato naročajte knjige od nas. —

Slovenecem priporočamo
v posezanje

KAVARNO MERKUR

3551 W. 26th St.

(V bližini urada SNPJ in
Proletarca.)

Dobra kuhinja—

Dobra postrežba.

KARL GLASER, imeitelj.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki

JE

NARODNA TISKARNA

2142-2150 Blue Island Avenue

CHICAGO, ILL.

MI tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce.

"PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni.

Največja slovenska zlatarska trgovina

FRANK ČERNE

6033 St. Clair Ave.,

Cleveland, Ohio

Ure, verižice, prstane, broške, zaprtnice, medaljone, itd.

Popravljamo ure po nizki ceni.

Podružnica Columbia Gramofonov in gramofonskih plošč slovenskih in drugih. Se prodaja na mesečna odplačila.

Pišite po cenik, kateri se Vam pošlje brezplačno.

Najboljše blago.

Najnižje cene.

VINKO ARBANAS

1320 W. 18th St., Chicago, Ill.

Telefon Canal 4340.

Edina slovenska-hrvatska trgovina cvetic

Izbera svežih cvetic za ples, svatbe,
pogrebe, itd.

Zastop. za Whiting, Ind. in okoline:
A. Grabovac in Jereck, 401 18th St.
Tel.: Whiting 525 E.

"ČAS",

jedina slovenska leposlovna
revija v Ameriki. Čas prinaša
lepe povesti, koristne gospodar-
ske in gospodinjske nasvete,
smatstvene zanimivosti, podu-
šne, narodu potrebne razprave
in mične slovenske pesmi.

Izhaja mesečno in stane samo
\$3.00 na leto, pol leta \$1.50.
Pošiljatve naslovite:

"ČAS"

1142 Dallas Rd., N. E.
Cleveland, Ohio.